

“Çağdaş bədii nəsr və publisistika”

Simuzər Baxışlı

Sənubər...

Bədii nəsr, publisistika və poeziya

2012

Milli Virtual Kitabxananın təqdimatında

**Bu elektron nəşr Yeni Yazarlar və Sənətçilər Qurumu ilə
<http://www.kitabxana.net> - Milli Virtual Kitabxananın “Çağdaş bədii nəşr
və publisistika” kulturoloji-innovativ layihə çərçivəsində nəşrə hazırlanıb və
yayıılır.**

Elektron Kitab N 89

YYSQ - Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri N 89 (2012)

Simuzər Nüsərbəyli

Sənubər...

Bədii nəşr, publisistika və poeziya

Virtual redaktoru və e-nəşrə hazırlayanı:
Aydın Xan (Əbilov), yazar-kulturoloq

YYSQ - Milli Virtual Kitabxana. Bakı – 2012

SƏNUBƏR

(Lirik xatırə-povest)

«Ölüm var ki, həyat qədər dəyərli!»

H.Cavid

Dan yeri sökülür, günəşin qızılı şüaları mavi gözlü Xəzərin mirvari sularında bərq vurur, füsunkar, əzəmətli, adı dillərdə dastan Talış dağlarının dizlərinə sığınmış bu bərəkətli torpağı öz nuruna qərq edirdi. Sanki ilahidən yaranmış bu barlı-bərəkətli torpaq öz bitib-tükənməz, əsrarəngiz gözəlliklərini tanrıdan pay kimi onun hər qarışının qədrini-qiyamətini bilən gözəl insanlarının boynuna mirvari kimi düzürdü...

Beləcə, öz axını ilə bu diyarda neçə-neçə qəhrəmanlar, istedadlar günəşin bu nurlu işığında dünyaya göz açmış, yaşayıb yaratmışlar. Ümumiyyətlə, təbiət öz gözəlliklərini bu yurddan, bu torpaqdan əsirgəməmişdir. Qəlbində həmişə bahar hərarəti gəzdiren Sənubər də bu gözəlliklər içərisində həyata göz açmış, özünün qayğılı və qayğısız günlərini yaşamışdır.

Həyatı dərk etdiyim ilk günlərdən mən də Sənubəri tanıyı, onun bütün acılı-şirinli, sevincli-kədərli dünyası, daxili aləmi ilə fikir qohumluğu etməyi bacarıdım. Yəqin, elə bu səbəbdən idi ki, Sənubərin məndən heç bir gizli sırrı yox idi. Sənubə üzügülər, gözəl bir qız idi. Hamı ona həsəd aparırdı. O heç kəsin xətrinə dəyməzdı. Ovqatı yaxşı olanda dostlarıyla şənlənməyi xoşlayar, qəmgin anlarında isə tek qalaraq xəyalala dalmağı özünə peşə edərdi.

...Səhərin gözü yenicə açılmışdı. Sənubər axşamdan hazırladığı kitablarını masanın üstündən yiğişdərib çantasına qoydu. Sübhün gözəl ətri duyulurdu. Yamyasıl çəmənlərin, qonçə güllərin tər yarpaqları şəffaf şəh cisəyində çımirdi. Sənubər hər tərəfli yaşıllığa bürünmüş ensiz, dar küçərlə dərsə tələsirdi. O, bu il səkkizilik məktəbi bitirirdi. Fikirləşirdi ki, sonra öz orta təhsilini Lənkəran şəhər 1 nömrəli orta məktəbində başa çatdırınsın. Ondan da sonra isə onu universitet həyatı gözləyirdi...

Zəng çalındı. Birinci saat ədəbiyyat dərsi idi. Uca boylu, saçları gur və çalma, çohrəsindəki səmimiyyət, mehribanlıq o dəqiqə nəzərə çarpan bir müəllim təmkinlə sinfə

daxil oldu. Uşaqlar xüsusi ehtiramla ayağa qalxdılar. Bu – Lənkəranın adlı-sanlı gözəl ədəbiyyatçılarından olan Mirhaşım Talışlı idi. Coxdan bilirdik ki, o, şeir də yazar. Ara-sıra mətbuatda imzası görünərdi. Son günlər bizim ədəbiyyat müəllimimiz xəstə olduğu üçün Mirhaşım müəllim onu əvəz edirdi. O, ədəbiyyat dərsini şagirdlərə elə böyük məharətlə çatdırırkı ki, az qala şagirdlərin hamısı dönüb ədəbiyyat vurğunu olmuşdu. Sənubər də onlardan biri – o, kitabdakı bütün şeirləri əzbər söyləyərdi. Bir gün Mirhaşım müəllim Sənubərin partasına yaxınlaşdı, həlim bir mehribanlıqla: «Sənubər, qızım, çalış həmişə belə oxuyasan», - dedi, - sənin böyük gələcəyin var! Müəllimin bu xoş sözlərindən sonra Sənubərin uçmağa bircə qanadları çatmırıldı...

- Salam, Sənubər!

Qəfil bir səs onu öz şirin xeyallarından ayırdı. Bu, qonşu oğlu Cəlal idi.

- Salam, salam, - deyə Sənubər özünü itirmiş kimi olub, ona tərəf döndü.

- Nə yaman fikrə getmişən, Sənubər? Elə bil dünyanın bütün dərdi-qəmi sənə qalıb.

Sənubər nədənsə ciddi görkəm aldı, qəfildən:

- Gələcəkdə sən kim olmaq istəyərdin, Cəlal? – deyə soruşdu.

- Mən təyyarəçi!

- Təyyarəçi? Cox gözəl peşədir. Cəsarət, dəyanət, romantika... Deməli, sənin xəyalın səmalarda uçur. Əvvəl sənin xeyalların uçacaq, sonra isə sən özün! – Sənubər belə deyəndə onun lalə ləçəkləri tək qırmızı dodaqlarına təbəssüm qondu, sədəf kimi ağappaq dişləri göründü.

Cəlal Sənubərgilin qapıbir qonşuları Səriyyə xalanın oğlu idi. Cəlalin atası Hüseyn kişi Sənubərin atası ilə birgə Böyük Vətən müharibəsinə getmişdi. Onlar cəbhədə bir vuruşmuş, birgə də sağ-salamat geri qayıtmışdır. Lakin müharibədən bir neçə il sonra, Cəlal hələ kiçik yaşlarında ikən, atası Hüseyn dayı avtomobil qəzasından dünyasını dəyişmişdi. Səriyyə xala yeganə oğlu Cəlalla tək qalmışdı. O, gözəl və cavan olmasına baxmayaraq, gələn elçilərə: «kişi qızı bir dəfə ərə gedər» - deyə rədd cavabı vermiş, ömrünün qalan hissəsini yalnız bircə oğluna həsr edəcəyini özünə müqqədəs borc sanmışdı. İndi Səriyyə xala Cəlalin çox təbiyəli böyüdüyünə və dərslərini də əla oxuduğuna görə ürəyində gizli-gizli sevinir, intəhasız bir fəxr duyur və həyatından zərrəcə də olsun şikayetlənmirdi.

Cəlal bizimlə bir sinifdə oxuyurdu və bayaq dediyim kimi, əlaçı idi. Özü də ədəbiyyatı həddindən artıq sevərdi. Elə bu məhəbbətiylə də Sənubəri özünə cəlb edərdi.

- Səndən həm də yaxşı ədəbiyyatçı olardı! – Sənubər sözünə davam etdi.
- Ədəbiyyat! Ədəbiyyat həyatın bütün gözəlliklərini özündə cəmləşdirir, yaşamaq üçün insanın ürəyinə, ruhuna qida verir, ona bənzərsiz, gözəl hissələr aşılıyır. Lakin ...mən isə, eh, bir sözlə, mənim arzum təyyarəçi olmaqdır.
- Bir təyyarəçi kimi, heç hərdənbir öz xəyallarınla qoşa uçduğun olurmu, Cəlal?

Cəlal fikirli-fikirli gülümsədi:

- Bəs sən necə, xəyala dalmağı çoxmu xoşlayırsan, Sənubər?
- Əlbəttə. Bu gün mənim xəyallarım sabah mənim arzularıma çevriləcək. O biri gün isə xəyallarımın qanadlarında uçan arzularıma çatmaq üçün səylə mübarizə aparacaq, öz məqsədimə nail olmağa çalışacağam. Bir də mən bugünkü xəyallarımın sabah reallaşacağına inanıram!
- Elə isə belə xəyallara dalmağa dəyər. – Cəlal da onun fikrini təsdiqlədi, sonra da çoxdan bəri ürəyində gəzdirdiyi bir sualı dilinə gətirdi: - Bəs sən hansı sənəti seçəcəksən, Sənubər?
- Mən həkim olacağam, həkim! Dünyada insanlara sağlamlıq bəxş eləmək ən müqqədəs bir işdir, zənnimcə.

Cəlal bir anlığa, sanki qarşısında ağ xalatlı, mehriban təbəssümlü, səmimi bir qızın durduğunu xəyalına getirib kövrəldi. Ürəyini həzin bir hərarətin bürüdüyüünü hiss elədi. Heç nə deyə bilmədi. Susub durdu.

- Bu gün sən dərsdə yox idin, Cəlal?
- Hə, anam xəstə idi. Onu tək qoyub gələ bilmədim.
- Heç biz xəbər tutmamışıq?
- Anam özü istəmədi sizi narahat etsin.
- Bu nə sözdür, Cəlal? Sən ki bilirsən, Mənim Səriyyə xalaya böyük hörmətim var! Nə narahatçılıq ola bilərdi ki? – deyə Sənubər tutulan kimi oldu.

- Mən bunu bilirom, Sənubər. Anam həmişə səndən razılıq edir, deyir ki, Sənubər məhəllə qızları içərisində bir dənədir. – Cəlalın səsi titrədi.

Sənubərin yanaqları allandı, ayrı şey soruşdu:

- Bəs Səriyyə xala indi necədi?

- Başı çox bərk ağrıyır, heç ayağa qalxa bilmirdi. İndi bir az düzəlib. Yəqin ki, sabah mütləq dərsə gələrəm.

- Həkimə gedibsiniz?

- Yox mən çox deyirəm, amma eşitmək istəmir, burda nə var ki, sabah-biri gün keçib gedər – deyir.

- Belə olmaz, sən onu mütləq həkimə apar.

- Çalışaram, Sənubər. Yaxşı, bu gün ədəbiyyatdan hansı dərsi keçdiniz?

- «Koroğlu» dastanını. Hə, yadına düşdü, bu gün bizim ədəbiyyat müəllimimizi bilirsən kim əvəz elədi?

- Kim?

- Mirhaşım müəllim Talişli!

- Hə, onu yaxşı tanıyıram. Şeirlərini də oxumuşam.

- O dəqiqə hiss olunur ki, əsl ədəbiyyat adamıdır. Dərsi elə izah eləyir ki, dediklərinin hamısı beyninə həkk olunub qalır. İnanırsan, bu gün dastandakı bütün şeirləri əzbərləmişəm.

- Hamısını? Birdəfəyə?

- Hə də, dərslikdəki şeirlərin hamısını.

- Sənin yaddaşına söz ola bilməz, Sənubər!

- Yaddaş öz yerində, müəllimdən də çox şey asılıdır.

- Yaxşı, de görüm hansı şeirləri əzbərləmək lazımdır? – Deyə Cəlal maraqlandı.

- Mənə qalsa, kitabdakı bütün şeirləri əzbərlə, Cəlal.

- Onda sən də ədəbiyyat dərsində hər gün şeir söylə.
- Başa düşmədim, necə yəni şeir söyləyim?
- Hə də, şeir söylə. Çünkü sən şeir söyləyəndə mən nəinki ədəbiyyat dərsliklərinin, hətta bütün dünya şairlərinin şeirlərini əzbərləmək istəyirəm.
- Yaxşı da, çox da tərifləmə görək!
- Yox, Sənubər, bu tərif deyil, doğru sözümdür. O gün ədəbiyyat müəlliminin: «On qiymət olsayıdı, sənə verərdim Sənubər!» - deməsi təsadüfü deyildi ki! Sən şeiri elə gözəl, elə ürəkdən söyləyirsən ki, quşlar da qanad saxlayıb sənə qulaq asmaq istəyir. Çox istərdim ki, o cürə şeir deməyi mənə də öyrədəsən.
- Bilirsənmi, Cəlal, mükəmməl öyrəndiyin hər şeiri oxuyarkən, gərək sənin səsinin ahəngi ürəyindən qopan musiqi sədaları ilə qovuşsun. Şəri ruhən, sevə-sevə öyrənməlisən. Bu, əsas şərtdir.
- Sən ki bilirsən, mən ədəbiyyatı çox sevirəm!
- Sevmək gözəldir, əsas məsələ isə sevdiklərini canla-başla daha mükəmməl öyrənməkdir...

Sənubər bunu deyib, birdən atasının indilərdə işdən qayıdacağını həm də anasına ev işlərində kömək etdikdən sonra sabahkı dərslərinə hazırlaşacağını yadına salıb, Cəlalla tələsik sağollاشdı. Pillələrlə yuxarı qalxdı.

...Sənubər ziyalı ailədən idi. Atası müharibəyə getdiyindən təhsili yarımcıq qalmışdı. Qayıtdıqdan sonra da heç nə mümkün olmadı. Çünkü ailə qayğıları artmışdı. O, ibtidai məktəbdə müəllimlik edirdi. Həm də el-oba içində sayılan aqsaqqalardan idi. Sənubərin anası isə çox işgüzar, həm də gözəl qadın idi. O, təbiətən bir az tündxasiyyət idi. Bir sözü ikinci dəfə təkrarlamağı xoşlamazdı. Ona görə də Sənubər həmişə çalışır ki, anasının dediklərinə tez əməl etsin.

Hələ körpəlikdən Sənubər evdə ilk nəvə olduğundan bol-bol nənə-baba nəvazişi görmüşdü. Sənubərin nənəsi Axund qızı Cəvahir nənə idi. Cəvahir nənə Qurani-Kərimi çox mükəmməl bilirdi. Olduqca qayğıkeş, çox mehriban bir insan olan Cəvahir nənə Sənubərin çox yaxşı yaddaşı olduğunu nəzərindən qaçırmamışdı. O hələ lap kiçik yaşlarından bu müəqqədəs kitabın sırlarını Sənubərə açmağa çalışardı. Təsadüfü deyildi ki, uşaqların arasında din haqqında heç kəsin bircə kəlmə də bilmədiyi bir zamanda,

Sənubər Quran ayələrinə kimi əzbər söylərdi. Heç kəs buna şübhə etməzdi, çünki onun hansı ailədə böyüdüyünü hamı gözəl dərk edir, anlayırırdı. Sənubər nənəsini çox sevər və demək olar ki, bütün boş vaxtlarını onun yanında keçirərdi, Cəvahir nənənin danışdığı gözəl, mənalı, təsirli hadisələrə qulaq asmaqdan doymazdı, yorulmazdı. Cəvahir nənəyə ad qoyanlar elə bil onun gələcəkdə cavahirat kimi gözəl insani keyfiyyətlərə malik olacağını qabaqcadan duyub, ona bu adı vermişdilər. Bu pirani qadın el-oba arasında öz müdrik məsləhətləriylə də xüsusi hörmətə malik idi.

Bir gün qonşumuz Əsbət xala həyətlərindən dərdiyi nübar meyvədən Cəvahir nənəyə pay gətirmişdi. Əsbət xala meyvə dolu boşqabı qoyub Cavahir nənədən xeyir-dua alıb getdi. Nənə Qurani-Kərimi götürüb Yasin oxumağa başladı. – Bu gün cümə axşamı deyil axı, nənə? – deyə Sənubər təəccübünü bildirdi. Nənə əli ilə ona gözləmə işarəsi verdi, oxumağında davam elədi, bu sırlı ayələr Sənubərin ürəyində bir-birindən pak, ülvi duyğular oyadırdı. Nənə Yasini qurtardı. Quranı məxmər parçadan tikilmiş üzlüyün içərisinə qoyub Sənubərə baxdı:

- Deyirsən cümə axşamı deyil, mənim balam? – dedi, - bilirəm, amma mən Əsbət xalanın ölənlərinə Yasin oxudum ki, həm ölənlərin ruhu sevinsin, həm də bu meyvələr mənə halal olsun.

Sənubər həmişə olduğu kimi, yenə də nənəsinin boynuna sarılıraq onu bərk-bərk öpdü:

- Dünyada mənim nənəm kimi gözəl nənə heç yerdə yoxdur! – dedi. Nənəsi də Sənubərin bu hərəkətindən çox xoşhal olar, onun uzun, şabalıdlı saçlarını oxşayar, nəvəsinə ömrün ən xoşbəxt çağlarını hədiyyə eləyərdi.

Ertəsi gün Sənubər Səriyyə xalaya baş çəkmək üçün onlara getdi. Səriyyə xala başını ləçəklə çəkib, rəngi-rufu bir qədər avazmış, oturub çay içirdi. Sənubəri görəndə elə bil solğun çöhrəsi işiqlandı, tez ayağa qalxdı:

- Xoş gəldin, qızım! – dedi. – Həmişə sən gələsən. Necəsən, gözəl balam? Gəl, gəl otur, sənə bir stəkan pürrəngi çay sözümüz.

- Sağı ol, Səriyyə xala. Zəhmət çəkməyin, içmirəm.

- Nə danışırsan, qızım, zəhmət nədir, təki sənin zəhmətini elə mən çəkim.

Sənubərin gül yanaqları bir az da allanmışdı:

- Cəlal sizin xəstə olduğunuzu söylədi, ona görə dedim ki, bir sizə baş çəkim, bəlkə köməyə ehtiyacınız var?

- Çox sağ ol, qızım. Allah səni xoşbəxt eləsin, bu dünyada nə edim, necə edim deməyəsən. Heç bilmirəm bu baş ağrısı məndən nə istəyir? Axır vaxtlar yaman tez-tez tutur.

- Bəs niyə həkimə getmirsiniz? Mırsalam ki, həm bizə qonşu, həm də çox gözəl həkimdir?

- Nə bilim, ay bala, baş ağrısındır da, bu gün gəlib, sabah keçib gedər. Hə, o ki qaldı Mırsalama, o, Ağa Məşədi Mircavadın böyük oğludur. İkinci oğlu Mırsayad da diş həkimidir. Bir gün bu şoqərib dişim bərk ağrıydı. Gördüm daha dözməyə təqətim yoxdur, getdim doktor Mırsayadın yanına ki, canımı bu zülmədən qurtarsın. Məni elə mehriban qarşıladı ki, diş ağrısı lap yadımdan çıxdı. Buyurun, Səriyyə xala – məni oturdu stulun üstə, dedi: - Açıñ ağızınızı. Mən də qorxa-qorxa açdım. Sizin ki, belə möhkəm dişləriniz var, bu dəqiqə hər şey keçib gedər – dedi. Çoxdan ağrılarından az qala çürümüş olan dişimi bir az qurdalayandan sonra pambıq qoydu dişimə: - di qalx ayağa, get, Səriyyə xala – dedi. Mat-məəttəl qaldığımı görüb, qaralmış bir diş mənə göstərib: dişiniz budur baxın, çəkmişəm – dedi. Sevindiyimdən yalnız: Sənə qurban olum, ay oğul! – deyə bildim. Bir də ki, ay bala, onlar nəsillikcən seyiddirlər də, əlləri yüngüldür.

- Görürsünüz mü, Səriyyə xala? Ona görə də həkimə getməkdən çəkinmək lazımlı deyil. Mütləq Mırsalam həkimə müraciət edin, qoy sizi müayinə eləsin. İnanın ki, canınız baş ağrısından birdəfəlik qurtaracaq.

- İnanıram, qızım. Elə onların ataları da çox yaxşı adamdı, din aləmində də alim bir aqlsaqqaldır. Ölünü yerdən götürəndə də heç kəsdən pul almaz. Görünür, Allah da elə bu səxavətinə görə ona belə ağılli, bilikli övladlar verib. Deyirəm ki, a qızım, Tanrı hamının balalarını saxlasın, mənim bircə balam da onların içərisində...

Vaxt keçdiyindən, Sənubər ayağa qalxır. Səriyyə xala əməlli-başlıca yüngülləşmişdi:

- Gəlmişin lap ürəyimi açdı, qızım, tez-tez gəl! – dedi.

- Gələrəm, Səriyyə xala, mütləq gələrəm! – Sənubər də gumrahlaşmışdı. – Amma siz də çəkinməyin, bir şeyə ehtiyacınız olsa, mütləq xəbər eləyin. Həkimə getməyi də unutmayın.

- Yaxşı, qızım, çalışaram gedim.
- Salamat qalın, Səriyyə xala. Hələlik.
- Sağ ol, qızım, görüm səni qırmızıduvaq olasan!...

Səriyyə xala Sənubər həyətdən çıxana qədər onun arxasında baxdı və ürəyində ülvi, müqəddəs hisslər baş qaldırdı.

Artıq baharın isti, təravətli nəfəsi duyulmaqdır idi. Hamı Novruz bayramının gəlişini, ilin sonuncu çərşənbə axşamını səbirsizliklə gözləyirdi. Çünkü Novruz bayramı və ilin son çərşənbəsi bu eldə, bu obada daha böyük təmtəraqla keçirilirdi. Son çərşənbə axşamına qədər bütün evlərdə – həyətlərdə təmizlik, abadlıq işləri köklü surətdə aparılırdı. Hər şey elə bil yenidən qurulardı. O axşam bütün həyətlərdə yeddi tonqal yandırılırdı. Çərşənbə axşamının ənənələrinə görə o gecə süfrədə yeddi cür yemək olmalıdır. Ən maraqlısı isə o idi ki, ət, toyuq yeməkləri süfrəyə qoyulmazdı. Cürbəcür kükülər, tərə, balıq, plov bişirilərdi, ən çox göy-göyərtilər süfrə bəzəyinə çevrilərdi. Şər qarışanda hamı tonqalların üstündən atılar, «köhnə il getsin, təzə il gəlsin», «bütün dərbələlərimiz köhnə illə getsin», «açılmayan baxtlar açılsın, gülməyən üzlər gülsün, bütün küsənlər barışın» - hər tərəfdən bu kimi xoş xeyir-dualar eşidilərdi. Bu mərasimdən sonra hamı evlərə çəkilər, xüsusi təmtəraqla açılmış bayram xonçalarının ətrafında rəngbərəng bayram şamları yandırıldır. O gecə o qədər şən, maraqlı keçərdi ki...hamı səhərəcən təzə libasını sığallaya-sığallaya intizarla şübhün açılmasını gözləyərdi. Özü də, qəribədir, başqa vaxtlar yeni alınan və yaxud tikilən paltarları hamı adı qaydada qarşılıyordı, lakin bu çərşənbə günü isə sanki insanlar da geydikləri təzə paltararda özlərini tamam ayrı cür əhval-ruhiyyədə hiss edərdilər. Çünkü bu yeni geyimdə onlar şübh tezdən, əllərində təptəzə, rəngbərəng bardaqlar çeşmə başına gedər, əl-üzlərini axar, sərin suda yuyardılar. Sonra isə çeşmə başına gedə bilməyənlərə, qocalara, başqa imkansızlara bardaqlarda səpsərin su gətirildilər. Çeşmə başından gətirilmiş bu su ilə çeşmə başına gedə bilməyənlər əl-üzlərini yuyub qurtarandan sonra qalan suyu – aydınlıq, işıqlıq, bərəkət olsun deyə, həyət-bacaya, ev-eşiyə ciləyərdilər. Bizə yaxın olan Lənkəran çayının axar, saf suları göylərə meydan oxuyan əzəmətli, yamyasıl Talış dağlarının buz bulaqlarından, gur şəlalərindən güc alıb gələr, əkin-biçinlərin qonşuluğunda dincini alıb, mehriban-mehriban ana Xəzərin mavi sularına qovuşardı. Məhz, bu çayın kənarına – hamı bir-birinə xoş ovqat bəxş etmək üçün çeşmə başına gələrdilər. Bu gözəl bayram günü insanlar da adı görünməzdilər, sanki mələk donunuda – simasında göydən yerə enərdilər. Yalnız bu sözlər eşidilərdi: «Bayramınız mübarək!

Təzə çərşənbəniz mübarək! Bütün azar-bezarınız köhnə illə getsin! Yeni il sizə xoş müjdələr bəxş etsin...» Elə çeşmə başındaca küsənlər barışar, sevənlər görüşər, ən pak, səmimi duyğular, hisslər bir-birinə qarışardı. Heç bir qüvvə insanların bu hisslərinə, duyğularına qarşı çıxa bilməzdi, heç bir qüvvə onların yandırıqları bayram şamlarının, tonqallarını söndürə bilməzdi. Heç bir qüvvə onların bardaqlara doldurub evlərinə apardıqları o təmiz, saf suyu əllərindən ala bilməzdi. Çünkü bütün bunlar insanların həyatda yaşamaq eşqindən, onların etiqadından, görüb-duyduqları həyat gözəlliklərinin zərurətindən yaranırdı. Bu adət-ənənələr insanların yaddaşında uzun müddət yaşayar, onlardan mənəvi paklıq yaradar, səmimiyyətə, qonaqpərvərliyə səsləyər və özü də bunlar hər gələn ildə dönə-dönə təkrar olunardı. El-obanın bu müqəddəs, gözəl adət-ənənələrinə Sənubər də sidq ürəklə çox hörmət edər, belə ilahi anları ömrünün xoşbəxtlik payından sanardı.

Bu çərşənbə günü hamı kimi Sənubər də yatağından hələ sübhün gözü açılmamışdan qalxmışdı. Hələ dünəndən hazırladığı mavi rəngli parçadan tikilmiş, gözəl biçimli donunu əyninə geyinib, öz təzə, güllü bardağını da götürüb çeşmə başına getmişdi. Orada o, şir-şir axan çayın buz kimi sərin, saf sularında əl-üzünü yudu, sonra da uzun, yoğun hörüklerinin ucundan qayçı ilə bir az kəsib çayın axar suyuna verdi. Çayın kənarında iynə atsaydın, yerə düşməzdi. Necə deyərlər, məmə deyəndən pəpə yeyənə kimi – hamı çeşmə başına gəlmişdi. Təbrik-təbrikə qarışmışdı. Sənubər bu gördüklerinə elə aludə olmuşdu ki, heç Cəlalın nə vaxt yaxınlaşdığını da xəbər tutmamışdı.

- Salam, yeni çərşənbən mübarək, Sənubər!

Sənubər diksinib ona tərəf döndü, zorla:

- Salam, salam, səninlə birgə, Cəlal! – deyə bildi.

Onların baxışları qeyri-ixtiyari qarşılaştı. Bir anlığa, tək bircə anlığa hər ikisinin gözlərindəki sevinc qıgilcimləri bir-birinə dəyib parıldadı. İldirim vurmuş kimiydilər sanki. Cəlal Sənubəri bu mavi donda ilk dəfə idi ki, göründü. Sənubər səliqə ilə daranıb hörülmüş uzun hörüklerini kürəyinə atmış, güllü bardağını su ilə doldurub durmuşdu. Cəlal da ona oğrun-oğrun baxır, ürəyinin dərinliklərində nəsə xoş, iliq bir gizilti duyurdu. İstər-istəməz dilindən qopdu:

- Sən bu gün necə də gözəlsən, Sənubər! – dedi.

Sənubər də ucunurdu.

- Hə, bu gün bayramdı, bu gün hamı gözəl görünür.
- Bayram nədi, sən həmişə gözəlsən, Sənubər.
- Nə bilim, Cəlal.
- Sən gözəlsən. İnan mənə, həmişə də beləcə gözəl olacaqsan, Sənubər.
- Yaxşı Cəlal, ayıbdi, bizə göz qoyurlar...

...Gecədən xeyli keçmişdi. Sənubər isə hələ yatmamışdı. Adətən, belə bayram gecələrində Sənubər öz xoş təəssüratları altında gec yuxuya gedərdi. Bu axşam da o, çeşmə başını yenidən öz xəyallarında canlandıırırdı. Qulaqlarına qəlbinin dərin qatlarından həzin, şirin musiqi sədalarının axıb dolduğuunu duyurdu. Cəlalın: «Sən bu gün necə də gözəlsən, Sənubər, sən həmişə beləcə gözəl olacaqsan» - sözləri qulaqlarında dönə-dönə səslənirdi. Elə beləcə də, o, öz şirin duyğularının bakirə qoynunda dərin bir yuxuya getdi.

O gün Cəlalın da hali özündə deyildi. O, çeşmə başından gətirdiyi sərin suyu anasına verib: Buyur, ana, - dedi, - sərin çeşmə suyudur, sənə gətirmişəm. Səriyyə xala da əl-üzünü yuyub oğluna minnətdarlıq elədi:

- Çox saq ol, ay oğul, - dedi yolun işiqli, ürəyin qaynar, ömrün də uzun olsun. Bu su ilə əl-üzümü yudum, elə bil gözlərimə işiq gəldi, eynim-gözüm açıldı. – Bir az xeyir-duasına ara verib, üstüörtülü tərzdə soruşdu: - Çəsmə başında kimləri gördün, oğlum? Sənubər yox idi ki orda?

- Hə, gördüm, anacan. Elə evə də Sənubərlə birgə gəldik. Səriyyə xalanın elə bil çiçəyi çırtladi:

- Sənubər, maşallah, lap su sonasına dönüb! O günü mənə baş çəkməyə gəlmışdı. Necə də qayğıma qalırdı! Elə hey Mirsalam həkimin yanına get, deyirdi.

- Düz deyir də ana. Həkimə getmək mütləq vacibdir.

- Sənubərə söz vermişəm, gərək gedəm. – Səriyyə xala süzdüyü çayı Cəlalın qabağına qoyub mətbəxə getdi. Cəlal istəkanı özünə yaxın çəkib fikrə getdi. Anasının Sənubər haqqında dediyi xoş sözlər onun həssas qəlbinə qeyri-adi bir istilik gətirdi. Doğrudan da, Sənubər necə də gözəl görünürdü təzə, mavi donunda! Qızın iri, qara

gözləri yenidən onun xəyalında canlandı və o, ürəyinin dərinliyində biryolluq dərk elədi ki, bu gül kimi açılmaqdə olan şirin qız onun qəlbini çox bərk ovsunlayıb.

Xoş nəfəslə yaz gecələrindən biri idi. Ay süd rəngli işığını düz-dünyaya səpələmədi. Sənubər eyvanda əyləşib çay içirdi. Sonra nə fikirləşdi, kitab götürüb mütaliə etməyə başladı. Hansı evdənsə ətrafa şair Şəkər Aslanın sözlərinə bəstələnmiş «Çayçı qızlar» mahnısının ritmik sədaları yayılırdı:

Lənkəranın çay dərən şən qızları,

Həsrət çəkir sizə göy ulduzları.

Bu dünyada səadətdir payınız,

Ətirlidir, çox gözəldi çayınız.

Sənubərin xəyalı bir anlığa yamyaşıl, füsunkar çay plantasiyalarına uçdu. Bir neçə gün bundan əvvəl əmək dərsini orada keçmişdilər. İndi də çayçı qızları xatırladı. Qızların zərif barmaqları kəpənək qanadları kimi çay kolları üzərində gəzir, hərdən də oğrun baxışları ətrafa dolanır, sanki öz xoş təbəssümləriyle dünyaya məhəbbət, mərhəmət paylayırdılar. Musiqi də bir yandan ay işığına qərq olmuş bahar gecəsinə qarışib ilahi bir romantika yaratmışdı...

Sənubər hələ orta məktəbdə oxusa da, qapılarına gələn elçilərin sayı gündən-günə artırdı. Çox vaxt elçilərin yaxşı ailədən olduğunu nəzərə alaraq, evdə hamı onun ərə getməsinə razılıq vermək isteyirdi. Bu isə Sənubərin vəziyyətini çətinləşdirirdi. Çünkü onun yeganə arzusu oxumaq, öz şirin arzularına çatmaq idi. Ərə getmək məsələsinə gəldikdə isə, Sənubər ürəyində qəti qərara gelmişdi ki, o adam yalnız və yalnız onun sevdiyi, ürəkdən bəyəndiyi adam olmalı idi... Yeniyetmə, səmimi və tərbiyeli bir kənd qızı üçün isə ailədə öz əzizlərinin arzusuna qarşı çıxməq o qədər də asan deyildi. Hər dəfə: - Ana, mən ərə getmək fikrində deyiləm, bunu birdəfəlik bilin – deyənə qədər nələr çəkdiyini bircə Sənubərin özü bilirdi.

Doğrudan da, filosoflar demiş: dünyada gözəl doğulmaqdansa, xoşbəxt doğulmaq daha böyük səadətdir!

Bir dəfə belə bir hadisə baş verdi.

Qonşu oğlanlarından biri Sənubərgilə göndərmək istədiyi elçilərin onsuz da geri əliboş qaytarılacağını zənn edib, Sənubərin atasının yanına kəndin ən mötəbər adamlarını göndərmək fikrinə düşür. Bundan xəbər tutan Sənubər nə edəcəyini bilmir. Onu qorxu götürür. Qorxur ki, atası bu adamların üzündən keçməyib razılıq verər. Bəs sonra? Onun işiqli, ümidli dünyası birdəfəlik sönməzmi, qara geyinməzmi? Elə bu vaxt qızın aqlına qəribə bir fikir gəlir: elçilər hələ küçə qapısında ikən, Sənubər özü onları qarşılaşın və geri qaytarsın!...

Həyacanla gözləməyə başlayır. Nəyahət, bir gün günorta çağı, əllərində bər-bəzəkli xonçalarla elçilər gəlirlər. Sənubərin ürəyi bərk-bərk döyünb az qalır ki, sinəsindən çıxsın. O, özünü əməlli-başlı itirir. Elçilər lap yaxınlaşırlar. Birdən Sənubərin üz-gözünü isti tər muncuqları bürüyür. Gəlməyin, mən ərə getmək istəmirəm! – deyə bilməyib, güclə iri gövdəli iri ağacın arxasına keçə bildi. Bəli, ömrünün on altıncı baharını təzəcə yaşamağa başlamış yeniyetmə, həyalı, ürkək Sənubər heç vaxt elçilərlə qarşılaşa bilməzdi!

O, taqətsiz halda evlərinin yaxınlığında axan çaya tərəf getdi. Yox, əziz oxucum, güman etmə ki, Sənubər özünü çaya atmaq fikrinə düşmüşdü. Yox, yenə də yox. Çünkü Sənubər yalnız abır-həya qarşısında, müqqədəs əxlaq, el-oba qanunlarımız qarşısında gücsüz idi. Sabah yaşanılacaq həyat qarşısında isə o, özündə böyük mənəvi gücün potensialını duyurdu.

Sənubər hündür bir yerdə dayanıb, dərin çay sularının burula-burula axıb, gömgöy dəniz sularına necə qovuşduğuna tamaşa eləyirdi. Birdən onu həyacanlı bir səs diksindirdi – xalasının təngimiş halda ona tərəf yürüdüyünü gördü:

- Sənubər, qızım, neynəmək fikrindəsən?! Bəri gəl, atan səni vermədi, elçilər getdilər!

Sənubər indi anladı ki, evdə onun özünü çaya atmaq istədiyini zənn eləyiblər. Elçiləri də buna görə qaytarıblar... Lakin, dediyimiz kimi, belə fikir heç Sənubərin aqlına da gəlməmişdi. O, xalası ilə birgə evlərinə qayıtdı. Anası əldən-ayaqdan gedirdi: Ay qızım, - deyirdi, - sənin razılığın olmasa, kimdi səni zorla ərə verən? Toxtaq ol!

O gecə Sənubər çox gec yuxuya getdi...

Ertəsi gün isə dərsdən evə qayıldanda Cəlalın ona tərəf gəldiğini görüb ayaq saxladı.

İndi Cəlal daha bizimlə bir sinifdə oxumurdu, çünkü biz səkkizillik məktəbdən onilliyə keçəndə Cəlal başqa sinfə düşmüşdü.

- Salam, Sənubər. – Cəlal çox kədərli görünürdü, bu Sənubərin həssas gözlərindən yayınmadı.

- Salam! Necəsən, Cəlal?

- Yaxşıyam, çox sağ ol. Bəs sən necəsən?

- Pis deyiləm. – Cəlal kədərli gözlərini qızdan çəkməyərək: - İstərdim bir az işlərindən danışasan, - dedi.

- Hansı işlərimdən? – Sənubər səmimiyyətlə soruşdu.

- Belə də, Sənubər, evinizdə sənə aid olan, baş verən hadisələrdən.

Cəlal özünü itirmişdi, bilmirdi bu barədə Sənubərdən necə soruşsun.

- Nə olub ki, Cəlal? Səni nə maraqlandırır?

- İsteyirəm elçilər barədə danışasan, elçilər...

Sənubər onsuz da bu suali gözləyirdi, ona görə də bir qədər sakit tərzdə, təmkinlə cavab verdi:

-Elçilər... elçilərdi də, Cəlal. Gəlirlər, gedirlər.

Amma Sənubər bilmirdi ki, son vaxtlar bu elçilər Cəlalın yuxusuna haram qatıb. Anası hər dəfə Sənubərgilə gələn elçilərdən söhbət açanda Cəlalın ürəyi quş kimi çırpınır, rəngi-rufu ölüyə çalışır. Gün kimi aydın idi ki, Cəlal Sənubəri sevirdi, çox sevirdi, amma di gəl ki, bu barədə anasına da heç bir söz deyə bilmirdi. Axi, onuncu sinfi o hələ bu il bitirirdi. Qarşında isə hələ nələr, nələr gözləyirdi onu! Yeganə ümidi o idi ki, ürəyini Sənubərə qəti olaraq açsın, qızın son cavabını öyrənsin. Məhəbbət nə zülmlü şeymiş, ilahi! Lap şair demiş: İnsanı ucaldan da, qocaldan da məhəbbətmiş...

İndi Sənubərin özünü belə sakit aparması Cəlalın təlaşını bir az da artırırdı...

- Necə yəni, elçilərdi, gəlirlər, gedirlər? – Cəlal çəşqin halda bir də soruşdu. Sənubər təmkini pozmadı:

- Hə də, Cəlal, gəlib gedirlər də. Burda təəccüblü nə var ki?

- Bəs sənin münasibətin, Sənubər, sənin münasibətin necədi bu gəlib-gedən elçilərə? – Cəlal son sözləri xüsusi vurğu ilə dedi.

- Mənim münasibətim necə olasıdı ki, Cəlal? Sənin ki mənim arzularımdan xəbərin var! Mənim yeganə məqsədim təhsilimi davam etdirməkdir. Bir də, istəyirəm biləsən ki, mən yalnız sevdiyim adama ərə gedə bilərəm, Cəlal, sevmədiyim adama yox.

Cəlalın təlaşlı ürəyinə elə bil ümid toxumları səpildi. Gözlərində sevinc işıqları parladı. Özünü Sənubərin əllərindən tutmaqdan zorla saxladı. Dinməzçə, yanaşı addımladılar. Bu sakit adamın səsləri sanki səadətlə, sevgiyə dolu bir gələcəyin səsi idi və bu iki gəncin məhəbbətlə ürəklərini əbədi qovuşdurmaq üçün əsl, sevməli-yaşamalı bir dünyadan müjdə gətirirdi. Sükutu Cəlal pozdu, müləyim bir səslə:

- Sənubər, sən Allah, - dedi, - ürəyində ömürlük sevəcəyin bir şəxs qəti olaraq varmı?

Sənubər dönüb qızarmış halda ona baxdı. Məhəbbətlə dolu bir gözdən bu sualın cavabını oxumaq çox asanca idi! Cəlal bu baxışlardan hər şeyi anladı. Xoşbəxtcəsinə susdu. Qızın çıyılının üstündən harasa, uzuqlara baxdı. Sənubər artıq bir kəlmə də demədi, dönüb yeyin addımlarla evlərinə sarı getdi. Gecədən xeyli geçmişdi, lakin Sənubər hələ də yatmamışdı. O, Cəlalı fikirləşirdi. Bu gün Cəlal necə də təlaş içərisində idi. Gələn elçilərlə maraqlanırırdı. Birdən onun kədərli çöhrəsi Sənubərin gözləri önündə canlandı. «Sənin qəti sevdiyin şəxs?» - Cəlalın intizarlı səsi qulaqlarından çəkilmirdi. Sənubər qəlbindəki məhəbbət toxumlarının artıq yavaş-yavaş da olsa, cücerib boy atlığıni hiss eləyirdi. O axşam Sənubər yuxuda da Cəlalı gördü... Gördü ki, əynində mavi rəngdə tül geyim var. Saçları arxadan dağılmış halda, ağappaq buludlar içərisində uca bir dağın üstü ilə, ağır addımlarla Cəlalın ona tərəf gəldiyini gördü. Cəlal dumanları yara-yara Sənubərə tərəf addımlarını yeyinlədirdi. Sənubər də ağ buludlar içərisində ona tərəf tələsirdi. Beləcə, bir müddət bir-birlərinə doğru addımladılar. Birdən güclü, şırhaşırla axan dağ çayının səsi onu yolundan saxladı. O, əyilib çaya baxdı. Bu qəribə çay iki dağı bir-birindən ayıran uçurumun dibi ilə axırdı. Cəlal dağın lap qurtaracağında – sıldırımin üstündə dayanmışdı. O, əllərini uzadıb, yenice Sənubərin əllərindən tutmaq istəyirdi ki... Sənubər yuxudan ayıldı. Karıxmış halda ətrafına nəzər saldı: Nə Cəlal var idi, nə də dumanlı dağlar. Çayın uğultulu səsi də qeybə çəkilmişdi...

Bir gün Sənubər yenə Səriyyə xalaya baş çəkmək üçün Cəlalgilə getdi. Cəlal evdə yox idi. Səriyyə xala Sənubəri yenə həmişəki kimi çox sevincək qarşılıdı:

- Çox xoş gəlibsen, qızım, - dedi, - gəl keç eyvana, çay sözüm, anan necədi?
  - Çox sağ ol, Səriyyə xala, hamı yaxşıdır. Maşallah, siz də gumrahsınız. Deyəsən, müalicə düşüb sizə?
  - Bəs necə, bəs necə, qızım! Allah Mirsalam həkimə də, sənə də min ömür versin, birləşib canımı qurtardınız bu baş ağrılarından. Elə Mirsalam həkim də danladı məni ki, burdan-bura qonşuyuq gəlib özünüzə baxdırmırsınız – dedi. Nə bilim, ay oğlum – dedim – yenə sağ olsun Sənubər ki, məni məcburən göndərdi sənin yanına.
  - Səriyyə xala, bilirsinizmi ki, Mirsalam həkim həm də gözəl şairdir? Əruzda əla yazıları var.
  - Hə, şairqəlblilər həm də gözəl insan olurlar, balal! Həkimin şair olması isə xəstələr üçün ikiqat xoşbəxtlikdir. Şəfali əl ilə mənalı söz birləşəndə ölüm qıraqdan baxır!
- Sənubər nə fikirləşdi, birdən:
- Səriyyə xala, siz şeiri sevirsinizmi? – deyə soruşdu.
  - Əlbəttə, qızım mən tez-tez şeir oxumasam, yaxşı yata bilmirəm.
  - Doğrudan, Səriyyə xala, siz Allah, düz sözünüzdür? – Sənubər əməlli-başlı təəccüblənmişdi – indiyəcən adicə bir evdar qadın, qayğıkeş bir ana kimi təsəvvür etdiyi Səriyyə xalanın şeiri, poeziyanı belə qiymətləndirməsi Sənubərin gözlərində bu qadını birdən-birə nə qədər ucaltmışdı! Qəribə bir xoşhallıqla sanki öz-özünə:
  - Heç bilməzdim, - dedi.
  - Eh, qızım, cavanlıqda çox şairləri əzbər bilirdim.
  - Yaxşı, Səriyyə xala, ən çox xoşunuza gələn şair kimdir?
  - Nizami Gəncəvidir. Nizamini oxuyan hər bir şəxs, zənnimcə, ən qaranlıq quyuya düşsə belə, özünə işiq yolu axtarır tapar.
  - Səriyyə xala, onda Nizamidən heç olmasa bircə beyt deyin?
  - Niyə demirəm, birin yox, lap əllisini deyərəm, amma gəl sənə bu dəfə bir bayati deyim:

*O uzaqda Gəncədir,
Gülü pəncə-pəncədi;
Ölüm bir qurtuluşsa,
Ayrılıq işgəncədi...*

Hə, qızım, indi bir pürrəngi çay, özü də limonla!

- Yox, Səriyyə xala, zəhmət çəkməyin. Mən gedim.

- Heç bir zəhməti-zadı yoxdur, bir əyləş görüm! – Səriyyə xala bunu deyib quş cəldliyilə çay süfrəsi açdı. Eydənlik limon ağacının üstündəki limondan iki dilim kəsdi, birini Sənubərin çayına, o birini isə öz çayına saldı. Limonun qalan hissəsi isə ağacın üstündə qaldı.

- Bəs kəsilmiş limon ağacda qalıb xarab olmazmı? – Sənubəri maraq götürmüdü.

- Yox, qızım, xarab olmaz. Hələ desən, bir az da yaxşı qalar. Hər dəfə çay içəndə bir dilim kəsib çaya salarsan, qalan hissəsi isə ağacın üstündə öz təravətini qoruyar.

- Gör ki, limon necə də sirli və maraqlı ağacdır, Səriyyə xala?

- Bəs necə, qızım? Bu ağacın barı minbir dərdin

dərmanı, süfrələrin də yaraşığdı. Elə onun ətri, dadı-tamı...

- Torpağımıza söz ola bilməz, Səriyyə xala.

- Elədir, qızım. O günü mən Astaraya gedirdim. Bilirsən də, Cəlalın bir bibisi var, orda ərdədir. Şahağac kəndində yaşayır. Hərdən gedib ona baş çəkirəm. Hər dəfə o Astara-Lənkəran yolunu gedərkən heç istəmirsen ki, yol qurtarsın. Özü də həmişə pəncərənin yanında otururam ki, yaxşı tamaşa eləyə bilim. Yol boyu əkilmiş çay plantasiyaları, portağal, limon, feyxoa, naringi bağları adamı valeh edir. Hələ mən bicarlarda əkilmiş düyü zəmilərini demirəm. Bilirsən, qızım, o Ənbərbu, Sədri düyülərinin ətri az qala adamı məst edir. Hə, çayını soyutma, qızım, istiykən iç.

Sənubər bir anlığa fikrə getdi. Bu anda o, sanki bu bərəkətli torpağın ab-havasını, onun bütün naz-nemətlərini, xeyirxah, zəhmətsevər insanların səmimi simalarını –

hamısını bir yerdə Səriyyə xalanın gözəl, şirin, yapışqlı simasında görürdü... Tələsik çayından bir-iki qurtum alıb ayağa qalxdı, Səriyyə xala ilə xudafızlaşdı: - Çaya görə də, bu mehribanlılıq gərə də çox sağ olun, - dedi, - qoy bir də canınız ağrıməsin.

Səriyyə xala da öz doğmaca balası kimi onun üzündən öpüb yola saldı... Hər dəfə Sənubərin gəlib Səriyyə xalaya baş çəkməsi onu sevindirir, tənha günlərini ona unutdururdu.

Axşamüstü Cəlal evlərinə qayıdarkən anasını çox şən gördü. Səriyyə xala mətbəxdə dodaqaltı nəsə zülmə edir, xörək hazırlayırdı. Cəlal astaca gedib eyvanda oturdu. Səriyyə xala axır vaxtlar oğlunun çox fikirli gəzib dolandığını görürdü. İndi də yaxına gəlib mehribanlıqa soruşdu:

- Niyə belə fikirlisən, bala? Olmaya bir iş olub?
- Heç bir iş olmayıb, ana.
- Onda anandan nə isə gizlədirsin.
- Sən ki bilirsən, ana, mənim səndən gizli nə sirrim ola bilər?

- İnanıram, oğlum. Hə, bu gün yenə Sənubər mənə baş çəkməyə gəlmüşdi... Səriyyə xala bu başlanğıcdan oğlunun necə fərəhləndiyini o dəqiqə sezib, qəfildən gözlənilməz bir sual verdi:

- Axi, oğlum, mən bilirəm ki, sən Sənubərə qarşı biganə deyilsən. Lakin istəyirəm ki, sənin öz dilindən eşidim əsl həqiqəti. O elçilər niyə sənin yuxularına haram qatırlar elə?

Cəlal anasının bu qəfil sözlərindən diksinən kimi oldu, amma nədənsə bir kəlmə də dinib-danişa bilmədi.

- Hə oğlum, dillənsənə. Səndən söz soruşuram, axı?

Cəlal ayağa durub, anasının əllərindən öpdü:

- Mənim əziz anacığım, - dedi, - sən mənə həm ana, həm də əvəzsiz bir dostsan. Sənə ürəyimin qapılarını taybatay aça bilərəm. Elədir, ana, sən düz başa düşübən, mən Sənubəri həqiqətən sevirəm. Amma sənin hələ onlara elçi getməyinin vaxtı çatmayıb. Çünkü mən hələ heç bir sənətin sahibi deyiləm. Qarşida məni gör nə qədər gərgin, zəhmət dolu günlər gözləyir. O ki qaldı elçi getməyinə, sən nə vaxtsa bir qız qapısına getməli olsan, yalnız və yalnız Sənubərgilin qapısına elçi gedəcəksən!

Öz xoşbəxtliyini bu yeganə övladının xoş gələcəyində və səadət dolu həyatında görmək istəyən ana oğlunun sevgiylə alışib yanın gözlərinə bir daha məhəbbətlə baxıb, onun alnından öpdü...

Səhər açılırdı. Günəş üfüqdən boylanaraq öz qızılı, isti, şəfaverici şüalarını Cəlal yatan otağa səpələmişdi. Cəlal tez durdu, geyinib həyətə düşdü. Həyətdə çox səliqə ilə əkilmiş gül-çiçəklərin ətri adamı valeh edirdi. Meyvə ağaclarının yarpaqlarına, yamyaşıl otların üzərinə düşmüş şəh damlaları mirvari dənələri kimi bərq vururdu. Cəlal bu gözəl mənzərəni bir qədər seyr eləyib, sərin quyu suyu ilə əl-üzünü yudu və eyvana qalxdı. Səriyyə xala həmişəki kimi yenə də samovar çayı dəmləyib süfrə açmışdı. Cəlal onun üzündən öpüb əyləşdi, çayı qabağına çekdi. Sənubərin siması isə gözlərinin qabağından getmirdi ki, getmirdi. Anasının süzdüyü dadlı, ətirli çaydan içə-içə, elə hey qızı düşünürdü. O yaxşı bilirdi ki, Sənubər onu sevir. Lakin bu bircə kəlmə «sevirem» sözünü onun özündən eşitmək, onunla əhd-peyman bağlamaq Cəlalın ən ümdə, əzəli arzusuna çevrilmişdi.

Günlər isə bir-birini qova-qova öz yerini həftelərə, aylara verirdi. Məktəb illəri artıq başa çatmışdı. İndi qəbul imtahanlarına ciddi hazırlıq gedirdi... Bir axşam Sənubər yenə eyvanda oturub qəbul imtahanlarına hazırlaşırıdı. Birdən pillələrdə ayaq səsləri eşidib dönüb baxdı. Gələn Cəlal idi. Sənubər tez qalxıb çox mehribanlıqla yer göstərdi:

- Əyləş Cəlal. Xoş gəlibsen, əyləş görək:
- Deyəsən imtahanlara çox ciddi hazırlaşırsan, Sənubər?
- Hə! Bəs sən necə, bəyəm hazırlaşırısan?
- Heç hazırlaşırsan da sözdü? Bura zorla vaxt ayırib gəlmişəm.

Sonra söhbət beləcə, «tezliklə» artıq arxada qalmış məktəb həyatından, dostlardan, müəllimlərdən, bir də, şübhəsiz ki, gələcək planlardan düşdü.

- Bilirsən, Cəlal, mən hər dəfə sənə baxanda Həzi Aslanov, Baloğlan Abbasov, Səmədbəy Mehmandarov kimi sərkərdələrimizi, generallarımızı düşünürəm, - deyə Sənubər romantik bir tonla danışındı. – Deyirəm, gör bizim ulu Lənkəran torpağı necə istedadlı, mərd, qeyrətli oğullar yetirmişdir!

- Elədir, Sənubər. Lənkəran diyarının qüdrəti danılmaz, inkaredilməzdi. Özü də generallarımızın hələ çoxunu tanımiriq. Bax, məsələn, götürək elə Talışinski nəslini,

təkcə onlardan neçə general çıxb. Mən general İbrahim bəy haqqında ayrıca bir kitab da oxumuşam.

- Hə, Talışinskilərdən həm də neçə-neçə görkəmlı alim, həkim-cərrah, dövlət xadimləri də yetişib. Həkim Ağaxan Talışinski, böyrək xəstəlikləri mütəxəssisi, bütün dünyada məşhur professor-cərrah Mirməhəmməd Cavadzadə Talışinski, ürək-damar xəstəlikləri üzrə tanınmış alim-cərrah Əlihüseyn Qulaməli oğlu Axundov... Belə şəxsiyyətlərimiz çoxdur, lap çox. Di gəl ki, onları arayıb-axtaran, üzə çıxarıb, haqlarında kitablar yazıb, gənc nəslə tanışdanlarımız azdır. Bu insanların həyat yolu bizim kimilərin hazırca həyat məktəbi, ömrü kitabı deyilmə? Ona görə, Cəlal, mən əminəm ki, sən də bu nəhəng insanlardan dərs götürüb, layiqli bir təyyarəçi olacaqsan!

- Mənim haqqımda belə ümidi danışdığını görə çox ol, Sənubər!

Cəlal cəsarətlənib, ilk dəfə olaraq öz hərəretli əllərini Sənubərin zərif əllərinin üstünə qoydu. Sənubər ani olaraq susub qaldı. Sonra ətrafa nəzər salıb, əlini Cəlalın əllərindən çəkdi:

- Nə edirsən, Cəlal?

- Heç, Sənubər. Sadəcə olaraq sənin əllərindən tutmaq istədim. O, söhbəti davam etdirmək istədi, amma necə, bilmirdi. Birdən nə fikirləşdisə, az qala tam cidiyyətlə soruşdu. – Sənubər, əgər sizin qapınıza üç oğlan alma atsa və bu oğlanlardan biri mən olsam, de görüm sən hansımızın almasını götürərdin? Hə, de görüm?

Sənubər başını qaldırıb Cəlalın həyacandan titrəyən üzünə baxdı. Cəlalın odlu baxışları ona məhəbbət dolu ürəyinə sanki od qarışq sərin su çılədi. Dilində dediyi sözlər elə bil yandı:

- Sənin, əlbəttə, sənin, Cəlal! Mən yalnız sənin almanı götürərdim!

Cəlal xoşbəxtliyindən əsim-əsim əsdi. Ürəyi köksünə sığmırıldı:

- Mən... səni sevirəm, Sənubər! Sevirəm, eşidirsənmi!?

Sənubəri də qəribə, sirli bir atəş sarmışdı. Lakin nə illah elədisə, «Mən də, mən də səni sevirəm, Cəlal!» - kəlmələrini dilinə gətirməyə cəsarəti, heyi çatmadı. Çünkü iliyində-qanında hökmranlıq eləyən həya və ismət duyğusu yenə də həmişəki kimi sevgi ehtirasından güclü idi.

Calal isə ürəklənmişdi:

- De, Sənubər, de görüm sən də məni sevirsənmi? – deyə israr edirdi, bu bircə kəlməni qızın dilindən eşitmək həsrəti, arzusu ilə yanındı. – Səninləyəm, Sənubər, de görüm sən də məni sevirsənmi? Cavab versənə?

Sənubəri tər basmışdı. Ona elə gəlirdi ki, bu dəqiqə ürəyinin çırpıntısı bütün eyvanı başına götürüb! O, gözlərini Cəlalın üzündən kənara çəkib, güclə eşidiləcək bir səslə, susamış halda:

- Hə, Cəlal, hə... - deyə bildi.

Özünü xoşbəxtliyin ən uca zirvəsində hiss eləyən Cəlal bu dəfə də daha cəsarətlə Sənubərin əllərini əlinə aldı:

- Sən məni mütləq gözləyəcəksənmi Sənubər?

- Mütləq gözləyəcəyəm, Cəlal. Mütləq! Bu gündən sonra mənim ürəyimdə bircə ad olacaq, o da sənin adın, Cəlal!

Cəlal həyatında ilk dəfə əllərini nəvazişli öpüşlərə qərq elədi. O sanki yerdə deyildi, göylə uçurdu! Elə üçuna-uçuna da ayağa qalxdı, uşaq kimi kövrəlmış halda:

- Gecən xeyrə qalsın, Sənubər! – deyib, az qala qaca-qaca çıxb getdi. Sənubər onun arxasında baxa-baxa astadan:

- Xeyrə qənşər, Cəlal – dedi, - mənim Cəlalım...

Dünya elə həmənki dünyadı – köhnə, hiyləgər, qansız. Bircə fərq ondaydı ki, onun keşməkeşli qoynunda təzə, körpə, saf bir sevgi də doğulmuşdu...

Ömür dağ çayı kimi nə sürətlə axıb getdi belə! Günlər ayları, aylar da illəri qovduqca, qanadları bərkiyən arzular da reallaşmağa yaxınlaşırırdı. Sənubərin arzuları da eləcə. O, Tibb institutunun tələbəsi idi. Onun həyatında bu ötən vaxt ərzində demək olar ki, hər şey dəyişmişdi. Dəyişməyən bircə şey idi: Təyyarəçilik məktəbində oxuyan Cəlala olan sadıq, saf məhəbbəti. Sənubər bu barədə hər gün, hər saat, hər dəqiqə düşünür və bu ilahi məhəbbətini həm ürəyində, həm də ətrafında göz muncuğu kimi qoruyurdu. Öz yeniyetmə çäqlarını kənddə keçirmiş Sənubər indi şəhər həyatına da alışmışdı. Bu, Sənubər üçün o qədər də çətin deyildi. Çünkü o, ətrafindakı bütün gözəllikləri və eybəcərlikləri duymağlı, dərk etməyi bacarır, hər şeyin öz yerini bilir, hələ üstəlik yaxşıyla

pisi də çox dəqiqiliklə, həssaslıqla ayırd eləyirdi. Bakıda qohum-əqrəbaları olmasına baxmayaraq, atası onun institutun yataqxanasında qalmasına icazə vermişdi. O, burada üç adamlıq bir otaqda yaşayırıdı. Nüşabə ilə Nərminə də onun tələbə yoldaşları idilər. Onlar hər gün dərsdən sonra evə qayıdardılar. Sonra yenidən institutun kitabxanasına gedib, orada da birgə çalışardılar. Çox vaxt da Sənubər kitabxanaya tək gedirdi. Çünkü onu oxumaq, mütaliə daha çox cəlb edirdi. Buna görə də vaxtının çoxunu kitabxanada keçirirdi.

Qəlbində gəzdirdiyi məhəbbəti haqqında isə Sənubər heç kəsə heç nə bildirmirdi. Hətta otaq yoldaşlarına da bu barədə bircə kəlmə də olsun söyləməmişdi. Nərminə Şirvan zonasından idi. O, dalbadal iki il sənədlərini Tibb institutuna vermiş, lakin tale ondan üz döndərmişdi. Öz məqsədindən dönməyən Nərminə, nəhayət, üçüncü il əhdinə yetmişdi. Nüşabə isə Sənubər kimi, elə ilk ildəcə arzusuna çatıb tələbə olmuşdu. Bu üç rəfiqə həmişə bir-birilərini başa düşməyə çalışır, mehriban bacı kimi də dolanırdılar. Sənubərin tələbəlik həyatı beləcə davam eləyib gedirdi.

Artıq yay semestr imtahanları yaxınlaşmaq üzrə idi. Sənubər səbirsizliklə yay tətilinin gəlisiğini gözləyirdi ki, tezliklə doğma ocaqlarına, Lənkərana qayıtsın. Çünkü Cəlal da yay tətilini evlərində keçirəcəkdi...

Gecədən xeyli keçmişdi. Küçədə meydan sulayan Bakı küləyinin uğultusu adamın qulaqlarını batırırdı. Sanki sükuta qərq olunmuş alaqqaranlıq dünyada burula-burula əsən güclü külək özünün nəyə qadir olduğunu nümayiş etdirməyə çalışırdı. Sənubərgilin pəncərəsindən hələ də işıq gəlirdi. O, yazı masasının arxasında oturmuşdu. Əlində kiminsə şeir kitabı var idi. Öz xəyal dünyasına çəkilərək, ürəyində oxuduğu şeirlərin elə bil hamisini yaddasına köçürdü. Rəfiqələri də yatmamışdır. Nərminə ilə Nüşabə yataqlarına uzanıb səhbət eləyirdilər. Nə vaxt idi ki, Sənubərin fikirli-xəyallı, şeirli-poeziyalı dünyası onların da diqqətini cəlb etmişdi.

- Çox qəribədir, Nərminə, sən bir fikir verirsinmi, Sənubərin qəlbində elə bil nəsə bir sirri var, amma bizə demir.

- O, çox ağıllı qızdır. Bir də ki, bəzən elə şey olur ki, adam onu başqalarına deməyə çətinlik çəkir.

- Sən bilən, o nə ola bilər ki? Biz ki, Sənubərlə çox yaxın rəfiqələrik, o bizə hər sərrini deyə bilər. Bizdən isə ona ancaq yaxşılıq dəyə bilər.

- Sənubər musiqi, şeir aləminə çox bağlıdır. Özü də bir işi çox xoşuma gəlir ki, fikri-zikri yalnız oxumaqdadır.

- Mənə elə gəlir ki, onun gizli məhəbbəti var! – Nüşabə yorğanı başına çekib, yuxusu gəlirmiş kimi üzünü divara tərəf çevirdi.

- Əsl məhəbbət yalnız xoşbəxt insanların payına düşür, ürəkdən sevirsənsə, deməli, dünyanın ən xoşbəxt adamı sənsən! – deyə Nərminə dərindən köks ötürüb yatmağa hazırlaşdı.

- Sən belə şeyləri hardan bilirsən? Yoxsa sənin də eşq macəran olub? – Nüşabə üzünü yenidən rəfiqəsinə çevirdi.

- Sevgi macərası həyatda hamının başına gələ bilər. Sadəcə olaraq, sevgiyə münasibət hamıda eyni cür ola bilməz.

- Belə baxıram ki, deyəsən, sən də eşq dəlisisən?

- Bəs sən necə, Nüşabə, heç sevdiyin bir kəs olmayıb?

- Hələlik yox. Yəqin mənim macəralarım hələ qabaqdadır. Bir də bilirsən nə var, Nərminə, mənə elə gəlir ki, həyatda qarşılıqlı hörmət hər şeydən üstündür. Məhəbbət olmasa da olar!

- Yox, Nüşabə, bunu düz demirsən. Məhəbbət olmayan yerdə nə həyat? Bir də, yadında saxla, ən böyük hörməti məhz məhəbbət yaradır. Məhəbbətin qüdrətinə heç nə çata bilməz. Təsəvvür elə ki, sevdiyin adamın yolunda heç nəyi düşünmədən canından belə keçməyə hazır olursan.

- Yaxşı, birdən sən sevdin, amma səni sevmədilər, bəs onda necə olsun? Hə, belə çıxır ki, onda faciə baş verəcək, hə? Yox, yaxşısı budur nə sev, nə də basın ağrısın.

- Bilirsənmi, Nərminə, sevgi, məhəbbət elə bir nemətdir ki, o hamiya nəsib olmaz. Lakin, sevmək hər kəsdə yalnız özünəməxsus bir keyfiyyətdir. Əgər sən ürəkdən sevməyi bacarırsansa, deməli, bu, taleyin sənə bəxş etdiyi istedadın gətirdiyi xoşbəxtlikdir.

- Nə isə, deyirlər əsl məhəbbət vəslə yad olur. Sev, sonra da uğursuzluqlara düçər ol?

- Sənin deməyindən belə çıxır ki, sevmək sıfarişlədir?

- Əlbəttə, hər şey adamın özündən asılıdır.
- Sən səhv edirsən. Axı, mən bayaq sənə dedim ki, hamı sevə bilməz. Bu da həqiqətən tanrı vergisi, əsl istedad işidir.
- Sən necə bilirsən, Nərminə, mən sevə bilərəmmi?
- Dedim ki, sırlı məhəbbət açarı hər ürəyin qapısına düşmür, o, yalnız özünə layiq olan ürəkləri axtarır.
- Görəsən, bu barədə Sənubər nə fikirləşir?
- Yəqin ki, çox müsbət. O cür adamlar sevməyə qadirdilər.

Əlində şeir kitabı xəyalə dalmış Sənubər isə rəfiqələrinin bu dialoqundan xəbərsiz idi. O qalxıb yatağına uzanarkən Nərminəylə Nüşabə artıq yuxuya getmişdilər...

...Gözəl, günəşli günlərin biri idi. Hər tərəf yaşıllığa, gül-çiçəyə bürünmüdü. Bülbüllərin cəh-cəhi sanki dünyadakı bütün sevən ürəkləri salamlayırdı. Sənubər bu gün yatağından gec qalxmışdı. Neçə gün idı ki, doğma ocağa yay tətilinə gəlmışdı. Söz yox ki, Sənubər bu gözəl, misilsiz ab-hava üçün çox darıxmışdı. O elə əvvəlki adam idı. Hamiya qayğı ilə yanaşındı. Səriyyə xalaya isə mehribançılığı bir az da artmışdı. O demək olar ki, hər gün Səriyyə xalaya baş çəkirdi. Sənubərin bu xüsusi diqqət və rəğbəti həssas ananın qəlbini elə ovundururdu ki, Cəlalın yay tətilinə gələ bilməməsi onu o qədər də darıxdırmırdı. O, hər dəfə Sənubəru görəndə, onunla söhbət edəndə sanki doğmaca balası Cəlalı görür, az da olsa təskinlik tapırkı. Bunu Səriyyə xala özü də təsdiqləyirdi. Bir gün Sənubər yenə Səriyyə xala ilə eyvanda oturub çay içir, ordan-burdan söhbət edirdilər.

- Demək, Cəlal bu il tətilə gələ bilmir, hə, Səriyyə xala?
- Nə bilim, qızım, belə deyir. – Səriyyə xala fikirli-fikirli köks ötürdü. – Mənə yazmışdı ki, ana, darıxma, bilirom ki, sənin üçün çətindir, amma bir az da döz. Elə mən özüm də sənin üçün, kəndimiz üçün çox darıxmışam, ləp burnumun ucu göynəyir. Bir də, adam belə şeyləri qəriblikdə daha çox hiss eyləyir. Amma, hələ ki, gələ bilmirəm, səbr elə.
- Əlbəttə, Səriyyə xala, hərb sistemində məsələ tamam başqa кудür, - Sənubər sanki anaya yox, özünə təskinlik verirdi, - yəqin ciddi bir iş var ki, gələ bilmir. Axır ki, bir gün gəlib çıxar. Sən çox da ürəyini sıxma.

- Bilmirəm, qızım Sənubər, gözləyək, nə olasıdı ki? Deyirəm, heç olmasa nə yaxşı sən gəlib çıxdın. Hər səni görəndə elə bilişəm Cəlal da elə bu saatca gəlib çıxacaq, deyə-gülə əyləşib bizimlə çay içəcək, orda başına gələnlərdən danışacaq. O da çay süfrəsindən çox xoşallanır. Həmişə də say içə-içə səndən söhbət açardı Cəlal.

Bu son kəlmələr Sənubərin qəlbini sizim-sizim sizildatdı. O yenə də bir anlığa Cəlalı gözləri öünüə getirdi və istər-istəməz, o unudulmaz – Cəlalin ona ürəyini açdığı gecəni xatırladı. Çöhrəsinə kədər buludları çökdü. Qəlbini, varlığını içəridən bürüyən məhəbbət alovu təzədən körükləndi. Sənubə üzünü yana çevrib beləcə donub qaldı. Söz yox ki, Səriyyə xala da bu kədər buludunun birdən-birə haradan gəldiyini başa düşdü. Aralarında pərdə olduğundan bu barədə ana heç kəlmə də kəsə bilmədi. Eh, ana ürəyi, ana ürəyi! Sən nə qədər də həssassan. Həssas olduğun qədər də döyümlüsən, səbirlisən...

... Qatar asta-asta gedirdi. Polad təkərlərin səsi zülmət gecənin ləp sükutunu diksindirirdi. Qəlbindəki məhəbbət odunun hərarətini bütün vücudunda duyan Sənubə bu zil qaranlıq gecənin sükutunu pozan təkərlərin yeknəsək taqqıltısını dinləyirdi. Sənubə yenə də özünün sevimli tələbəlik illərinin qoynuna qayıdırı. Hələlik birinci böyük arzusuna çatmış Sənubə öz dünyasından razıydımı? Sevda dünyasının ən saf çeşməsindən su içmiş bu gənc qız bu dəqiqələrdə özünü həqiqətən sevib-sevildiyi məhəbbət aləminin ən xoşbəxt ulduzu hesab edirdi. Cəlalin ona olan intəhasız məhəbbəti aradakı hər cür hicran, ayrılıq dərdini əridib yoxa çıxarırdı...

Birdən göy üzündən buludlar çəkildi. Ay gecənin zülmətinin öz parlaq nuruna boyadı. Bu ay işığı bayaqkı cansıxıcı gecəyə qəribə, sırlı-soraqlı, intizarlı, həzin, üzüntülü bir romantika bəxş elədi. Sənubə beləcə adamin ruhunu oynadan bu ilahi, xəyal qanadlandırıran gecənin müəmmalı qoynunda, polad təkərlərin adamin başına düşən üşəntili sədaları altında bütün gecəni yol getdi...

... Payız küleyinin uğultusu şəhəri başına götürmüştü. Ağacların budaqları bir-birinə dolaşır, külək güc gələndə az qalırdı ki, nəhəng ağcaqovaqları da köklü-köməcli yerindən qopartsın. Çəpəki, qırma kimi yağan yağış islanıb ağırlaşmış qızılı yarpaqları «saçlayıb» yolur, hara gəldi səpələyirdi. Sanki zaman nə vaxtsa təbiətə verdiyi uzaq bir xoşbəxtliyi indi zorla geri almağa çalışırdı.

Sənubə pəncərənin önündə dayanıb bu mənzərəni seyr etsə də, fikri ayrı yerdə, uzaqlarda idi. O, Cəlaldan aldığı son məktubu gör neçənci dəfə idi ki, dönə-dönə oxuyur

və aramsız axan göz yaşlarını silirdi. Bu məktubunda Cəlal Sənubəri necə dəli-divanə kimi sevidiyindən, onsuz keçən günlərini ömründən hesab etmədiyindən yazırıdı. Bu yay mütləq onun barmağına üzük taxacağını bildirirdi...

Sənubəri sanki ildirim vurmuşdu, nə edəcəyini bilmirdi. Taleyn ona vurduğu amansız zərbənin təsirindən heç vaxt qurtara bilməyəcəyini dərk elədiyindən indi əlacsız halda acı bəxtinin zəhərli günlərini dadırıdı. Sənubər bilirdi ki, o, həyatda bütün arzularına çata bilər, sinə gərə bilər, lakin təkcə bu vaxtsız, nakam məhəbbətinin odu-alovu heç vaxt, heç vaxt sönməyəcəkdir! Cəlalın məhəbbəti əbədi olaraq onun qəlbində yaşayacaq və öz səngiməz-soyumaz atəşi ilə onu yandıracaqdır. Büllur kimi saf bir ürəkdə çırpınan bu əsl məhəbbət öz yerini bir kimsəyə, heç kimsəyə verə bilməyəcəkdi.

Tale Sənubərə qarşı necə də amansız olmuşdu: Təyyarə qəzasına düşcar olmuş Cəlal onu həyatından öz həyatı il birgə getmiş, ürəyinə isə əbədi sislayacaq, qarsalayıb-yandıracaq bir uçurum, bir boşluq hədiyyə eləmişdi. Dünyada bütün hədiyyələr köhnədir. Cəlalın bu Tanrı, tale, qismət hədiyyəsi isə Sənubərlə düz son mənziləcən, qəbrə qədər ömür-gün yoldaşı olacaqdı.

Sənubərin nakam qəlbi kimi çöldə təbiət də qan ağlayırdı...

Gülşənin qaçqınlıq həyatı

(Hekayə)

Üç gün idi ki, ana ağlayırdı, onun göz yaşları qırışlı üzündə titrəyərək yanağına axırdı, qızına təskinlik verib, onu yolundan döndərməyə çalışırdı.

- Qızım, Gülşən, getmə, haraya gedəcəksən? Yad el. Heç kəsi tanımırsan, ay bala. Bir də ki, atanla qocalmışıq. İstəyirik öləndə yanımızda olasan. Axı sən bizim bircə balamızsan. Bizi nəvələrimizin üzünə həsrət qoyma, biz sənsiz yaşaya bilmərik. Özümüz cəhənnəm, sənin dərdini çəkəcəyik.

- Ağlama, ana, sənə qurban olum. Mənim ürəyimi qan eləmə. Sən bilirsən ki, mən kefdən getmirəm. Oğlanlarına bir gün ağlamaq istəyirəm. Axı yaşamağın, dolanışığın çətin olduğunu özün də görürsən.

- Sən fikir eləmə, bala, ərin də qayıdar. Yəqin başında bir iş var. Axı Kamal pis oğlan deyildi. Mən bilirom, o, mütləq qayıdacaq, - deyib, ana qızını ovundurur və onu inandırmağa çalışırdı.

- Ana, mənim əzizim. Sən darıxma, mən birdəfəlik getmirəm ki, gedib, yenə də gələcəyəm. Məyər mən sizi atıb gedirəm? Ana can, mənim əziz anam! Sən görürsən ki, sizin aldığınız təqaüd heç sizə çatmır. Hələ məni də, uşaqlarımı da dolandırmağa çalışırsınız. Mənimlə çox zəhmət çəkmisiniz, oxutmusunuz, amma nə edim ki, bir iş tapılmır işləyim. İndi mənim sizə əl tutan vaxtımdı. Amma özüm, hələ uşaqlarım da sizin köpük-quruş təqaüdüñüzə möhtac qalmışıq. Nə siz dolana bilərsiniz, nə də mən. Xahiş edirəm, ana, mənə xeyir-dua ver, qoy gedim. Bəlkə işlərim yaxşı gətirdi, gəlib sizi də apardım.

- Yox, ay bala, mən bu yaşimdə heç yana gedən deyiləm, öz torpağımdan, kəsəyimdən ayrıla bilmərəm. Atalar sözü var: «Uzaq yoluñ halvasın həvənglə döyərlər». Mənim yad ellərdə nə işim var. Bizim yaşımız artıq ötüb, torpaqdan, vətəndən ayrıla bilmərik.

Əslinə qalsa, elə Əsmər xala özü də nəvələrinin gələcəyini fikirləşirdi. O bilirdi ki, qızı Gülşən uşaqlarının taleyini fikirləşir. Həm də ki, cavan idi, işsiz dolanmaq onun üçün çətin idi. Hər dəfə aldığı təqaüddən bazarlıq edib nəvələrinə gətirəndə Gülşən fikirli-fikirli onun üzünə baxıb deyirdi: «Ana, bəs siz nə yeyəcəksiniz?»

***

Qatarın fışılılı təkərləri bir-birini qovurdu. Gülşənin göz yaşları isə qurumurdu. Qoca ana atasının kədərli üzleri, yaşlı gözləri onun gözləri önündən getmirdi: «Görəsən mən onları bir də görə biləcəyəmmi? İlahi, gör ürəyimə nələr gəlir». Fikirləri onu rahat buraxmırıldı. Ürəyində götür-qoy edir, gözlərinin yaşını silirdi. Uşaqlarsa taleyin bu oyunlarından xəbərsiz

olsalar da, üzlərindəki məsumluq açıq-aşkar görünürdü. Onlar çoxdan yuxuya getmişdilər. Ananın göz yaşlarını görmür, qəlbindəkilərini isə hiss etmirdilər. Vətənində keçirdiyi ağır həyat tərzi Gülşəndə yad ellərə, xarici ölkələrə gedib özünə və oğlanlarına xoş həyat, gözəl yaşayış tərzi qurmaq həvəsi yaratmışdı. O, Almaniyaya pənah gətirmiş, özünə sığınacaq istəmək və bu ölkədə yaşamaq qərarına gəlmişdi: Nə etməli, uşaqlara bir gün ağlamaq lazımdır. O, öz-özünə təskinlik verir, yolsa uzanıb gedirdi. Bütün dünyadan qaçqın qəbul edən şengen ölkələrindən biri də Almaniya idi. Gülşən «Miqroşen» idarəsinin nümayəndəsinə «Mən qaçqınam, Azərbaycandan gəlmisəm» - deyib, xarici dildə pis danışsa da, başa sala bildi və sənədlərini ona uzatdı. Alman qızı ona qayğı ilə yanaşır, sanki incikli bir insan qəlbinə toxunmaqdan qorxur kimi onunla rəftar edirdi. O, Gülşəni uşaqları ilə bir otağa yerləşdirib, əl-üz dəsmalı, yorğan-döşək dəsti, diş firçasına qədər nə tələbatı var idisə soruştan hamısını təzə paketin içərisində ona verib getdi. Gülşənə bu qayğılı yanaşmalar xoş təsir bağışlasa da, anasını, atasını düşünür, onların xırda daxmaları üçün burnunun ucu göynəyirdi. Görəsən indi anam neyləyir? Yəqin bizim üçün darıxır. Yəqin indi gözləri yaşılı gəzir. Eh, nahaq gəldim, onları qoca vaxtı dərd içərinə atıb gəldim. Onlar hardan bilsinlər ki, mən necəyəm. Bəlkə də anam gecələri səhərə qədər yatmir. Axı mən onları da düşünməli idim. Birdən Gülşən fikirə gedib, nəsə düşündü. «Axı necə? Nə isə, Allah kərimdir. İnşallah, hər şey yaxşı olar. Mən ki, valideynlərimi unutmayacağam» - deyib ayağa qalxdı. Beləcə, Gülşən gah özünü ittiham edir, gah da gələcək haqqında düşünür, özünə çıxış yolları axtarır, güc, cəsarət toplamaq və bu mübarizədə qalib olmaq üçün mübarizə aparacağını düşünürdü. Həyat mübarizədir, həyatın çətinlikləri ilə qarşılaşdırın, gərək mübarizə aparmağı bacarasın. O vaxta qədər ki, qalib gələsən. Allah da deyir, «Səndən hərəkət, məndən bərəkət». Mən ki, vətənimdə işsiz-gücsüz, qoca valideynlərimə yük olmaqdan başqa bir şey deyildim. Almaniya qayda-qanunlu ölkədir. Özümə mütləq bir çıxış yolu tapacağam. Uşaqlar məktəbə gedəcək, oxuyacaq. Onların xoşbəxt gələcəyi mənim üçün hər şeydir. Mənə elə gəlir ki, Şərq qadını yatmış şir kimidir, onu oyatsan, ətrafında olan bütün vəhşiliklərə qalib gəlməyə qadirdi. Lakin onu anadan olandan elə yatırıllar, oyanması üçün nəsə qeyri-adi bir məqamın ortaya atılması lazım olur ki, o, öz qəflət gözünü açsın, ətrafında baş verənləri görə bilsin. Belə bir məqamda Şərq qadını dünyanın bütün qadınlarından artıq uğur qazanmağa qadirdi. Nə isə, deyəsən mətləbdən uzaqlaşıram.

***

Gülşən hər şeydən razı idi. Niyə də olmasın. Öz doğma vətənində, hər daşını, kəsəyini canı kimi əziz bildiyi vətənində bir parça çörəyə, suya möhtac olduğu bir vaxtda, o, yad ellərə pənah gətirmişdi. Yad dediyi ölkənin insanları ona az qala ana nəvazişi göstərir, onun

bütün tələbatını ödəyirdilər. O, öz-özünə düşünürdü. Görəsən, bu insanlar nə üçün bizə belə qayğı göstərirlər? Bu boyda mərhəmət nə üçün idi. Niyə bəs onun ölkəsində belə deyildi? Yenə Qarabağ dərdi, müharibələr, qaçqınlar. Bu zavallı xalq tarix boyu bu oyunların girdabında firlana-firlana miskin bir mühitin qurbanı olmalıdır?! Bir qarış erməni zərrə-zərrə böyüyüb. Bir böyük Azərbaycan qətrə-qətrə kiçilib. Bəlkə dahi M.Ə.Sabir də bu dərd əlindən sabun bişirə-bişirə, «laylay bala, laylay, yat qal dala, laylay» deyə-deyə millətə çaldığı bu laylaydan millət də şirin yuxuya gedib ki, hələ də özünə gələ bilmir ki, bilmir. Bir də ki, yuxu şirin şeydi. Deyirlər yuxudan şirin heç nə yoxdur. Hətta nənəm deyərdi ki, «yuxu baladan da şirindi. Görmürsən, bəzən ana yuxuya gedəndə, heç körpəsinin də çıçırtısına oyanmir?!»

İndi bu fikir-xəyallar Gülşənə gün verir, işıq vermirdi. Yazlıq qız elə fikirləşə-fikirləşə qalmışdı ki, kimsə ona yaxınlaşış Azərbaycan dilində soruşdu:

- Siz də Bakıdan gəlmisiz?
- Hə...hə...
- Salam, Azərbaycandansınız?
- Bəli!
- Nə yaxşı, sizin səsinizi eşidəndə elə bildim Bakıdayam. Haçan gəlmisiniz?
- Elə bu gün.
- Biz üç gündür buradayıq. Yəqin bu gün hamımızı aparacaqlar. – Hara?
- Başqa yerə.

Onları, yəni dünyanın hər yerindən gələn qaçqınları ilk qəbul yerində üç gün saxlayırdılar. Sonra isə başqa şəhərə - qaçqınlar üçün salınmış xüsusi şəhərciyə aparırdılar. Gülşən burada Azərbaycandan gəlmiş, qaçqın insanlarla yaxından tanış olur, onlara isnişir, qəriblikdən yaxa qurtarmaq üçün təmas yaradırı. Axı necə olsa da vətəndən uzaq düşmüş, el-obadan ayrılmışdı. Ürəyində bir sıxıntılıq var idi. İndi dilini bilmədiyi, dinində olmadığı insanların içərisində öz həmvətənlərini gördükdə istər-istəməz bir təskinlik tapır, özündə yüngüllük hiss edirdi.

Gülşənin həyat yoldaşı Kamil Rusiya ölkələrinə çörək pulu qazanmaq üçün getmişdi. Lakin neçə il idi ki, evə nə çörək pulu göndərir, nə də gəlib çıxırı. Elə bil itib-batmışdı, yoxa çıxmışdı. Gülşən onu necə axtaracağına da bilmirdi. Bir dəfə oğlanları Rusiyada işləyən

qonşuları Zərifə xaladan eşitmişdi ki, guya Kamil orada rus qızıyla evlənib. Gülşən bu xəbərdən çox sarsılmışdı. Lakin əlacsız idi. Nə edə bilərdi. Bir də axı o tək deyildi. Onun kimi nə qədər qazanc dalınca getmiş ərlərinin yolunu gözləyən qadınlar var idi. Hələ qızlarımız, gözəl-göyçək qızlarımız evdə qarışır qalmışdır. Rusiyaya qaçqın düşüb, qazanc adı ilə gedib geri dönməyən oğlanlarımızın ucbatından.

Azərbaycanda ab-hava çox çətin idi. Fabrik və zavodlar dayandırılmışdı. Hətta kiçik cüçə zavodları belə işləmirdi. İnsanlar qonşu ölkələrə - Türkiyəyə, İrana, ərəb və Rusiya ölkələrinə alverə gedirdilər. Bir müddətdən sonra pullu iş adamları meydana çıxdı. Bakının ətrafında xüsusi bazarlar yaratdılar. Elə bu o vaxtlar idi ki, «Talkuçka», «Sədərək», «Gənclik meydanı» və başqa topdan satış «ticarət» mərkəzləri yarandı. O vaxt Azərbaycanın bütün küçələri alverxana idi. Adamlar Bakının ətrafında yaranmış bu bazarlardan ucuz qiymətə aldıqları geyim və ərzaq mallarını şəhərin mərkəzi küçələrində bir qədər baha qiymətə satıb, özləri üçün gündəlik xırda qazanc əldə edirdilər. Əlbəttə, bu zaman məmələkətin ziyalı təbəqəsi, elm adamları həm mənəvi, həm də maddi sıxıntı içərisində idilər. Çoxları bu mənəviyyatsızlığa dözməyib dünyasını dəyişirdi. Buna baxmayaraq, ölkənin bir qisim insanları çox varlı yaşayırıdı. Bir yandan da Qarabağın zəbt olunması, müharibə şəraiti, qaçqınların Azərbaycana sel kimi tökülməsi. Bakını demək olar ki, öz məcrasından çıxarmışdı. Yaşlı insanlar təqaüdləri hesabına yalnız çörək pulu əldə edə bilirdi. Hətta təqaüdü də hamı ala bilmirdi. Cavan ailələr, orta nəsil belə özlərinə güzəran axtarırdılar. Bu ziyalılardan biri də Gülşən idi.

O, özünə ağ gün, oğlanlarına xoş gələcək axtara-axtara gəlib bu ölkəyə çıxmışdı. İndi almanların bu qayğıkeşliyini görüb düşünürdü: «Almaniya, almanlar. İlahi, bir vaxtlar bu insanlara nifrət edirdik. Onlar əlimizə düşsə idi didib-parçalayardıq. Mənim babam da 1941-ci il müharibəsindən qayıtmamışdı. Nənəmin gözləri ağlamaqdan kor olmuşdu. Hələ də yolunu gözləyirdi. İndi mən bu insanlara pənah gətirmişəm. Onlarda öz övladlarına xoşbəxt gələcək axtarıram. Bu adamlar necə də yaxşı insanlardır. Bizə, bütün dünyadan gəlmış qaçqın insanlara qayğı ilə yanaşır, hər cür kömək etməyə səy edirdilər. İlahi, qaçqın!» Gülşənin bu kəlmədən bədəninə üşənti düşdü. «Mən qaçqın!..» Bu kəlmələr piçilti ilə onun qəlbindən dilinə axdı. Ürəyi sıxıldı. Ani olaraq gözlərinə qaranlıq çökdü.

O, erməni qəsbkarları tərəfindən öz doğma ev-eşiyindən qovularaq vətəndən-vətənə qaçqın düşmüş soydaşlarını xatırladı. Azərbaycana bir milyondan çox qaçqın insanlar, didərginlər gəlmışdı. Onların güzəranı necə də acınacaqlı idi. Çadırlarda, vaqonlarda yaşayırıdlar. Onlara burada - yad eldə bizə göstərilən qayğını göstərməyə vətəndə heç imkan da yox idi. Qaçqın olmaq nə qədər ağır imiş. Qaçqın da var, qaçqın da. Mən özüm öz

xoşumla bu yolu seçmişdim. Bir də var ki, səni zorla, gözlərinin qarşısında talan edə-edə yurdundan-yuvandan qovub qaçqın etsinlər.

Bütün bunları düşündükcə Gülsəni dəhşət bürüyürdü. Qaçqınlığın mənəvi ağırlığı onu maddi ağırlıqdan da qat-qat çox sıxırıldı. Bəs mən niyə qaçqın oldum. Bir parça çörək puluna görəmi? Yoxsa yad yuvalarda özümə yaxşı həyat axtarmaq üçün? Yox, əlbəttə, yox. Bəs uşaqlarım, onların gələcəyi?.. Əlbəttə, onların taleyi mənim üçün çox vacibdir. Axı onların təhsili, sağlam böyüməsi, bütün vuruşub-çarşışdığım onlar üçün deyildimi? Budur, uşaqlar məktəbə gedir, onlar üçün hər şey yaxşıdır. Gülsən bütün bunları düşünür, sanki öz-özünə təskinlik verir, bir qədər yüngülləşirdi. Onun hər şeyi var idi. Vətəndən başqa. Bəzən ona elə gəlirdi ki, udduğu hava da ona məxsus deyildi. Çünkü təbiətin elə qanunları var ki, insan hələ dünyaya gələrkən bu qanunlar onun ürək tellərinə əbədi olaraq doğulub boy-aşa çatdığı torpağa anasının südü ilə gilə-gilə hopur. Sonradan bu qanunları pozmaq, ürəkdən silib atmaq, əlbəttə, çətin işdir. Ona görə də təbiətdə olan ən böyük mənəvi qidanı və böyük azadlığı sənə yalnız Vətənin verə bilər...

"ŞAM" ədəbi məclisi

"Şam" ədəbi məclisinin sədri

(ədəbi düşüncələr)

"Şam" ədəbi məclisini yaratmaq mənim çoxdankı arzum idi. Çox götür-qoy etdikdən sonra məktubla hörmətli xalq yazıçımız Anar müəllimə təşəkkür edirəm ki, bu məclisin yaranmasını məqsədə uyğun saydı və beləliklə, "Şam" ədəbi məclisi 1999-cu il 9 sentyabrda, Azərbaycan Yazıçılar Birliyi nəzdində yarandı.

Mən bu məclisi yaratdım: adını da "ŞAM" qoydum!

Bir də onu demək istəyirəm ki, nə qədər qaranlıq, zülmət gecələrdə neçə-neçə dahi insanların – şairlərin, alımlərin, üləmaların, sənət adamlarının işıqlı dünyasına çevrilib şamın füsunkar şölələri.

Şölədən əriyən şam qətrə-qətrə süzlümüş, həyat damlalarına çevrilərək insan ömrünə qarışmış, əsrlər boyu saysız-hesabsız şah əsərlərin yaradılmasına şahid olmuşdur.

Hələ ən qədim dövrlərdə yazüb-yaradan şairin lələkqələmini öz romantikasına qərq edən şam işığı, bu gün də bizi, qaranlığa gəndərimizi öz füsunkar şölələrinə qərq edib gözlərimizin işığına çevrilirmi?!

Gündüzün gündündən hicab edən pərvanə gecənin qaranlığına kimi öz hicran anlarını yaşıyır, sonra isə şamın şölələrində zərif qanadlarını yandırı-yandırı elə bil həyatının ən mənalı anlarını tapır, ədəbi vüsala yetir.

Təzə gəlin də bəy otağına şamın nurlu işığında qədəm basarkən, sanki özünün xoşbəxtliyə qərq olmuş ömrünün işıqlı dünyasını görür.

Bizi tərk edən əzizlərimizin müqəddəs ruhlarını şam işığında yada salır və yad edirik.

Beləliklə, elə bil dünyaya şamın şölələrində gəlib, şamın şölələrində də onu tərk edirik.

Simuzər Nüsrətbəyli,

Xüsusi buraxılış,

Aprel, 2002

TEHRAN XATIRƏLƏRİ...

Deyirlər dostunu sınaşaq istəyirsənsə, onunla yol yoldaşı ol! Bizim ilk tanışlığımız elə yoldan başlandı. Bu yoldaşlığa səbəb isə İran İslam Respublikası Səfirliyi Mədəniyyət Mərkəzinin bizi Tehran şəhərində keçirilən Beynəlxalq kitab sərgisinə dəvət etməsi oldu. Hicablı, bədəncə balaca, olduqca səmimi və sadə görünən bir qadın mənə yanaşdı.

«Roza xanım Eyvazova şərqsünas alimdir» deyə Mədəniyyət Mərkəzinin şöbə müdürü Əsgər ağa Farisi bizi tanış etdi. Sonra isə ongünlük Tehran səfərimiz başlandı. Bakıdan Tehrana qədər yoluñ özü də böyük bir səyahət idi. Hələ hoteldə on gün bir otaqda, çarpayı qonşuluğu da üstəlik. Bir-birimizi yaxından tanıyb kəşf etmək üçün ongünlük səfər nəinki az müddət deyildi, hətta mən deyərdim ki, bir ömrə bərabər idi. Gündüzləri bütün dünyadan axışib bu böyük şəhərə (Tehrana) Beynəlxalq Kitab Sərgisinə gəlmış insanlar arasında keçirmək, böyük bir kitab dənizini xatırladan sərgidə iştirak etmək, sonra da buradakı informasiya, media aləmi ilə görüşlər və çıxışlar nə qədər maraqlı idisə, sonradan gecə yarıya kimi yaradıcılıqdan və elmdən açdığımız söhbətlər də bir o qədər ürəkaçan idi. Gecə yuxusunu çox vaxt mən pozmalı olurdum. Ona görə də Roza xanım «şairlərin gecə yuxusu qaçar» deyib zarafata salardı. Şirin və mənalı söhbətlərlə az qala səhəri açardıq. Söz yox ki, bizim söhbətlərimizin məzmunu təkcə ailə və məişət qayğılarından ibarət deyildi. Roza xanımın ömür-gün yoldaşı tanınmış alim Fərman Eyvazovun vaxtsız ölümü onu sarsıtsa da, o özündə topladığı mənəvi gücdən, onun yarımcıq qalmış elmi axtarışlarını davam etdirməsindən söhbət açırdı. Dahi mütəfəkkir N.Tusi ilə bağlı araşdırmałardan bəhs edən söhbətlər çox maraqlı keçirdi. Mənəvi dünyanın insana bəxş etdiyi nemətlərdən, elmdən və zəhmətdən danışmaq, poeziya aləminə baş vurmaq, bütün bu cür xoş duyğulu anları yaşamaq bizim ruhumuza dinclik, dostluğumuza isə möhkəmlik gətirirdi. Tehranda olduğumuz müddətdə Azərbaycanın Tehrandakı səfiri Abbasəli Həsənov, AzərTAc-ın xüsusi müxbiri Üzeyir bəy ilə görüşlərimiz də yaddaqalan oldu (Sonralar Üzeyir bəyin avtomobil qəzasından dünyasını dəyişməsi bizim üçün çox ağır xəbər oldu).

Biz Tehran səfərini başa vurub Bakıya qayıtdıqdan sonra da Roza xanım Eyvazova ilə tanışlığımızı davam edirdik. Sonralar bu yüksək səviyyəli, olduqca sadə və səmimi, səbirli və müdrik fikirli alim qadının poeziyaya vurğunluğunun səbəbini başa düşdüm. Onun çox incə zövqünün, həzin, piçiltili, həyatlı və poetik duyğularının şahidi oldum.

Roza xanım öz avtoqrafi ilə 2002-ci ildə çapdan çıxmış, tələbə yoldaşı, sonradan isə ömür-gün yoldaşı olmuş görkəmli alim Fərman İsgəndər oğlu Eyvazovun dünyaya gəlməsinin 66, dünyadan köcməsinin 6 illiyinə ithaf etdiyi «Gəl, dönək ötən günlərə» adlı ilk şeirlər kitabını mənə təqdim etdi.

Mən bu kitabı söz-söz, sətir-sətir, cümlə-cümlə oxuyub başa vurdum. Şairliyə ehtiyacı olmayan bu təvazökar və istedadlı alim qadının qəlbindən süzülən həzin şeirlərini oxuduqca, onun nəğməli könlünü bir daha dinləməli oldum.

Yazımız, pozumuz sönük olmasın,

Hətta özümüzə dönük olmasın.

Sormayaq, deməyək kimdir «haralı».

Soy adı götürək Adəm övladı!!!

P.S. Mən Roza xanım Eyvazovanı indi də görəndə, ilk dəfə gördüyüüm hicablı, ariq və mütənasib bədənli, olduqca sadə çöhrəli bəstəboy bir qadını xatırlayıram. XIII əsrin mütəfəkkir alimi N.Tusinin bir hikmətli sözü yadına düşür:

«İnsan bədəncə xırda olsa da, hikmətdə, əql və şərafətdə ən böyük varlıqdır».

Simuzər Nüsərbəyli (Baxışlı)

«Şam» ədəbi məclisi,

May-iyun 2002-ci il

«ŞAM»IN XATİRƏ DƏFTƏRİNĐƏN

«Şam» ədəbi məclisinin buraxılışını oxuyub çox şad oldum, məni bu məclisə dəvət etdiyinizə görə öz minnətdarlığımı bildirirəm.

Bu sevindirici haldı ki, şairə Simuzər xanım belə ağır bir yükü üzərinə götürüb, «Şam» ədəbi məclisinin yaradıcısı olub, oraya istedadlı uşaqları cəlb edib.

Azyaşlı uşaqların ədəb-ərkanı, özünə məxsus təvazökarlığı və intellektual səviyyəsi məni çox sevindirir və heyran edir. Ümidvaram ki, gələcəkdə bu məclisdə olan istedadlı uşaqlar öz yaradıcılığı ilə Azərbaycan xalqını bütün dünyada tanıdacaq.

Mənə verdiyiniz suallara görə minnətdarlığını bildirirəm və arzu edirəm ki, bu məclisin ab-havası belə gözəl və səmimi olsun.

Hörmətlə:

Çingiz Abdullayev

«Şam» ədəbi məclisi,

May-iyun 2002-ci il

YAZIÇILAR BİRLİYİNDƏ

Dekabrin 1-də Azərbaycan Yaziçılar Birliyində "Şam" ədəbi məclisinin təşəbbüsü ilə yazıçı Əzizə Cəfərzadə ilə görüş keçirildi. Görüşü giriş sözü ilə AYB-nin katibi, xalq şairi Fikrət Qoca açdı. Belə görüşlərin vaxtaşırı keçirilməsini yüksək qiymət-ləndirən Fikrət Qoca məclisi aparmaq üçün sözü "Şam" ədəbi məclisinin sədri Simuzər Baxışlıya verdi.

Əzizə Cəfərzadənin ədəbi taleyi, həyat və yaradıcılığı, yazış-yaratdığı əsərlərin məziyyətləri ilə bağlı geniş söz açan Simuzər Baxışlı Əzizə xanımın elmi axtarışları haqda da görüşə gələnlərə məlumat verdi.

Xalq şairi Qabil Əzizə xanımın yorulmaz tədqiqatçı alim, gözəl yazıçı, ədəbiyyatımızın ağbirçayı olduğunu xüsusi qeyd edərək gənc nəslə onun tarixi romanlarını oxumağa tövsiyə etdi.

Şair Fikrət Sadıq: "Azərbaycan xalqı Əzizə Cəfərzadə kimi yazılışı olduğuna görə fəxr etməlidir", – dedi. Əzizə Cəfərzadəni folklorumuzun bilicisi kimi təqdim etdi. Yazıçı Əli Səmədli: – "Əzizə xanım təkcə yazıçı yox, həm də tarixcidir, tarixçi yox, həm də etnoqraf, folklorşunas, təvazökar bir xanımdır", – dedi. Tarixi romanlar yazmaqla Kifayətlənməyən Əzizə xanım həm də ədəbi tənqidlə, aşiq ədəbiyyatının tədqiqi ilə məşğuldur. O, Akademianın tarix institutunun gördüyü işi təkbaşına görmüş, neçə-neçə elmi monoqrafiyaların müəllifidir, deyən Əli Səmədli Əzizə xanımı xeyriyyəçi kimi də təqdim etməyi unutmadı. Şəxsi vəsaiti hesabına Şamaxı rayonunun Tağlı kəndində inşa etdirdiyi orta məktəbin bu gün də fəaliyyət göstərdiyini qeyd edərək onu mənəvi anamız adlandırdı.

AYB-nin sədri Anar, Əzizə Cəfərzadəni böyük yazılıçı adlandırdı. Mən Əzizə xanımı çox istəyirəm, həm yazılıçı, həm də ədəbiyyatımızın ağbirçək xanımı kimi, – dedi. Cox şadam ki, bu gün bu auditoriyada belə bir yazılıçı xanımla görüş keçirilir. Ədəbiyyatımızın bu günü və sabahı haqda da danışan YB-nin sədri Əzizə Cəfərzadənin əsərləri gənclərimiz üçün bir məktəbdür, – dedi və ona uzun ömür, cansağlığı arzuladı.

Görüşdə iştirak edənlər, xalq artisti Şəfiqə Axundova, "Azərbaycan" jurnalının baş redaktoru İntiqam Qasimzadə, şairlərdən Ramiz Duyğun, Ramiq Muxtar, filologiya elmləri namizədi Minaxanım Nuriyeva, Fəridə Hacıyeva, Fəridə Ləman, Fərqanə Mehdiyeva, Xatirə Əzizqızı, Nəcibə Nəcib, Dəvəqidən gəlmış oxucu Malik Ağagüñoğlu və başqaları Əzizə xanım haqda xoş sözlər dedilər, suallar verdilər. YB-nin rəhbərliyinə və görüşü təşkil edən "Şam" ədəbi məclisinə təşəkkürünü bildirən Əzizə Cəfərzadə yaradıcılığının bugünkü durumu haqda məlumat verdi. Ədəbiyyatımızda öz səsi, üslubu olan gənc yazarların olmasını sevinclə qeyd etdi. "Ədəbiyyat" qəzetində, "Ulduz" və "Azər-baycan" jurnallarında əsərlərini oxuduğu bəzi gənc yazıçıları xüsusi olaraq qeyd etdi. Ədəbiyyatımızın sabahı haqda çox nikbinəm dedi.

Görüşün sonunda gənc yazıçılar Əzizə xanımla xatirə şəkli çəkdirdilər.

Faiq Balabəyli,

"Əbəbiyyat" qəzet,

08.12.2000

“Şam”ın xatirə dəftərindən

“Şam” işığına yığılmışdıq. Hər cümə günü keçirilən bu ədəbi məclisindəki görüş mənə bizim “cümələri” xatırlatdı. Onu İttifaqın rəhbərliyi təşkil edərdi. İndi isə şair Simuzər Nüsrətbəylinin əməyinin nəticəsidir.

Gözəl təşəbbüsdür. Gözlərdə bir manyak, məhəbbət, həvəsvardı ki, danışmağa belə ehtiyac yox idi. Yazıçılar Birliyinin sədri Anar, həmçinin Fikrət Qoca, Fikrət Sadıq, Qabil, Əli Səmədli, Ramiz Duyğun, İntiqam Qasimzadə və istəklərini, şeir və nəşr nümunələrini dinləmək mənim arzuma çevrildi.

"Şam"ın işığı həmişə gəlsin! Hamınızı yeni ilin və yeni əsrin gəlməsi münasibəti ilə təbrik edir və ən xoş arzularımı bildirirəm. Yeni əsrə "Şam" iştirakçılarına yeni yaradıcılıq uğurları diləyirəm. İlham pərisi – gözlərindəki məhəbbət işığı kimi heç vaxt onları tərk etməsin.

Əzizə Cəfərzadə

23.12.2000

***

Bu yaxınlarda Simuzər Nüsrətbəylinin sədrlik etdiyi "Şam" ədəbi məclisinin növbəti buraxılışı işiq üzü görmüşdür. Buraxılışda "Şam" ədəbi məclisinincə fəaliyyətindən söhbət açılır, məclis üzvlərinin yaradıcılığına geniş yer verilir. O sıradan məclis üzvlərindən Mahcamal, Roza Eyvazova, İlahə, Kamilə Nemət, Sənəm, Rüxsarə İbadova, Əzizə Ağahüseynqızı və başqalarının şeir və məqalələri oxuculara təqdim olunur.

"Ədəbiyyat" qəzeti,

27.05.2003

«ŞAM» ƏDƏBI MƏCLİSİNDE

«Şam» qadınlar ədəbi məclisinin növbəti yığıncağı keçirilmişdir. Yığıncağı həmişə olduğu kimi, yenə də «Şam»ın yaradıcısı və məclisin sədri şair Simuzər Nüsrətbəyli (Baxışlı) açmış, məclisə yeni üzv olmuş yazarları təbrik etmiş, onlara dəyərli

məsləhətlərini vermişdir. Məclis üzvlərindən Kəmalə Ağayeva, Nəcibə Nəcib, Xatirə Əzizqızı (Rəhimli), Zeynəb Sadiq, Rüxsarə İbadova, Şəfəq Sahibli, Gülamayıł Qazaxlı, Dəstəgül Zamanlı yeni şeirlərini oxumuşlar. Oxunan şeirlər barədə geniş fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Məclisdə respublikanın xalq artisti Gülxar Həsənova iştirak etmiş, «Qarabağ şikəstə»si və bir neçə təsnif ifa etmişdir. Müğənni Heyran Məmmədova şair Simuzər Nüsrətbəylinin sözlərinə özünün bəstələdiyi «Ana» mahnısını oxumuşdur.

Məclisdə yazıçı-jurnalist İradə Qaracallı, gənc bəstəkar Vüsalə Elşadqızı və neçə illərdir ki, həyat yoldaşı Davud Əhmədovla Türkiyədə jurnalist kimi fəaliyyət göstərən Xalidə Gözəl də iştirak etmişdir.

Məktəbli gənc rəssamlar Aysel Əmirova və Mehdi Axundov (Nüsrətbəyli) da öz gözəl rəsm əsərləri ilə məclisin qonağı olmuşlar.

Gənc yazarlar Şəlalə Çingizin və Səidə Ağdamının yeni şeirləri dinlənilmişdir. Məclis üzvləri səslənmiş şeirlər haqqında öz fikirlərini söyləmişlər.

«Şam» qadınlar ədəbi məclisinin növbəti yığıncağı may ayının 20-nə təyin edilmişdir.

Xatirə

«Açıq fikir qəzeti»,

01-07 may 2002-ci il

PÜNE NEDAI

Pune Nedai – İran şairi və jurnalistdir. 1974-cü ildə Tehranda doğulmuş, orta məktəb illərindən başlayaraq klassik və müasir İran şairlərinin əsərlərini sevə-sevə www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxana

oxumuş və özü də sonralar (18 yaşından) şeirlər yazmışdır. Pune «Şəhid Behişi» Universitetinin ingilis dili fakültəsini bitirmiştir.

P.Nedai 1999-cu ildə Parisdə keçirilən «Avropa iranşünasları» elmi konfransının iştirakçısı olmuş və orada «İran İslam İnkilabının qələbəsindən sonrakı şair qadınlar» mövzusunda çıxış etmişdir. Şairin «Zamanın ayaq izi» adlı kitabı çapa hazırlanmışdır.

Mənim isə onunla tanışlığım 1999-cu ilin may ayında, Tehran şəhərində keçirilən beynəlxalq kitab sərgisində başladı. Nəcib və gözəl Pune xanım «Şeri sepid» («ağ şeir») səpkili əsərlər müəllifidir. Bu qəbildən olan şeirlər İİR-də çox yayılmışdır.

Pune Nedainin bir neçə şeirini «Şam»ın oxucularına təqdim edirəm.

Bir məsələni də oxucularımıza çatdırmaq isteyirəm, Pune Nedai şair Məmmədhüseyn Şəhriyarin bacısı nəvəsidir.

ZAMANIN AYAQ İZİ

Mən

yetişməsəm də

Məhəbbətin ayaq tozuna belə,

elə bir çıraq var

qürbətin qaranlıq yolunu

göstərməyi bacarar,

Əgər

yuxu məni aparsa,

Əgər

günəş yarı yoldan qayıtsa,

Əgər küləkli havada itirsə

uçuşu,

qusu,

yoxdur qorxusu.

Yuyacaq zamanın ayaq izini

Gözlərin yaşı

Və

hisslər

yağışın nəmlili əlləri içində

oxuyacaq təranələri.

SÖZÜN KÖLGƏSİ

Neçin sən

Məni eşitmirsən?
Günəş otüb-gedəcək,
Sözün kölgələri
Qarışacaq gecəyə.
Sən o an
Hansı inamla
Dəftərlərin qaranlığından
Mənim sözlərimi
topluyacaqsan?

BİR NEÇƏ QIRMIZI ALMA

Uzaq işarələr,
Əlçatmaz İşarələr, -
Sənin gözlərinin mübhəm
baxışı kimi
yolun hansı səmtinə
işarə edir?
Qorxuram qaranlıqdan
Və ətəyimin içində
sayıram alma güllerini.
Sayacağam o vaxtacan ki,

payız sübhü gəlib çatanda
yerə düşəcək budaqlarından
bir neçə qırmızı alma.

ARZU ÖLÜMÜ

Şam bilir
arzu ölümünün nə olduğunu;
Və
əldən çıxan ləhzələrdən sonra,
sönən son şölənin
qulaqbatırıcı fəryadından sonra
edəcək xahiş də.
Ziyasını yaymaq ümidi ilə
çilçiraqlar yanacaq,
Amma
işıqlandırı bilməyəcək sükutu
şairlərin qaranlıq gecəsini...

«Şam» ədəbi məclisi,

Aprel, 2003-cü il

İKİQAT BAYRAM İDİ

Srağagün Maştağa qəsəbəsindəki 1 sayılı xüsusi tipli internat məktəbində Ramazan bayramı və Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü münasibətilə tədbir keçirilib.

Mərasim Bakı şəhərinin 1 sayılı Dəmir Yolu Məktəbt tərəfindən təşkil olunub. Müəllimlər Cəmilə İbadova və Ülviiyə Məcidovanın hazırladığı bayram programı məktəblilər tərəfindən maraqla qarşılanıb. Təhsil Nazirliyinin əməkdaşı Suğra xanım və Nərimanov Rayon Təhsil Şöbəsinin inspektoru maraqlı tədbirə görə minnətdarlıqlarını bildiriblər.

Şairə Simuzər Nüsretbəyli uşaqlara bayram sovgatı ilə bərabər, yenice çapdan çıxmış «Həyatın qəmində sevinc tapardım» kitabını da hədiyyə edib. Biz isə balacaları «Tumurcuq»un yenice işiq üzü görmüş sayı ilə sevindirdik.

Bu cür tədbirin uşaqların yaddaşında əbədi qalacağını vurğulayan 1 sayılı xüsusi tipli internat məktəbinin direktoru Zaur Quliyev bütün tədbir iştirakçlarını əlamətdar bayramlar münasibətilə bir daha təbrik edib və 1 sayılı Dəmir Yolu Məktəbinin direktoru Azad Şirəliyevə xoş arzularını söyləyib.

Ehtiram

“Şam” “Natəvanda” yaranıb

Yazıcılar Birliyinin “Natəvan” klubunda şairə Simuzər Nüsretbəyli Baxışının təşəbbüsü ilə şeir gecəsi keçirilmişdir. Bir qədər öncə şairə xanımın araya gətirdiyi

“Şam” ədəbi məclisinin üzvlərinin üstünlük təşkil etdiyi gecədə şair-yaradıcı qadınlar toplaşmış, əsərləri ilə qələm dostlarını tanış etmişlər.

“Mədəniyyət” qəzeti,

11.11.1999

***

«Çıraq»ın budəfəki sayı şair Simuzər Nüsrətbəylinin yaradıcılığına həsr olunub.

Simuzər Nüsrətbəylinin son illərdə bir-birinin ardınca «Zaman özü deyəcək», «Sənubər», «Dəniz anamdır mənim», «Daşlarda yaddaş mənim» adlı kitabları çap edilib. Şairin sonuncu – «Həyatın qəmində sevinc tapardım» kitabı uşaqlara ünvanlanıb. Kitabda vətən, anna, təbiət haqqında çoxlu şeirlər toplanıb.

23.12.2000

“Şam” ədəbi məclisində

“Şam” ədəbi məclisinin şeir-sənət pərvanələri 2002-ci ili arxada qoydu...

Keçən ilin ən yaddaqlan tədbirlərindən biri Azərbaycan Yaziçılar Birliyinin katibi, tənqidçi Arif Əmrəhoğlu ilə keçirilən görüş oldu. Ədəbi məclisin sədri Simuzər xanım Nüsrətbəyli görüş iştirakçlarını və qonaqları təqdim edərək "Şam"ın fəaliyyəti barədə danışdı. Sonra ədəbiyat və sənət haqqında canlı bir söhbət başlandı. A. Əmrəhoğlu müasir ədəbi tənqidin və nəzəri-estetik fikrin qarşısında duran vəzifələrdən bəhs etdi, bir çox suallara cavab verdi.

Yeni – 2003-cü ildə ilk tədbir milli tariximizin qanlı bir hadisəsi – 20 yanvar faciəsinin ildönümü ərəfəsində keçirildi. 17 yanvar tarixində Natəvan klubunda toplaşan məclis üzvləri xalqımızın azadlığı və müstəqilliyi uğrunda şəhid olmuş Vətən övladlarını yad etdilər. Tədbiri aparan Azərbaycan Yaziçılar Birliyini sədri Anar "Şam" ədəbi məclisinin rəhbəri Simuzər xanımı tribunaya dəvət etdi. O, 20 yanvar faciəsinə və şəhidlərə həsr etdiyi şeirləri oxudu. Sonra Zaur Mehdiyev, Mahcamal xanım və başqaları çıxış edərək öz şeirlərini oxudular, ürək sözlərini söylədilər.

"Şam"ın növbəti məşğələsi 20 fevral tarixində keçirildi. Məclis iştirakçıları 1992-ci il 26 fevralda baş vermiş Xocalı faciəsinin şəhidlərini bir dəqiqəlik sükutla yad etdilər. Simuzər xanım erməni təcavüzkarlarının xalqımıza qarşı törətdiyi milli genosid (soyqırım) hadisəsinin ədəbipoetik əsərlərdə bədii əksindən danışdı. Sonra məclisdə şeirlər, bədii yazılar oxundu və müzakirə edildi.

Rasim Nəbioğlu,

2003

Oxucu məktubları

Hörmətli Simuzər xanım, salam! Həyat qəribəlik və möcüzələrlə doludur. Sizi «Space» kanalında «Seçilmişlər» verilişində dinlədim. Elə bildim ki, illər uzunu axtardığım Adamı tapdım. Bu radiokanalın daimi dinləyicisiyəm. Uzun illərdir ki, şeir və hekayələr yazar, üst-üstə yiğaraq saxlayırdım. 2007-ci ildə «Yanar saat» verilişini dinlədim və onun şeir yarışmalarında iştirak etdim. Xuraman Vəfa, İslam Ələsgərli, Telli Pənahqızı və Əlibala Hacizadə tərəfindən ayrı-ayrı vaxtlarda günün qalibi seçildim. Ə.Hacizadəyə yazılarımı təqdim edəndə mənə kitab nəşr etdirməyi məsləhət gördü. Bu yaxınlarda ilk kitabım – hekayə və esselərdən ibarət olan «Mən xoşbəxtəm» «Nafta-Press» nəşriyyatında işıq üzü gördü. Lakin mən ədəbi dərnəklərdə çalışmaq, başqları ilə ünsiyətdə olmaq, həm də qadınların əhatəsində olmaq istəyirəm. Uşaqlarım ailəlidir, həyat yoldaşım Astaradandır, yaradıcılıqla məşğul olmağıma mane olan səbəb yoxdur, sadəcə maddi yox, mənəvi dayağa ehtiyacım var. Bilirəm, Sizin işləriniz çoxdur, lakin xahiş edirəm ki, mənə də vaxt ayırıb istiqamət verəsiniz. Sizdən bir qadın, yaradıcı insan kimi kömək gözləyirəm. Həyatda ən böyük arzum yazılıçı kimi tanınmaq, gözəl əsərlər müəllifi olmaqdır. Bunun üçün də mütləq Sizlərin kömək və dəstəyi olmalıdır ki, düzgün istiqamətlə yaradıcılıq yollarında addımlaya bilim.

Simuzərsən, bərq vurursan uzaqdan,

Süd əvəzi su içmisən bulaqdan,

Sənə zəri Allah vurub çıraqdan

Qala bilsən olduğun tək, Simuzər.

Hər bir evdə parla zərli Simuzər.

***

Şeir yazıram gözəl bir qızı

Gözləri bənzəyir parlaq ulduza

Bu şeir deyil, ürək sözüdür

Bunu yazan Şəfiqənin özüdür!

Sarı geyinib Günəş olasan
Qırmızı geyinib çiçək olasan
Mavi geyinib dəniz olasan
Bir gün ağ geyinib gəlin olasan.

Cavahir

Çox böyük hörmətlə:

Həqiqət Paşaçızı,

Mərdəkan kəndi.

27.05.2008

SİZƏ OXUCU MƏHƏBBƏTİ ARZULAYIRAM

Hər bir insan kəşf olunmamış bir dünya, qapalı bir aləmdir...

Bu qapalı aləmin sırlarını özündən başqa heç kəs öyrənə bilməz, ən maraqlısı və ən qəribəsi də budur ki, heç kəs özünü birdən-birə tanıya bilmək qüdrətinə malik deyil.

Yalnız zaman keçdikcə, yaş üstə yaş gəldikcə, qapalı dünyanın qapıları yavaş-yavaş açılmağa başlayır, bəşər övladı ömrünün müəyyən məqam-larında, özünü yenidən, artıq başqa bir cəhətdən tanımaq və tanıtdırmaq iqtidarında olur.

- Sən böyük bir ümman, sirli bir varlıqsan – Simuzər!

Şair Simuzər Baxışının yaradıcılığında ən başlıca cəhət, onun səmimiliyi, ürəyəyatımlılığı, həyatılıyıdır.

Simuzər xanımın mövzu dairəsi olduqca genişdir: sirli-sehrli təbiət, bənzərsiz insan taleləri, lirik-romantik hiss və həyəcanlar, xalqımızın keş-məkeşli tarixi, gələcəyə inam, xoş arzular...

Simuzər xanım Baxışının bu yaxınlarda çapdan çıxmış «Dəniz anamdır mənim» şeirlər kitabı xüsusilə təqdirəlayıqdır.

Simuzər xanımın qəlbindən, ürəyindən, qanından, canından axıb gələn misralar, dünyanın heç bir ümmana bənzəməyən bir dəniz kimi gah coşur və sakitləşir, gah ləpələnir və süstləşir, gah bulanır və durulur, gah sahilə çırplır və geri çekilir... İnsan taleyi kimi. Həmin misralarda həsrət də var, vüsal da, sevgi də var, məhəbbət də, nisgil də var, ümid də, göz yaşları da var, şirin gülüşlərin cingiltisi də.

Simuzər Baxışının kitablarını oxuyanda düşünürsən ki, dağlar küləyinin bir udumluq nəfəsini, kəhrəba yarpaqların bir əsimlik əlvidasını, ləlpar suların bir içimlik duruluşunu, təbiətin bir baxışlıq sevgisini, bənövşələrin bir baharlıq öm-rünü, gözəl həyatın bir anın, ulu-ulu əsərlərin bir damcı mürgüsünü yaşayan, qoca dünyanın bir göz qırpmında bütöv bir ömür sayan insan, könlündə ədəbiyyatı yaşatmağa daha çox üstünlük verir.

Ruh təmizliyinin, könül duruluğunun, fikir aydınlığının, ömür ucalığının sulardan başlandığını bilən Simuzər, məhz üçüncü kitabı «Dəniz anamdır» mənim adlandırmışdır. O, bilir ki, qırılan qəlblər su ilə sağalır, ağlayan gözlər su ilə aydınlaşır, yanın könüllər su ilə söndürülür, dərdlər suya söylənilir, çünkü su müqəddəs sayılır, paklıq sayılır.

Bu kitabda hər kəs öz könlünü oxşayan şeirlərlə qarşılaşır, bu şeirlərin hər birində bir varlıq, incəlik, zəriflik, böyüklük qüdrətlilik, alilik, mərhə-mət, məhəbbət, intizar və bunların əksi vardır. Bu yolda Sizə uğurlar olsun, Simuzər xanım!

Sizə layiq olduğunuz oxucu məhəbbəti arzulayıram!

Hörmətlə:

oxucu V.M.Həsənov

MƏKTUB

***

Salam, əziz və sevimli Simuzər xanım!

Dünən sizi Çingizin «Yeriniz məlum» verilişində görüb, çox sevindim! Maşallah, yaman gözəl-ləşmisiniz, qızıl gül ətir saçır üzünüzə! Çox böyük diqqətlə sizi izləyirdim. Ana mövzusuna toxunanda, öz ana olduğum, uşaq evində çəkdiyim o əzablı-qara günlərim yadına düşdü, mənim də ayağım uşaq otağından çəkilmirdi. Az qalmışdı oğlumu itirim!!! Amma sağ olsun insan həkimlər, mənə oğlumu qaytardılar! Çox şükür bizi yaradana, indi oğlumun 10 yaşı var, adı da Ümiddir!

Simuzər xanım, duygulu insan olduğum üçün, istədim sizə öz ərək sözlərimi çatdırırm. Mən başa düşdüm ki, çox narahat qadınsız, çox incə hisslərə malik olan bir anasız-insansız! Ancaq üzündə nur olan, duygulu hisslərə qapanan insanların belə cavan qalmağa haqqı var! Allah-təala sizi ailənizin üstündən əskik etməsin! O qədər sizə yazmağa sözüm var ki, qorxuram kağız çatmaz! Amma ürəyim doludur – bir qadın kimi, qəlbimdə gah payız, gah yaz öz əksini tapır! Bəzən ürəyim elə dolu olur ki, İradə olsam da, bir qəlbə dəyən söz kifayətdir ki, leysan kimi dayanmadan ağlayım. Vah, bu anlarda (burda Səmaya ağ paxılığım tutur) kaş Simuzər xanım kimi nənəm yanında olaydı, mən başımı onun dizinə qoyub, ərək sözlərimi söyləyərdim! Çünkü adətən, uşaqlar ata-anaya deyə bilmədiyi sözləri, nənə-babayla asanlıqla bölüşürlər.

Mən hər bir zaman Səmadan Sizi soraqla-yıram, salam söyləyirəm.

Mən Sizə çox minnətdaram ki, mənim mək-tubumu vaxt tapıb oxuyursunuz, öz vacib işlərinizi bir tərəfə qoyub, mənim məktubuma diqqətinizi cəlb edirsiniz!

Simuzər xanım, çox sağ olun, sizi çoxlu-çoxlu öpürəm, bağrıma basıram. Min yaşasın El qızı – Lənkəran qızı!!! Mən çox şadam ki, Sizinlə bir yerliyəm, bir torpağın suyunu içmişəm!!!

Sağ olun!

Ömrünüz, gününüz Simuzər xanım

Solmayan ətirli gül-çiçək olsun!

Qoy daima gülsün günəş üzünüz

Hər yeni iliniz bir ləçək olsun!

İradə Adil qızı Məmmədova

24.04.2003

***

Mən bir şairəylə tanış oldum ki,

Sözləri büllur tək axır qəlbimdən.

Mən bir şairəylə tanış oldum ki,
Ürəyim çırpinır hər kəlməsindən
Mən bir şairəylə tanış oldum ki;
Hər sözü mənimçün bir xoş gələcək
Mən bir şairəylə tanış oldum ki;
Onunla yaşayar əbədi çıraq.

Naibədən yadigar

30.05.98

***

Görüşünə gəldim

Simuzər Nüsərbəyliyə

Görüşünə gəldim sənin
Üzünü görmədiyim şairimin.
Şeirlərini dinləmədiyim
Ürəyimdə gəzdiyim şairimin.

Mənim üçün ən gözəl gündü
Şeir dinlədiyim gün
Mənim üçün ən gözəl gündü
Şeir söylədiyim gün.

Dünyanın var-dövlətini
Dəyişimərəm söz mülkünə
Ürəyimi verrəm elin
Şair adlı kimsəsinə.
Çalışaram bundan belə
Vuruşaram bundan belə
Döyüşərəm bundan belə
Layiq olum mən bu elə
Sizin kimi bu vətənə
Əhsən sizi yetirənə.

Aliyə İsmayılova

Hirəc Mirzə

Ana məhəbbəti

Deyirlər dünyaya mən gələn kimi

Anam öz südündən tutma öyrətdi.

Beşiyim üstündə oyaq gözləri,

Yatmadı - o mənə yatmaq öyrətdi.

Dodağıma təbəssüm gülünü taxdı,

Qönçə çiçək kimi açmaq öyrətdi;

Gülüş şəlaləsi səpdi qəlbimə,

Sonra əllərini verib əlimə,

Mənə addımları atmaq öyrətdi.

Bir, iki hərifli kəlmə söylədi,

Məni dil-dil ötən tuti eylədi.

Onun varlığında həmişə varam,

Anam qəmə sevinc qatmaq öyrətdi.

Tərcümə edəni:

Simuzər Nüsrətbəyli

***

«Müasir dövrümüz, qızlarımız və ədəbiyyatımız»

Azərbaycanı xalqının mənəviyyatını yaşıdan, gələcəyini təmin edən, Vətəni və torpağı qorumağa qadir olan sağlam ruhlu övladlar yetişdirib cəmiyyətə bəxş edən, gələcəyin anası sayılan bugünkü qızlarımızdır. Obrazlı şəkildə desək, qızlarımız ay kimi təmiz olmalı və öz gözəlliklərini qorumağı bacarmalıdırular. Gözəlliyyin qorunması isə sağlam mənəviyyata getirib çıxarır.

Nəslin gözəl mənəviyyatının cəmiyyətdə qorunub-saxlanılmasında ən böyük güc ailənin, xüsusən anaların üzərinə düşür. Çünkü qızlarımızın ərsəyə çatdırılmasında, onların təlim-tərbiyəsində böyük rolü olan məhz analarımızdır.

Amma gəlin etiraf edək ki, bu gün analarımızın əksər hissəsi küçələrdə, bazarlarda, «tolkuçka»larda alverlə məşğuldur. Atalar isə qazanc ardınca uzaq şəhərlərə gedirlər. Təbii ki, mövcud iqtisadi böhranın, qeyri-normal xarici mühitin ailədə gələcək nəslin sağlam böyüyüb ərsəyə yetməsinə, cəmiyyət üçün yararlı, gözəl şəxsiyyət kimi yetişməsinə mənfi təsiri vardır. Belə ki müasir gənclərimizin, o cümlədən qızlarımızın müəyyən hissəsi öz boş vaxtlarını gecə barlarında, restoranlada, kafelərdə və başqa yüngül əyləncə mərkəzlərində, mənası-məqsədi olmayan bəlli kinoseriallara baxmaqla keçirirlər. Bu gənclər bədii ədəbiyyatı nəinki oxumurlar, ona heç bir maraq göstərmir, incəsənətin və mədəniyyətin demək olar ki, heç bir sahəsi ilə maraqlanmırlar. Bəs bu laqeydliyin əsas səbəbi və mənbəyi nədədir?

Müasir dövrdə gənclərimiz kitab oxumaqdan çox uzaqlaşıblar. Belə bir fikirlə tez-tez qarşılışmalı olursan ki, «indi kitab oxumaq zamanı deyil». Bu, əlbəttə, dövr və zaman haqqında bəsit və səthi düşüncənin məhsuludur. Axı bilirik ki, həyatın ən ağır anlarında, çətin məqamlarında, insan ağıl, düşüncə, eləcə də elm və maariflə bütün çətinliklərə qalib gəlməyə qadirdir. Əgər müasir gənc qızlarımız elmin-düşüncənin və ağlin açarı olan kitabları oxumursa, mütaliə ilə məşğul olmursa, boş vaxtlarını yüngül əyləncələrdə keçirirlərsə, yaxud yaşamaq üçün alverə üz tuturlarsa, onlar heç vaxt öz mənəviyyat və gözəlliklərini qoruyub-saxlaya bilməyəcəklər. Belə olan halda yaranmış vəziyyət onlara gələcəyin müqəddəs anası, tərbiyəcisi, sağlam nəslin davamçısı kimi baxmağa imkan vermir. İqtisadi problemlərin yaşanması heç də o demək deyildir ki, gələcək nəslin mənəviyyatı kasib olmalıdır, daha dəqiq desək, qızların təhsili və mədəni səviyyəsi aşağı düşməlidir.

Hələ XII əsrдə dahi Nizami Gəncəvi öz əsərlərində gözəl, ismətli, ağıllı, zəhmətsevər, vəfali, bütün insanlığa-qadınlığa örnek ola biləcək Nüşabə, Şirin, Leyli kimi Azərbaycan qızı obrazı yaratmışdır. Azərbaycan qızları nəinki dövrün çətinliklərinə sinə gərmiş, həm də döyüş meydanlarında şücaət göstərmiş, qələbələr qazanmış, mənəvi cəhətdən zənginləşə bilmış, elm və biliklərini daim artırmaq qayğısına qalmış, bakırəliklərini ən qiymətli zinət kimi qoruyub-saxlamışlar.

Ən yaxın keçmişimizin yaradıcılarından olan Rəsul Rza, Səməd Vurğun, Bəxtiyar Vahabzadə, Nigar Rəfibəyli, Nurəddin Babayev, Salam Qədirzadə, Əlibala Hacızadə, Əzizə Cəfərzadə, Ələviyyə Babayeva və bir çoxları gənclərimiz üçün oxunaqlı, böyük tərbiyəvi əhəmiyyət kəsb edən əsərlər yaratmışlar. Bugünkü şair və yazıçılarımız da öz gözəl əsərlərini məhz gənclərimiz üçün yaratmaqdadırlar. Həmin əsərlər gənclərimizin stolüstü kitabları olmalıdır. Təəssüf ki, bugünkü gənc qızlarımızın əksəriyyəti nə dünəni, nə də bu günü oxumurlar.

Respublikamızda tədrislə məşğul olan pedaqoq – alımlər, təcrübəli müəllimlərimiz, tədrisin bugünkü tələblərinə cavab verən proqramlar işleyib hazırlanmalıdır. Gənc nəslə mütaliəyə, kitab oxumağa maraq, elmə həvəs göstərmək məhz onların üzərinə düşür.

Bu, bir həqiqətdir ki, qızların mənəvi və əxlaqi inkişafının təməli ibtidai siniflərdən başalyır. Yaxşı yadimdadır, hələ orta məktəbdə oxuyarkən bizim şairlərlə, yazıçılarla tez-tez görüşlərimiz olardı. Biz bu görüşlərdən aldığımız xoş təəssüratı uzun müddət qəlbimizdə yaşadardıq. Kitab əlimizdən düşməzdi. İndi məhz belə görüşlərin keçirilməsinə, dərnəklərin yaradılmasına, ədəbi məclislərin təşkil olunmasına böyük

ehtiyac vardır. Gizli deyildir ki, bugünkü gəncləri hər addımbaşı fəaliyyət göstərən gecə barları, restoranlar, müxtəlif əyləncələr daha çox özünə cəlb edir, nəinki kitb oxumaq, mütaliə etmək.

Respublikamız bu gün dünyanın müstəqil və sivil ölkələri ilə yanaşı addımladığı bir vaxtda müasir dövr üçün zəruri olan bütün vasitələrin həyata keçməsi zəruridir. Unutmayaq ki, gənc oğlan və qızlarımızın təlim-tərbiyəsinə olan qayğı elə olmalıdır ki, onların elmə, mütaliəyə olan maraqları azalmasını, mənəviyyatları puç olub getməsin.

Özümlə bağlı bir faktı sizin nəzərinizə çatdırmaq isteyirəm. Əvvəla, onu deyim ki, respublikamızda yeganə bir tədris ocağı var ki, burada kitaba, elmə həvəs gənc nəslə yüksək səviyyədə aşılanır. Bu, 200 sayılı bağça-məktəb-lisey kompleksidir. Məktəbin direktoru əsl ziyalı, pedaqoq Ağababa İbrahimovdur. Mənim Ağababa müəllimlə yaxından tanışlığım onun mənimlə liseyin şagirdləri üçün təşkil etdiyi görüşdən başlanmışdı. Bu lisey istedadlı yeniyetmələri özünə cəlb etməklə onlarda xoş gələcəyə, elmə, oxumağa böyük həvəs yaradır. Liseydə görüş zamanı biz uşaqlarda yaranmış gözəl duyğuların, təəssüratların şahidi olduq. Şagirdlər mənim şeirlərimi və tövsiyələrimi dinlədikdən sonra özlərinin elə oradaca yazdıqları şeirlərini oxudular.

V sinif şagirdləri Aliyə və Nailənin yazdığı şeir misralarına diqqət edək

Mən bir şairəylə

Tanış oldum ki,

Sözləri büllurtək

Axdı sinəmdən.

Mən bir şairəylə

Tanış oldum ki,

Ürəyim çırpındı

Hər kəlməsindən.

Mən bir şairəyle
Tanış oldum ki,
Hər sözü mənimçün
Xoş gələcəkdir.

Mən bir şairəyle
Tanış oldum ki,
Onunla yanacaq
Əbədi çıraq.

Göründüyü kimi gənc oğlan və qızlarımızın bu gün ziyalılarımıza – şair və yazıçılarımıza
çox böyük mənəvi ehtiyacları var.

Bu gün şair və yazıçılarımızın kitablarının lazımi tirajla çap olunub cəmiyyətə çatdırılması
imkansızlığı da bir problem olaraq qalmaqdadır. Bu barədə müvafiq orqanlar lazımi
təklilər verməli və dövlət səviyyəsində kitabların yüksək tirajla çap olunub gənclərimizə,
o cümlədən də qızlarımıza çatdırılmasını vacib bir məsələ kimi qarşıya qoymalıdırılar.

Həzrət peyğəmbərin belə bir hədisini sizlərin nəzərinə satdırmaq istərdim.

Deyirlər, Allah-təala Məhəmməd peyğəmbərə çox əlvan bir piyalədə bal göndərir və
balın da içərisində nazik uzun bir tük olur. Həzrət Məhəmməd onun mənasını
söyləməsini buyurur. Rəsulillah bu anlayışı belə açır: peyğəmbərlik adını qazanmaq bu
gözəl piyaləyə bənzər, qanunları yaradıb həyata keçirmək bal kimi şirindir, onları, yəni
qanunları qoruyub-saxlamaq isə bu tük kimi nazikdir. Peyğəmbər qızı xanım Fatiməni
çağırıb deyir: İndi sən bir qadın kimi bu məsələni necə görürsən? Xanım Fatimeyi-Zəhra
belə izah edir: Atayı-müqəddəs, bu bər-bəzəkli gözəl piyalə qadının özüdür. Onun
şəhvəti isə bal kimi şirindir. Lakin qadının ismət və mənəviyyatının qorunub saxlanması
bu tük qədər nazikdir.

Mən bu gün Azərbaycanın gələcək analarına həm ana kimi, həm də şair kimi tövsiyə olaraq deyirəm:

- Qızlar öz gözəlliklərini məhz öz mənəviyyatlarında qoruyub-saxlamalıdır.
- Mənəviyyatla yaşayan gözəllik heç vaxt solmaz.

Dünyanını onda görə bilmədikləri qaldı

Deyirlər Allah-təala insanları dünyaya gətirəndə, onların qəlbində həm mələk, həm də şeytan cüçətiləri yaradır. Sonradan insanlar inkişaf etdikcə, bu cüçətilər də inkişaf etməyə başlayır. Əgər mələk güc gəlirsə, insan mələkləşə-mələkləşə yaşayır, yüksəlir. Yox, əgər şeytan güc gəlirsə, onda tərsinə olur - bu insanda şeytanlıq hökmü güclü olur. Elə belə fani, lakin yalan olmayan bu dünyada onun əşrəfi sayılan insanlar yaşayır və hərə öz missiyasını qorumaq şövqündə olur. Şair və publisist Səyavuş Sərstanlı qəlbindəki mələyini inkişaf etdirə-etdirə insanlığın zirvəsinə yüksəltməyi bacaranlardan idi. İnanmmiram ki, elə bir insan tapıla Səyavuş Sərstanlıdan şikayət edə və deyə: «O mənə pislik edib». Yox! Eşitməmişəm, belə bir insan yoxdur. Mən ona olan dostluq və səmimi hisslərimi heç vaxt gizlətməmişdim. Həmişə «Azerbaycan» jurnalı redaksiyasına gedəndə, onun otağına boylanardım. Onu iş otağında görsəydim, mütləq birinci onunla görüşərdim. Onun isə insanlardan ehtiyat etdiyini hiss edirdim. «Ədəbiyyat qəzeti»nə, mənim iş otağıma da çox ehtiyatla gələrdi. Əslində Səyavuş Sərstanlı heç kəsdən qorxmurdu və heç nədən də çəkinmirdi. Onu narahat edən qəlbində öz şeytanını inkişaf etdirmiş adamlar idı. Hələ 1997-ci ildə ilk işiq üzü görmüş, «Zaman özü deyəcək» adlı kitabıma on söz yazmışdı. O, məni o vaxt nəinki tanımadı, heç üzümü belə görməmişdi. Lakin kitabın ön sözünə belə başlayırdı: «Dünya doğrudan da gözəldi. Dünya nurlu poeziyası ilə ikiqat gözəldir. Əgər bu gözəl dünyanın gözəl bir qadını şeir yazırsa, deməli, sevib vurulduğumuz yaşınan dünya üçqat gözəlləşəcək gözlerimizdə. Bütün bu xoş duyğuları bilirsənmi nə oyatdı onun ürəyində, əziz oxucu? Gözəl şair dostumuz, gözəl ürəkli insan Aydin Kərimin mənə ön söz yazmaq üçün verdiyi əlyazmaları». Bu gün istedadlı qadın şairlərimizin yaradıcılığı haqqında fikir söyləmək üçün kişi yazarlarımız baxıb görmək duyğularına o qədər yaddırlar ki, onlar qadınlarımızin yaradıcılığını nəinki oxuyub qiymətləndirmirlər, hələ ört-bastır etməyi də bacarırlar. Əzizlərim, bəlkə bu giley-güzərim bir qədər yerinə düşmür. Axı illər ötdükcə biz zaman-zaman ədəbi aləmin qərinələrinə baş vurdुqca istedadlı qələm sahibi, şair, publisist, jurnalist gözəlliyi duyub qiymətləndirməyi bacaran, özünün yüksək demokratik fikirləri ilə qeyri-demokratik fikirli insanların içərisində öz dəst-xətti olan, bəzən isə insanlara bir qədər sadəlövh görünən Səyavuş Sərstanlının özünəməxsus yeri olduğunun şahidi olmuşuq. O, insanlara inanır, vurulur, sevgilər, sayqılar göstərir. Bu idı öz işığı ilə dünyanın qaranlığını boğmağa çalışan, açıq gözlə gəzməyi bacaran Səyavuş Sərstanlı dünyasının dühası. Axı insanın insana inanması bəşərin öz dəyərli tarixində yaratmaq istədiyi gözəlliklərin ən şərəflisi və ən qiymətlisidir. Duymağı bacaran istedadlı şəxslər duyulmadıqda sınırlar. Bəli, sınırlar, lakin əyilmirlər!.. «Məni bu dünyada axtarma, dünya» deyən Səyavuş Sərstanlı lazımlı olduğu bu dünyada hər şeyi gördü. Lakin dünyanın onda görə bilmədikləri çox şey qaldı.

Çox hörmətli şair dostumuz Taleh Həmidin Səyavuş Sərstanlıının xatirəsinə xitabən yazdığı məqaləsini (№35(185)25 iyun 2005) oxudum. Şair dostumuz yazırıdı: «Diz qatlayıb bir nəfəsə kitab yazmışdı. Gözəl də bir adı var idi: «Göy suların sultani». Oxumuşdum. Nə qədər zəhmət çəkmişdi? Səyavuş inanırdı ki, bu kitab çap olunacaq. O da həmin kitabdan maddi, mənəvi zövqünü görəcək. Səmimiyyətdən, bir az da sadəlövhəyündən hamiya inanan Səyavuş bu dəfə də aldandı». Yox, əziz şair dostum! Mənə elə gəldi ki, Səyavuş aldanmamışdı, aldananlar başqalarıdır. Səyavuş Sərstanlı öz mənəvi dünyasının Sultanı olaraq qalmaqdır idi. Onsuz da bu dünya fanidir!..

Səyavuş Sərstanlı böyük ürkli insan, istedadlı qələm sahibi idi. Onu mənə doğmalaşdırın aramızda səmimi hisslər yaradan və bu səmimiyyətdən yaranan dostluq tellərinin rüşeyimi məhz onun istedadı və intellektuallığı idi. O, yerini bilən, səviyyəsini gözləyən insanlardan idi.

Mənim ilk kövrək qaranquşum olan «Zaman özü deyəcək» adlı kitabına yazdığını xoş, səmimi sözləri şerimə verilən qiymət kimi qəbul etmişdim. Böyük şairimiz S.Vurğunun böyükürəkliklə dediyi sözlərə istinadən deməsi «Hansi bir şəxs ki bircə yaxşı şer yazıbsa, deməli, o şairdir». Özü də Səyavuş böyükürəkliyindən irəli gəlirdi. Kitabım çapdan çıxandan sonra mən özüm onu axtardım ki, minnətdarlığımı bildirim. Elə o vaxtdan da bizim onunlu tanışlığımız başlandı. Bir dəfə «Azərbaycan» jurnalında çapa verdiyim şeirlərimin nə vaxt çapa gedəcəyini soruşmaq üçün Səyavuşgilin evinə zəng etdim. Onun xanımı çox hörmət bəslədiyim Elmira xanım dəstəyi götürdü. Bir qədər hal-əhval tutduqdan sonra dəstəyi Səyavuşa verdi. Ona yeni yazdığını rübaini oxudum.

Yaşıl çəmən kimi tikilirik biz,
Dolan bulud kimi sökülrük biz,
Ana ağacımın meyvələriyik,
Dəyəndə bəs niyə tökülrük biz?

Telefonda bir az pauza yarandı. Sonra Səyavuş Sərstanlı dilləndi: «Simuzər xanım, sizin şerləri dinlədikdən sonra adamın şeir yazmağa həvəsi artır. Elə bil məni unutduğum fikirlərimə qaytarırsınız». Ümumiyyətlə, onunla fikirlərimiz həmişə bir-birini tamamlayardı. Sonralar Səyavuş Sərstanlı mənim ikinci kitabımın da əlyazmalarını oxuyub kitaba ön söz yazdı. Kitabın adı «Sənubər» adlı povestimlə bağlı idi. Əlyazmaları oxuduqdan sonra Səyavuşla mənim iş yerimdə, «Ədəbiyyat qəzeti»ndə görüşdük. Məni görən kimi «Sənubər», deyə mənə müraciət etdi. Mənə elə gəldi ki, əsərimi oxuyub və adımı səhv salır. Dedim: Sənubər yox, Simuzər!

O, üzümə baxdı. Üzündə səmimi, mehriban bir təbəssüm oyandığını gördüm və hiss etdim ki, «Sənubər» əsəri onun xoşuna gəlib. Belə-belə mənim ona qələm dostu və mehriban qardaş kimi hörmətim artmışdı. Səyavuş Sərخanının daxili dünyasını görənlər çox az idi. Onu başa düşmək çətin deyildi, sadəcə olaraq, onun yanından biganə keçməməyə ehtiyacı var idi. Səyavuş qısa ömür yaşasa da, zənnimcə həyatdan nakam getmədi. Allah saxlasın, övladları, nəvələri. Yaradıcılıq uğurlarını da başqa qələm dostlarından daha tez qazanmışdı. Lakin kitablarının çapında bir qədər nisgilli idi. Mən əminəm ki, inşallah, övladları və yaxşı dostları sayəsində Səyavuş Sərخanının ölümündən sonra olsa da, arzuları həyata keçəcək. Kitabları işiq üzü görəcək və ruhu şad olacaq. O, bu dünyayı tərk etdi, lakin ölmədi. Öz həqiqi dünyasına qovuşdu. O dünya ki onu əbədi qoruyacaq və Səyavuş Sərخanlı onu tanıyanların qəlbində daim yaşayacaqdır. Allah sənə rəhmət eləsin, əziz dostumuz və qardaşımız! Qəbrin nurla dolsun. Sənin özün demişkən: Amin!..

ŞERİN MÜQƏDDƏSLİYİ ƏLÇATMAZDIR

Şeir əxlaqdan yüksəkdədir

A.S.Puşkin

Həmişə günaha batmaqdan qorxmuşam. Elə indi də qorxuram və mənə elə gəlir ki, həmişə günaha batmaqdan qorxacağam. Çünkü günaha batmaq çox çətin işdir. Fərqi yoxdu necə, harda, nə cür. Günah elə günahdır. Mən gündə üç dəfə Allahıma dua edirəm ki, məni günahdan qoru, gunahlarımı əfv et, ya Rəbbim! Çünkü Allahın yanında insanın hər addımı günahdır. Əlimdə bir kitab var. Mən bu kitabı oxuyuram və əlimdən yerə qoymuram. Oxuyuram, oxuyuram. Gecə lampa işığında, kresləmən küncünə qısılib hey oxuyuram. Birdən başımı qaldırıb saata baxıram. Sən demə, gecə yaridan keçibmiş. Mənsə hələ də oxumaq istəiyərəm. Çılpaq bir poeziyanın axarına düşüb gedirəm. Bəli, bu, poeziya idi. Nuridə Atəşinin "Gəl günaha bataq" adlı yenicə çapdan çıxmış kitabı. Bu, çılpaq poeziya idi. Dahi rəssamların çəkdiyi ən qiymətli çılpaq tablolar kimi. Mən vərəq-vərəq bu tablolara tamaşa edirdim. Nuridə Atəşinin tablolarına. İnsan taleləri, insan həyatı... Bütün dünya insanların tablolarına bənzəyən hərə öz təbii rəngində rəngbərəng şəkildə gəlib gözlərimin önündən keçirdi. Bəlkə bu maraqlı tabloların cazibəsindən idi ki mən gecə keçsə də, yorulmamışdım, hey tamaşadaydım. Nuridə Atəşi bu tabloları öz vücudunda yaşıdan, onu heç bir çərçivəyə salmağa əli gəlməyən, azad duyğularının məhsulu kimi sərgiləmişdi. Boyaları da adı insanlar tərəifndən görünməyən və yalnız rəssamların görüb-duyuqları təbii rənglərdən idi. Gözlərin qamaşa-qamaşa tamaşa edirsən, bəzən də parıltılar gözlərini qamaşdırır. İstəyirsən yumasan gözlərini. Lakin düşünürsən: nədən? Bu, hər addımbaşı rastlaşdığımız təbiət hadisələri deyilmə? İnsanlar təbiətin qoynunda bu tabloları görəndə zövq alırlar. Bu, onlar üçün ən maraqlı hadisələr kimi qəbul olunur. Çox az-az adam tapılar ki, bunları qəbul etməsin. Ümumiyyətlə, bütün kainat bu tabloların içərisindədir. İndi mən gecənin bətnində, tablolar isə al-əlvan rəngdə gözlərimin önündə, ulduz-ulduz sayrışır, elə təbiətin öz qanunları kimi.

Axi mən də qadınam!

Nəvazışə, qayğıya ehtiyacım var.

Axi mən də qadınam.

Həm də gözəl qadınam.

Yanında dururam, varlığımı hiss etmirsen.

Qarşına keçirəm,

Məni görmürsen.

Bir evin içində sənsiz qalıram.

nədən məni duymursan?

Qadın ehtirası, qadın gözəlliyi, qadın varlığı qınaqlarla dolu. Bəlkə elə bu duyulmamazlıq idi Nuridə Atəşinin əllərindən cəhalət zəncirini qıran, onu istiqlala tərəf qaçmağa məcbur edən?

Budur, on il,

on il sonra.

Bir daha,

Bir daha.

Bir erkək üçün ağlaya bilirəm.

Xoşbəxtəm.

Bir daha sevə bilirəm.

Bunca ülvi duyğularımın qatili olma,

Nə olar...

Sevgi müqəddəsdir. Ulu Tanrı bilərkəndə dünyani eşq üzərində qurub və insana bunun ən güclü şəhvətini bəxş edib. Elə bir şəhvət ki yalnız və yalnız insana məxsusdur. Bəlkə də bu, eşqin gözəlliyyidir ki, dünyamız bu günə qədər yaşayır. Bu gözəlliyyin ən yüksək pil-

ləsində duran qadın varlığı deyilmə? Öz ülvi duyğularının qatili ola biləcək kimsədən özü-nü qorumağa çalışır. Əslində isə gözəllik özü qorunmağa layiqdir.

Sən ruhunu

ağlının

Dərin barmaqlı

Qəfəsində saxlayırsan.

Arxasınca gedə bilmərsən.

Onun qədər azad deyilsən çünki.

Ürəyinin-qollarının, yollarının qəfəsini qırı-qırı öz cığırını böyük bir yola çevirən şair qadın qələminin azadlığı ilə həm də çox cürətli və cəsarətidir. Mən, mən deyə-deyə tez-tez gözəlliyyini yada salır, lakin təvazökarlığı özündən uzaqlaşdırır. Bu, mənəm, sən necə, bunu qəbul edə bilirsənmi? Oxucunun qarşısında durur və bütün maskaları soyunub kənara atır. Postdam Dövlət Universitetinin prof. Vilfrid Fuhrmanın kitaba ön sözündə yazır. "Burada ince, zərif bir erotizm var. Onun şeirlərini yalnız erotik şeirlər səviyyəsinə endirmək müəllifə qarşı çox böyük bir haqsızlıq, həm də böyük bir cahillik olar. Orijinal obraz və ifadələr, özünəməxsus bənzərsizliklər, yüzlərlə, minlərlə qadınların ürəyindən xəbər verir. Onların demək istədiyini, lakin cəsarət edib deyə bilmədiklərini N. Atəsi onların diliyilə bizə çatdırır. Və həm də onları cəmiyyətin qınağından, tənəsindən qoruyur. Hər bir şerində "mən" deyərək günahların babalını öz üzərinə götürür". Bəli, Qərb aliminin Şərq qadınına verdiyi böyük qiymət. "Qatıl ana" şeri. Bətnindəki körpəni dünyaya getirmək arzusunda olmayan ananın öncə düşüncələrində qadın görəsən hansı duyğularında yanılır?

Bətnimin bir küncündə qısılıb

Dünyaya gətirməmcün

Yalvaran körpəciyim!

Fərman verdim qətlinə.

Gözlərimi belə qırpmadan.

Hökmü vermiş qatil anan.

Qulaqlarımı batırır hıçqırıqların:

"Axı nədir mənim günahım?"

Sus... çığırma,

özünə gəl,

Qulaq as...

Səni mən arzulamadım,

Bir zövq idi yaşadım.

İndi... qorxuram,

Qorxuram

Azadlığını əlimdən almağından.

Beləcə, N.Atəşinin, "Əzilmə, əz", "Cəhalətin qurbanı", "Erkəklər", "Şəxsi kitabxananam", "Qatar", "Abdal erkəklər", "Radio", "Kişilik" və ilaxır şeirlərini oxuduqca oxuyursan və düşünürsən. Hər dəfə hər hansı bir maskaya əl atıb yırtmaq istəyən şair qadın nə qədər günahlara batır və sanki bu günahların fövqündə savab qazanmaq əzmindədir. Çünkü azadlığın qanadlarında uca-uca haqq-ədalət döyüşünə qaçır. Son nəhayətdə isə, döyüşdən qalib çıxmağı bacarıır. Və qələbə naminə yaşamaq onun qismətidir. Budur N.Atəşinin bəşər övladının dərdlərini özü-özü ilə danışa-danışa xoşbəxt anları! Yəqin istedadlı sənətşunas alim Kubra xanım Əliyeva da bundan duyuq düşdüyü üçün N.Atəşiyə Ömər Xəyyamdan sitat gətirərək dedi, "N.Atəşinin yazdıqları onun həyatına şamil ola bilməz. Necə ki Ömər Xəyyam içkidən, meydən, meyxanadan yazırıdı, amma heç vaxt içki içməyib, meyə əl uzatmayıb".

"Erkəklərimiz bizi ürəklərinin şahmat taxtasında gücsüz füqurlar, özlərini isə mahir oyunçu zənn edərlər. Oyunun sonunu gözləmədən" və ya "Yalnız bir kərə anlasalar ürəyimi, bağrıma basardım bütün dünyani".

N. Atəşinin hər misrasında, şeirində nəvazişlə yanaşı, bir üsyan, savaş yaşayır.

O savaş ki həyatdan qan izlərini silməyə can atır, insana yaşamaq üçün haqq qazandırır. Ona görə də üsyankardır.

Yox!

əyilmək yox

Sizin qarşınızda!

əfv yox!

Acımaq yox siz insanlara

Küsüb incimək də yox!

Üsyan!

Saras! -

deməklə köləliyin daşını yerdən götürüb əlinin içində - ovcunda göyə qaldırır və deyir: baxın, mən bu güncə malikəm. Bu, mənim sözüm, bu, mənim özüm, bu da cəmiyyət.

Ey...

Qonşuluqda bitən vəhşi gül!

Doğrudur, hasar ucadır,

Amma

Mənim əllərim də qısa deyil, bil.

"Mən şahə qalxmış atam". Qərb alimi isə onu Amazon adlandırır. Bəlkə də son amazon-dur, tənha savaşı, güclü, atəşli, qeyri-adi bir qadın. Qafqaz nağıllarındakı ramedilməz, boyunduruq altında inləyən bir ilxının içindən şahə qalxmış vəhşi, əfsanəvi bir atdır" deyir. Mərdlik insana həm də çox böyük səxavət bəxş edir. Haqqında, inadında dönməz olan insan həyatın yazılmış və yazılmamış qanunlarını amansız saymır. Məsələnin həll olunması üçün ədalətə, qənirsiz gücə malik məhəbbətə siğınır. Rəqibinə çevrildiyi qadın qarşısında öz səhvimi etirafını bildirərək "bu dünyada o qədər sönmüş ocaqlar var ki... Bir qığılçım, bir işarti həsrətilə qovrulurlar. Nədən yanar bir ocağa üz tutdum, nədən başqasına məxsus bir ürəyə soxuldum" deyib özünü qınamağı bacarıır. Lakin o da sevirdi, ona görə də məhəbbət qarşısında qalanları da məhəbbətlə qarşılıqla qadir idi. Budur şairin məharətlə meydana qoya bildiyi böyük ürəyi. "Antiyaya məktub və ya şərqli və qərbli qadının savaşı adlı şeir:

Sən... sən... sən, Antiya, sən
Varlığımdan, acılarımıdan xəbərsiz,
Göz yaşlarımı görmədin.
Onun xoşbəxt olmasını istədim!
Onu sevdiyim üçün səni də sevdim.

Öz rəqibinə məhəbbət qarşısında məhəbbətlə üsyana çıxır və onu xoşluqla sindirir. Son nəhayətdə Antiya özü həqiqətə təslim olur və yenə güclü tərəf sevginin özüdür.

Ax... Antiya!
Görürsənmi, mən nələrə dözmüşəm...
Görürsənmi, onu sevdiyimdən
səni də sevmişəm? -

sualını ortaya qoyur, "Bəzən məglubiyyət də bir qələbədir" deyir. Çünkü kimsə qələbə çalmamışdı bu döyüşdə. Qələbə yalnız məhəbbətin idi. Sonda isə

Anlayıram acını.

Göz yaşlarını silmək,

Səni bağrıma basıb təsəlli vermək

Gəlir içimdən. Üzülmə, əzizim

nə etməli, bu, həyatdır!

"Şeirlərim mənim təsəvvürlərimdir, düşüncələrimdir, baxışlarımdır, xeyallarım və fantaziyalarımdır. Amma mənim özüm deyildir".

NƏRİDƏ ATƏŞİ.

Doğrudan da, şerin müqəddəsliyi əlçatmazdır. O heç bir ləkəni və saxlakarlığı qəbul etməz.

Mən də sözümü dahi şair Puşkinin gözəl fikirləri ilə bitirmək istəyirəm. "Şeir əxlaqdan yüksəkdədir. Poetik dəyərlər əbədi, əxlaqi dəyərlər dəyişkəndir. Günəşin istisini adı bir termometirlə ölçmək mümkün olmadığı kimi. Əsl şeirin qiymətini də əxlaqi dəyərlərlə ölçmək mümkün deyildir". Mənim nə vaxtsa dediyim "Günahamı batır insan sevəndə, İlahi, sən mənə belə günah ver" misralarına görə və əbədi məhəbbət xatırınə ulu Tanrı bizim günahlarımızla bağlılaşın. Əlbəttə, əgər günahımız varsa. Allah özü qorusun bizləri. Əziz bacım Nuridə Atəşi, sənə yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzulayıram!

SƏN GÜLƏNDƏ DÜNYA GÜLDÜ!..

Maştağa kəndi, 1 sayılı internat məktəbində

Sən güləndə dünya güldü,

Yağan qar da sanki güldü...

Bu gün ana sevincindən

Yanıb qalan qərib güldü.

Öz gülünü sovurduğu o gənc qadın

Ana sanır görəsənmi bu gun adın?

İtirdiyi qismətini heç gəzirmi?

Övladsızlıq görən onu heç üzürmü?

Anadırsa, övlad sözü ona yaddı

O duyurmu övlad odu necə oddu?

Körpə quzum, şirin sözüm,

Vətən gülün tellerinə səf-səf düzüm.

Məsum baxan o gözlərin şəlaləmi?

Yaqanların çöl-çəməndə bir laləmi?

Durma dalğıın baxışlarla, şənlən, sevin

Çal-çağırdır, gül-çiçəkdir sənin evin.

Gül, gözünə qurban olum,
Sən gülməsən, dünya gülməz
Buz bağlayar Yer kürəsi
İnsan qəlbi heç işinməz.
Gül, sevincli baxışında mən də donum.

Sənin dərdin sənin deyil - el dağıdır,
Bu gün gəlib bu qüssəni el dağıdır.
Oyna, gülüm, oynadığın «Qaytağı»dır,
Anan Vətən – Azərbaycan torpağıdır.

Bu misralar Maştağa qəsəbəsindəki 1 sayılı (atılmış uşaqların) internat məktəbində gördüğüm məsum körpə baxışlarının məhsulu idi. Bayram ərefəsində ilin və əsrin sonunda, Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik günü kimi qeyd olunan bu əziz gündə, şəxsiyyət və qururlarını körpə vücudlarında qoruyub-saxlamağa çalışsalar da, gözlərindən istər-istəməz sözülüb axan qayğılı baxışları aydınca görünən bu balalara necə laqeyd qalasan?! İngilisdilli təmayüllü Bakı 1 Saylı Dəmir Yolu Orta Məktəbinin ibtidai sinif müəlliməsi İbadova Cəmilənin təşəbbüsü ilə təşkil edilmiş bu tədbirə məni də dəvət etmişdilər.

Apardığım hədiyyəni onlara paylayanda mənə elə gəlirdi ki, bu kimsəsiz uşaqların baxışlarında olan sevinci heç nədə görməmişdim. Yenicə çapdan çıxmış «Həyatın qəmində sevinc tapardım!» adlı kitabı onlara bağışlayarkən özümü xoşbəxt sanırdım. Kitaba verdiyim ad elə bil həyatın qəmində sevinc axtaran bu körpələrin həyat sevinci və onların nəvazış dolu payı idi.

Uşaqların «Şam» ədəbi məclisi ilə görüşləri çox maraqlı keçdi. Şeirlər oxundu, musiqi çalındı, uşaqlar doyunca rəsq etdilər.

Azada Şirəliyeva, Lətifə Mehdiyadə, Hamayıł Xanlarova, Ülviiyə Mirzəyeva kimi müəllimlər bu kimsəsiz balaların qəlbindəki boşluğu sanki doldurmağa çalışır, onlara ana

nəvaziqşı göstərirdilər. Tədbirdə Təhsil Nazirliyinin işçiləri Suğra Nərimanova, rayon təlim-tərbiyə və uşaq-gənclər təşkilatının təlimatçısı Nəzakət xanım da iştirak edirdi.

Məktəb direktorunun dediyinə görə, bu uşaq evini heç kəs yad etmir. O, bizim gəlişimizdən həm heyrət, həm də fərəh hissi keçirirdi.

Dünyaya öz xahişləri ilə gələmyən, lakin dünyyanın qayğı və nəvazişlərində payı olan bu körpələri unutmamaq hər birimizin müqəddəs borcudur.

Həsrəti dağlarda qalan şair

Rəşid Poladoğlu

O dağlar qoynunda dünyaya göz açdı!..

Uca dağlar qoynunda yerleşən Gədəbəy mahalında. Elə dağların əzəmət və yüksərini duya-duya, ana təbiətin lələli düzlərindən, nanəli, yarpezli yamaclarından gələn ətirli nəfəsi sinəsinə çəkdi. Sonra da yurdun zirvələrindən ucalıqlara boylandı.

Qürub çağrı quzu kimi mürgülər,

Dağların başında yaşar zirvələr.

Bu misralar sanki nakam bir şair ömrünü əbədi məhəbbətin rəmzi kimi heç vaxt ölməyən sevgili bir dönyanın, şair dünyasının kamında yaşatmaq üçün, zirvə mürgülərində yuxuya verib. Bəlkə elə buna görə də gözəl deyilmiş bir kəlmə insanı ölməzliyə aparan bir ölüm kimidir.

«Vətən anadan başlanır, ana isə vətəndir». Bu fikrin başında isə nənə kəlməsi durur. Bu gözəl fikir və duyuları çox gözəl poetik fikirlə ifadə edən Rəşid Poladoğlunun «Yurd yeri» şeirində oxuyuruq:

Yurd yeri nənəmin ocaq daşları,

Göy otlar içində görünməz olub.

Mənim uşaqlığım bilmirəm nə vaxt

Ancaq bilirəm ki, bu yerdə qalıb.

Yurdun qalxanına bənzəyən dağlar və qayalar. Həm də düşmən gözünə batan qılınc kimidir. Bəlkə buna görə qəhrəman oğullarımız dağlarda qala qurmuş və zirvələri

özlerinə məkan etmişlər. Yəqin bu baxımdandır ki, gənc və istedadlı şairin ilham pərisi bu fikirlərdən yan keçmir. «Koroğlu qalası» adlı şeirində yazır:

Yenə keşiyini çəkir qayalar,
Meşələr qolunu boynuna salıb
Qayalar - dəlilər, qaya - Koroğlu,
Elə bil döyüşə hazır dayanıb.

Və yaxud.

Şimşək qamçısını dağlara vurar,
Göylərin bağırına batar zirvələr.

Beləliklə, vətənpərvərlik hissləri ana təbiətin, məğrur dağlarından, süzülə-süzülə Rəşid Poladoğlunun qəlbinə axmış, zaman-zaman onun varlığına hopmuş və şair ürəyinin hakimi olmuşdur. Elə buna görə də Rəşidin şeirlərini oxuyarkən onu, Vətənin bir parçası kimi görməyə bilmirsən.

Biz burda duymuşuq sevinci, qəmi,
Dünyaya gözümüz açılıb burda.
Dəyişmək olarmı dünya aləmi,
Bu müqəddəs yurda, bu doğma yurda?!

Rəşid Poladoğlunun şeirlərində vətənpərvərliklə yanaşı, insanpərvərlik ruhu, dostluğa sədaqət, valideynə, ata-anaya məhəbbət və hörmət, qohumluq şərəfini uca tutmaq duyğuları da çox yüksəkdir.

Ağarın saçların, sanki bir dağın,

Başına ağı bulud səpələnibdir.

Üzünə baxıram al şəfəqlərdən

Elə bil üstünə nur ələnibdir.

və yaxud:

Açdım qapıları dost əli kimi,

Sevindim səhərin ülkəri kimi.

«Ataların bəxt ulduzu analar», «Min nəğmədə əvəz etmək bir çımirlik laylasını ananın» deyən, bacı əllərini ana əllərinin simvolu kimi tərənnüm edən şair qardaş, ona göstərilən qayğıkeşlik duyğularını duyma bacarığını məharətlə qələmə alır, ana-bacı arasındaki körpünü yoxa çıxarıır və bütün qardaşlara «Tək bircə qardaş da ellər, ay bacı qayğısına həsrət qalmasın»

deyir.

Başım ağrıyanda bax bircə dəfə

Əlini qoyarkən keçir ağrılar.

Sənin əllərinin indi bildim ki,

Anamın əlinə bənzəməyi var.

Rəşidin şeirlərində ləkələniklik, axıcılıq, şeirlərin poetik obrazlarla deyilməsi diqqəti cəlb edir və istər-istəməz oxucunu poetik bir dünyaya aparır.

Gəlin şeir yazaq, sözlə bəzənsin,
Dünyamız nəğmələr çələngi kimi
Ürəyə ruh versin, çin-çin düzülsün
Ana laylasının ahəngi kimi.

Hər bir çirkinlikdə gözəllik axtara-axtara, həyatın kədərində sevinc tapmaq arzusu ilə yaşayırıdı Rəşid. Bütün bu düşüncələrə onun şeirlərini oxuyarkən dalmamaq mümkün deyildi.

O dünyadan ayrıldı, amma dünya ondan ayrılmadı. «Dünyanın gözəlliklərini mənalı-mənalı gözlərinə köçürməyi bacaran bir insanı dünya öz söz heykəlinə çevirib qoynunda saxladı.

Rəşid Poladoğlu onu tanıyan bütün sənət adamlarının qəlbində şeir parçalarının həzin piçiltisi kimi yaşayan bir abidədir. Ruhu şad olsun! Amin...

Nəğmə olub dinməyən insan

Bu dünya yolları çalın-çarpazdır,

O da ki insanın sinəsindədir.

Bu çalın-çarpaz dünya yollarını öz sinəsindən keçirməyi bacaran qayğılı yaradıcı insanların ömrü qısa olsa da, getdikləri yol tükənib-bitmir, əbədiyyətin yol yoldaşına çevrilir. Hələ üstəlik də, bu yoldan keçən yaradıcı insan - qadın həm də qayğıkeş ana olsun. Kollektivimizdə öz dəyanət və vüqarı ilə seçilən, özünəməxsus bir istedad sahibi kimi insanlar arasında hörmət qazanmayı bacaran, layiqli insan, həmkarım Kamilə Nemət məhz belə bir ömür yolu keçmiş yaradıcı şəxsiyyətlərdən idi.

Bəli, Kamilə Nemət polad kimi sına bilən, amma əyilməyən şəxsiyyət idi. Onunla ilk tanışlığımız «Ədəbiyyat qəzeti»ndən başlamışdı. Mən 1997-ci ildə redaksiyaya işə qəbul olduğum ilk gündən Kamilə xanımla aramızda çox isti bir münasibət yaranmışdı. İşimizin çox, vaxtimızın az olmasına baxmayaraq onunla saatlarla söhbətlərimiz olardı. Poeziyadan, sözdən, sənətdən, ədəbiyyatın keçmişindən, bu günündən və sabahından danışardıq. Sonra da dünyamızda baş verən bütün hadisələrdən. Mənə elə gəlirdi ki, bizim bu narahat dünyamızın nəbzi, Kamilə xanımın narahat ürəyi işə bir vururdu.

Hər gün işə gələndə dəhlizdən keçərkən onun işlədiyi otağın yanında ayaq saxlayıb elə qapıdaca zarafatla onunla hal-əhval tutardım.

Bu zarafatlı hal-əhvaldən çox xoşlanardı Kamilə xanım, üzünə təbəssüm qonardı. Bəzən də qəh-qəhə ilə gülər, məni otağa dəvət edərdi. «Bilirəm bütün günü ora-bura qaçırsan, ay Simuzər, gəl səni bir stəkan çaya qonaq edim» deyər və özünəməxsus bir qayğıkeşlik hiss edərdim onun çöhrəsində. Onunla aramızda demək olar ki, heç bir sirrimiz yox idi. Çox gözəl həmsöhbət olmayı bacarırdı Kamilə xanım.

Son dövrlər çox xəstəhal görürdüm onu. Sonra işə xəstəxanaya düşdü. Canı xəstə olsa da, ürəyi çox ümidli idi. Daxilində sanki qaynar bir həyat yaşıyırı.

Mənim qəlbimdə də Kamilə xanım məhz belə, qaynar bir həyat izi kimi qaldı.

İndi bir neçə gün idı ki, onun ölüm xəbəri redaksiyada bütün kollektivi, o cümlədən də məni çox sarsılmışdı.

Yenə həmən dəhliz, həmən qapı... Artıq mən bu qapının önündən nikbin keçə bilmirdim. Lakin mənə elə gəlirdi ki, biz Kamilə xanımla yenə salamlaşır, zarafatlaşırırdıq. Onun qəh-qəhəli gülüşləri qulaqlarında səslənirdi. Çünkü Kamilə xanımın yoxluğuna inana bilmirdim.

Bu gəlimli, gedimli dünyanın belə macəralı oyunları hər dəfə qarşımıza çıxanda düşünürdük. Bəli, iş görəni heç nədən işə salan dünyamızın insanların başına gətirdiyi sonuncu oyunu da məhz burada bitir. Lakin heç nə itmir. Beləcə, Kamilə Nemətin öz həyat yollarında qoyduğu nişanələr kimi! O iki oğul, bir qız anası idı. Hər bir ana kimi onun da ürəyində övlad nigarançılığı var idi.

Qəlbinin haqlı nigarançılığına görə onu başa düşmək çox asan idi. Çünkü o, övladlarının heç birini yerbəyer etməmişdi. Zəhmətkeş ana kimi onun da ürəyində öz arzu-kamı var idi. Lakin Kamilə xanımın çəkdiyi analıq zəhməti boşan getməmişdi. Çünkü o, zəhmətinə görə həyatın töhfəsini ala bilmişdi. Bu baxımdan ləyaqətli övladlar qoyub getmişdi. Bu gedis sanki dəyərli övladlarının simasında Kamilə Nemət qayıdışı kimi gözümüzün önündədir.

Afaq, Afaqla mənim qəlbən yaxın olmağımın səbəbi də elə Kamilə xanımın özü idi.

«Sabah Afaqın «Lider» televiziyasında çıxışı olacaq. Simuzər, baxarsan» - deyib çox qürur hissi keçirərdi. Niyə də keçirməsin. Onun buna haqqı var idi. Halal olsun! Kamilə Nemətə də, qızı Afaqa da.

Kamilə xanım həm də bizim «Şam» ədəbi məclisimizin üzvü idi. Elə bu məclislə bağlı xatırələr, videokasetlər, onun gözəl çıxışları, ömürdə qalan, unudulmayan bir salnamədir.

Söz sənətinin qədrini, qiymətini qoruyan bir insan kimi söz dünyasına gözəl baxışı var idi Kamilə Nemətin. Azərbaycan Yazıcılar Birliyinə qəbul üçün mənə ilk zəmanəti o vermişdi. Bircə bənd şeirimdən çıxış edib sanki bir əsər yaratmışdı.

Bir dəfə redaksiyada öz otağında əyləşmişdim. Birdən Kamilə xanım içəri girdi. Əlində bir kitabça var idi. Bir qədər nikbin, bir qədər kədərli idi. «Qulaq as, Simuzər» deyib Kitabçanı vərəqlədi. Sonra unudulmaz şairlərimiz Rəsul Rza ilə Nigar Rəfibəylinin xəstəliklə bağlı nigaran həyatlarından və faciəli vəfatlarına həsr etdiyi poeməni başdan-

ayağa kimi mənə oxudu. İlk dəfə idi ki, mən Kamilə xanımın şeirlərini dinləyirdim. Poema çox həssas bir duygunun təsirindən yazılmış və Kamilə xanımın qəlbinin həzin piçiltisini xatırladırıdı.

Kamilə xanımın şeirlərinin birində oxuyuruq:

Bir mahniydim, nəğmə olub dinmədim,

Həyat döndü, kaman kimi inlədim.

Bu sırrimi özüm bildim, enmədim,

Heç bilmədim, nəydi, nəydi günahım!

Nəğmə olub dinməsə də, insanlar tərəfindən duyuldu Kamilə Nemət.

Vücudundan dəyanətlə

Heykəl qurdu Kamilə,

Sözün dedi, izin qoydu

Öz yolunda məğrur durdu Kamilə!

Onun əziz xatıresi həmişə bizimlə olacaq və onu tanıyanların qəlbində əbədi yaşayacaq.

Qəbri nurla dolsun, ruhu şad olsun!

Xanım ana – Xanimana!..

1950-ci ildən Azərbaycan ədəbiyyatına gəlmiş Xanimana Əlibəylinin ədəbiyyatımızda özünəməxsus dəst-xətti var. O hələ 1953-cü ildən «Balaca həkim» adlı ilk kitabı ilə öz oxucularının yaddaşında qalıb. Xanimana Xanım Əliəbyli bu gün də yaşayıb-

yaratmaqdadır. Gələcəyimiz olan balalarımızın təbiyəsi qədər çətin və məsuliyyətli olan uşaq şeirlərinin yaranmasına sərf etdiyi böyük əmək bu gün Xanımana Əlibəyli yaradıcılığının parlaq nümunəsidir. Onun yazdığı uşaq şeirləri müasir dövrümüzdə də uşaqlarımızın tərəfindən sevilə-sevilə oxunur və yadda qalır. Sözün güclü qüdrətinə siğinan bu şeirlər olduqca təbiyəvi əhəmiyyət kəsb edir və uşaqların təfəkkür dairəsini zənginləşdirir, onlara düzgün təbiyə olmaq kimi əvəzsiz təsir göstərir, böyüyə hörmət, doğmalara, əzizlərə qayğı aşılıyor.

Yoldaşına belə bir
Xəbər yetirdi Nadir.
Heç bilirsən, qardaşım
Anandan olub dünən.
Odur qarışib başım.
Görürsən necə şadam?!
Dünyada qoymaram mən,
Ona dəysin bir adam.

Qardaşın qardaşa, bacının bacıya və yaxud qardaşın bacıya, ümumiyyətlə, övladın valideynə - anaya, ataya olan münasibətlərində yüksək səviyyədə məhəbbət və hörmət aşılamağa qadir olan belə əsərlərin təbliğinə və yaradılmasına sağdaş dövrümüzün çox böyük ehtiyacı var.

Hər bir insanın cəmiyyət arasında şəxsiyyət kimi yetişməsində özündə insanlığa, dostluğa, məhəbbət və sədaqət yaşatmasında, dostuna dost, düşməninə düşmən kimi prinsipial mövqe tutmasında ilk meyar mən deyərdim ki, onun boy-aşa çatdığı ailənin özüdür. Qardaşının dünyaya gəlməsinə sevinən Nadir sonra da deyir.

Ayırmaram özümdən,

Birdən çıxsa sözümdən,

Açıqlanaram ona.

Dedi: yoldaşı Eldar:

- Əgər bir təqsiri var,

Onu yanına çağır.

Bir ağıl qoy başına,

Adam da güldən ağır

Söz deyər qardaşına?

Tam vətəndaşlıq duygularını riqqətə gətirən uşaq dünyasında mənəvi zənginlik yaranan, neçə-neçə şeir nümunələri Xanımana Əlibəyli yaradıcılığından qırmızı xətt kimi keçir.

Şairin «Ot kökü üstə bitər» atalar sözünə istinadən yazdığı «Sadə ol» şeirində oxuyuruq:

Dünyada Novruz kimi

Görəsən varmı loğva?

Yeriyir xoruz kimi,

Özünü boğa-boğa.

Yoldaşıyla barişmir

Qaçış çıxır eyvana

Uşaqlara qarışmir.

Xanımana Əlibəyli uşaq rüşeymində zaman-zaman cücerib böyümək əzmində olan duyguları məharətlə duyur və vətənpərvərliyə, ləyaqətə, milli mentalitetimizə xas olan

Şeir nümunələrini uşaq psixologiyasına uyğun olaraq yaradır və bununla da meydana əsl sənət əsərləri qoyur.

Yanaşdım yoldaşına,

O söylədi düzünü,

Atası bu gün alıb,

Qızıl ulduz nişanı.

Öz əməyi hesabına qızıl ulduz almış atasına görə lovğalanan oğulu şair poeziyanın gözəl dili ilə tərbiyə etmək əzmindədir.

Atan kimi sadə ol,

Sən deyilsən bol-bol

Məhsul verən Vətənə.

Bu ulduzdan sənə nə?

Xanımına Əlibəylinin 50-yə yaxın kitabı, 10 pyesi və tərcümə əsərləri var. Onun əsərləri Rusiyada, Orta Asiya və Pribaltika ölkələrində ictimaiyyət tərəfindən tanınmışdır.

Azərbaycan uşaq ədəbiyyatında Xanımına Əlibəylinin əsərləri yüksək psixologiya, bədii, fəlsəfi, düşündürücü, tərbiyəvi əhəmiyyətinə görə ön planda gedir və bu əsərlər gələcək nəslin tərbiyəsində heç vaxt öz müasirliyini itirməyəcək.

Mən Xanımına Əlibəyliyə bu yolda daha böyük uğurlar, cansağlığı arzulayıram!

Yaradıcısı və sədri olduğum «Şam» ədəbi məclisi adından ona uzun ömür və yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzulayıram! 83 yaşıınız mübarək olsun, ələziz Xanımına xanım!

Adında həm ana,

Həm xanım sözü.

Hüsnünə, adına

Min yaraşıqdır.

Şeir dünyasında

o nazlı sona

Körpə duyğularıyla

Parlaq işıqdır...

14.04.03

BUNDAN DƏHŞƏTLİ XƏSTƏLİK YOXDUR!

«Hər baxmaq görmək deyil»

Balzak

«Azərbaycanın rayonlarına qış aylarında getmək mümkün deyildir. İşıqsız, yanacaqsız, soyuq rayonlarda şaxta adamı kəsir. Axı indi dünyanın hansı vaxtidir ki, bu barlı, bərəkətli, sərvətləri ilə dünyaya meydan oxuyan Azərbaycan xalqı bu vəziyyətdə yaşayır? Sərvət dedim yadına yenə sərvətlərimiz düşdü. Bildiyiniz kimi dəmir ağaçına dünyanın heç bir yerində yox, təkcə Lənkəran meşələrində, hər addımbaşı rast gələrsən. Bu nadir ağacın qiymətli sərvət olduğu göz qabağındadır. Hələ XX əsrin əvvəllərində Nobel qardaşları Azərbaycana gələrkən onlar silah qundağı düzəltmək üçün Lənkərandakı dəmir ağaclarını deyib gəlmışdilər. Lakin görülür ki, Azərbaycanda neft quyuları satılır, elə olur ki, başları neft quyularına qarışır. Sovetlər dövründə bütün Rusiyani tərəvəzlə, təmin edən bərəkətli Lənkəran torpağının hələ limonunu, mandarinini, feyxosunu, naringisini, nə bilim hələ adlarını bilmədiyiniz və dünyanın çox yerində yetişdirilməsi mümkün olmayan tropik və subtropik bitkilərini demirəm Lənkəranda çox asanlıqla bitən və insanlara hava, su kimi lazımlı olan bu sərvətlərin dağıdılması görəsən kimlərin ayağına yazılıcaqdır? Çay plantasiyaları ləğv edilib, halbuki onları ərsəyə gətirmək üçün 70 illər lazımdır. Lənkəran çayı dünyada yeganə çaydır ki, onun tərkibində civə yoxdur və insan orqanizmi üçün çox xeyirlidi. Bütün bu sərvətlər Lənkəranda yoxa çıxıb, məhv edilmək dərəcəsindədir. Dəmir ağaclarının sobalarda çırthaçırtla yandığını görəndə, elə bildim yanın ürəyimdir. Bu dəmir ağaclarını, dünyada tapılmayan bu sərvəti sobalarda niyə yandırırsınız? Sualını ev yiyəsi gözlərimdən elə oxudu ki, üzümə məyus-məyus baxıb dedi: «bəs nə edək? İstiliyimiz yoxdur, bəs qışdan necə çıxaq? Axı soyuqdan ölüruk. Mənim də pərişan gözlərimi onun üzünə zilləyib baxmaqdan baqşa çarəm qalmadı. Dünyada tayı- bərabəri olmayan Azərbaycanın bu nadir sərvətləri məhv edilib və edilir. Beləliklə, çay kolları təndirlərdə, dəmir ağacları isə sobalarda yandırılır. Özüm də bunların canlı şahidiyəm. Hər dəfə Lənkərana gedəndə ürəyim ağrıya-ağrıya bu hadisələri görəndə mənə elə gəlir ki, heç kəs görmür. Lakin hamı baxıb keçir. Balzakın bir sözü yadına düşür: «Hər baxmaq görmək deyil». Görəsən bu insanlar niyə baxdıqlarını görə bilmirlər? Doğrudan da, korluq, karlıq və lallıq – bunlardan dəhşətli xəstəlik yoxdur!..

Yurdum yiyesizdir

ərən ver mənə,

Uçmuş sarayları

hörən ver mənə.

Dünya pəncərədir

deyib babalar,

Hamı baxıb keçir

görən ver mənə.

Ölkəmiz müharibə şəraitində yaşayır. Bizim üçün çox ayıbdır ona görə ki, bizim ölkəmizdə misli-bərabəri görülməyən, çox dəhşətli müharibə gedir. O müharibə ki bütün Azərbaycanı var ola-ola yox edir. Azərbaycanın başına açılan bu bəlalardan insanların mənəviyyatında elə bir düşgünlük yaranıb ki, unudulması mümkün olmayan Qarabağ dərdi hamının yadından çıxıb.

Aşıq atdım,

nə uduzdum, nə uddum?!

Dərd üstünə dərd qalandı,

mən uddum,

Bu gün gəlib dəndlərimi

görəndə,

Dünən gələn dəndlərimi unutdum.

Lakin mən onu da bilirəm ki, bizim xalqımız heç vaxt unutqan ola bilməz. Dizləri bükülüb torpağa yapışanda, torpaqdan aldığı güclə elə qalxacaq ki, nəinki sərvətlərini, bir qarış torpaqını belə qorumağa qadir olacaqdır.

MÜBARİZ İNSAN

Gülhüseyn Hüseynoğlu

Gör bu alın yazım neçə xətlidir,

Ömrüm çaylar kimi hərəkətlidir.

Həyat yolları taleyinin alın yazısından keçən Gülhüseyn Hüseynoğlu, özünün çaylar kimi hərəkətdə olan ömür yolunda daim irəli gedir. Bu yolda Vətəninə, elinə, xalqına, ən nə-hayət, torpağına bağlana-bağlana, zaman-zaman taleyin odlu, alovlu sınaqlarına məruz qaldı Gülhüseyn Hüseynoğlu.

Bu sınaqlardan alnıaçıq, üzüağ, çıxmaq üçün bir qədər zamanın hökmü, bir qədər səbir-hövsələ, sonra isə vüqar, dəyanət, sınmazlıq, eşq, məhəbbət onun köməyinə gəldi.

Dönməzlik, cəsarət, tutduğu yolda mübariz olmaq kimi ən böyük prinsipiallığı isə Gülhüseyn Hüseynoglunun əsas meyarına çevrildi və bu meyarın ətəyindən yapışa-yapışa o, gəlib bu günümüzə çıxdı.

Beləliklə, 1923-cü 16 oktyabr tarixdə həyata göz açmış Gülhüseyn Hüseynoğlu 1949-cu ilin martında xalqımızın sevimli bayram ayında zamanın ən böyük cinayəti, qara ölüm kabusu kimi qanlı bir aksiyanın toruna düşür. Repressiya!.. Bu ad gələndə, Azərbaycan xalqı istər-istəməz öz şəhid övladları qarşısında diz çökür, o günlərin faciələrini gözönüne gətirir. Bu gün isə Gülhüseyn Hüseynoğlu o ağır günlərin yeganə canlı abidəsidir ki, qarşımızda durur.

Ömrünün, gənc, yeniyetmə, cavan çağlarının bir hissəsini Sibir həbsxanalarında keçirən Gülhüseyn Hüseynoğlu 1955-ci ildə doğma Vətənə qayıdır və özünün yaradıcılıq cəbhəsinə atılır. Gülhüseyn Hüseynoğlu həbsxana həyatından qayıtsa da, öz həbsxana dün-yasından qayıtmır və əlindəki qələmi ilə qollarının zəncirini qırmağa çalışır.

Elə buradaca mərhum, unudulmaz xalq şairi Xəlil Rza Ulutürk yada düşür.

Azadlığı istəmirəm qram-qram,
Qolumdakı zəncirləri gərək qıram-qıram.

Gülhüseyn Hüseynoğlu övladlarımızın vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə olunması, xalqa, millətə, Vətənə, anaya bağlılığa və bu ruhda prinsipial şəkildə tərbiyə olub böyümələri üçün ən böyük canlı məktəbidir.

Nədən və kimdən başlanır həyat!..

Bu suala mənə elə gəlir ki, heç kəs düzgün cavab verə bilməyib. Bircə onu deyə bilərəm ki, həyat anadan başlanır. Son nəhayətdə isə, torpağa borclu oluruq. Torpaq bizi əzizləyir, qoruyur, gizləyir. Elə anamız kimi. Gülhüseyn Hüseynoğlu da ədəbiyyata ana şeri ilə gəldi. Elə gəldi ki, ədəbiyyatda əbədi qalanlardan biri oldu.

29 kitab müəllifi Gülhüseyn Hüseynoğlu öz zərif, duyğulu poeziyası ilə Azərbaycan ədəbiyyatına yeni nəfəs gətirmiş, onu daha da zənginləşdirmişdir. Onun yazdığı mənsur şerlər, hekayələr, povestlər, sənədli hekayələr oxucunu düşündürür və bir anlığa özünü hadisələrin mərkəzində hiss edirən.

Mənsur şeir üslub-qaydalarını ədəbiyyatımıza ilk dəfə Gülhüseyn Hüseynoğlu gətirmiş və bu üslub söz-sənət sahibləri tərəfindən bəyənilmiş, ictimaiyyət arasında nüfuz qazanmış, gözəl poeziya nümunəsi kimi yaşamaqdadır. Onun mənsur şerləri "Bənövşə əfsanəsi", "Ata", "Abdulla Şaiqin xatirəsinə", "Ay nur cılıyəndə", "İşiq və zülmət", "Ümid və həqiqət", "Gül ömrü", "İnsan", "Məhəbbət", "Bir söz", "İki qapı" və s. oxuculara yaxşı tanışdır.

Yüksək poeziya duyğusundan yaranmış, düşündürücü, fəlsəfəylə dolu bir ədəbiyyatdır. Bu əsərlər xalq arasında geniş yayılmış, onu tanıyanların və oxucuların böyük marağına səbəb olmuşdur. Onun "Mücrü" adlı əsərindən duyğulanın Konstantin Fedin yazdı: «Əsərdəki məcaz varlığın canlı obrazına çevrilir, bu metamarfoza məni ovsunlamışdır». Gözəl ədibimiz Mir Cəlalın Gülhüseyn Hüseynoğlu haqqındaki fikirlərinə nəzər salaq: "Gülhüseyn heç kimə bənzəməyən, özünün dəst-xətti, üslubu olan, özünə tələbkar, əsərləri üzərində zərgər dəqiqliyi ilə işləyən, oxucusuna və ümumən ədəbiyyata hörmət bəsləyən az, mənalı yazmağı sevən yazıçıdır. Şairanəlik, emosionallıq, axıcılıq, aydınlıq və sadəlik onun bədii dilini sevdirən cəhətlərdəndir". Ümumiyyətlə, görkəmli söz, sənət

adamları Gülhüseyn Hüseynoğluun şəxsiyyət və yaradıcılığı haqqında yüksək fikrlər söyləmişlər.

Azərbaycan anasının və milli-mentalitetimizin atlası olan kəlağayı "Ağ kəlağayı" adlı həkayədə xalqının adət-ənənəsinə, əcdadının ləyaqətinə söykənməkdən böyük zövq alan gənclərimizin siması güclü məhəbbət və fəlsəfi duyğularla verilmişdir.

Elektrik qatarında yol gedən Rövşən başında ağ kəlağayı olan tanımadığı qızı ilk baxışdan vurulur. Küləyin birdən qızın başındakı kəlağayını alıb aparrı görən Rövşən çox məyus olur. Lakin təsadüfən qatarın ani dayanmasından istifadə edib, özünü faciə qarşısında qoysa belə, bir an içərisində qatardan atılır və ağ kəlağayını götürüb qızı qaytarır. Bununla da iki gənc arasında saf bir məhəbbət yaranır. Büyük fəlsəfə və məhəbbətlə dolu bu zərif poeziyanı oxuyarkən düşündüm: Ana-bacılarımızın örpəklərinin yasaq olub, damğalandığı çətin bir dövrdə Gülhüseyn Hüseynoğluun qələmə aldığı bu hekayə əsl fədakarlıq deyilmi?!

Ana oğlunun nişan boxcasını açır, gənc Mahiyyənin diqqətini başqa qır-qızıl, bəzək-düzək əşyaları deyil, baş yaylıqları cəlb edir:

"Mahiyyə onların adlarını ürəyində piçıldadı:

Zəkiyyə yaylıq, əsmə şal, gecə-gündüz...

Birdən "gecə-gündüzün" içindən bir üzük sürüşüb yerə düşdü: Bu yaylıqların adlarını müasir qızlarımızın çoxdan unutduqlarını desəm, zənnimcə, səhv etmərəm.

Nişan üzüyünün məhz yaylığın içərisində qorunub-saxlanılmasında da ədibin bəxş etdiyi fəlsəfə istər-istəməz bizi düşündürür və babalarımızın qeyrət rəmzi olan papaq kimi, nə-nələrimizin ləyaqəti olan yaylığı xalqımız tərəfindən məhəbbət və şərəflə qorumaq prinsipini araya qoyur. Bu baxımdan əsər müasir dövrümüz üçün də çox aktual və səciyyəvidir.

Gülhüseyn Hüseynoğluun həyat və yaradıcılığını bir neçə mərhələyə bölmək mümkündür. Ömrünün demək olar ki, çox hissəsini, unudulmaz, daim ürəklərdə yaşayan, represiya qurbanı olmuş, cavan ömründə klassikaya çevrilən M.Müşfiqin taleyiñə bağlayaraq, onu daim yaddaşlarda yaşatmaq üçün çalışın, xatirəsini əziz tutan Gülhüseyn Hüsey-

noğlu özünün dostluğa sədaqət əzmini qorumaqdadır. Onu respublikamızda Müşfiqşü-nas kimi də tanıdırılar.

Müşfiq günlərinin keçirilməsi ümumiyyətlə, M.Müşfiqin xatirəsi ilə bağlı keçirilən hər bir tədbirdə Gülhüseyn Hüseynoğlunun zəhməti nəinki əziyyət qarşısında qalmır, bu yolda sərf etdiyi əməyindən mənəvi qida alır. Onun M.Müşfiq haqqında yazdığı çoxlu monoqrafiyalar, məqalələr nakam şairin həyat və yaradıcılığını vəsf edən sənət əsərləridir. Kim bilir, bəlkə də özünün əzablara düşər olmuş ömründə itmiş o faciəli günlərini unutmaq üçün, bir faciəli şair ömrünə qapanmaq, bu yolda əzablara düşər olmuş neçə-neçə insanları ölməzliyə, əbədiyyətə səsləmək, yaşatmaq prinsipi Gülhüseyn Hüseynoğlunu rahat, əsl vətəndaş kimi yaşamasına şərait yaradan əsas amillərdəndir. Gülhüseyn müəllim həm də fədakar atadır. Onun üç oğlu var. Atanın şərəfli və ləyaqətli şəxsiyyəti, oğlanlarının əsl vətəndaş, insan alim kimi yetişməsində mühüm rol oynamışdır.

Gülhüseyn müəllimlə müsahibəmdən öyrəndim ki, onun üç oğlunun üçü də alim, elmlər doktoru kimi yetişmiş və cəmiyyət üçün layiqli şəxsiyyətdirlər.

Gülhüseyn Hüseynoğlu bu gün də çox yüksək ruhla öz həyat və yaradıcılığını davam etdirir. O, ADU-nun Müasir Azərbaycan ədəbiyyat kafedrasında çalışır. Professordur.

Mən öz adımdan, həmçinin yaradıcısı və rəhbəri olduğum "Şam" ədəbi məclisi adından Gülhüseyn Hüseynoğluna cansağlığı, uzun ömür, yeni yaradıcılıq uğurları arzulayıram. Qarşıda Gülhüseyn müəllimin 80 illik yubileyi gəlir. Onu bu yubiley münasibəti ilə də təbrik edirik.

Allah sənə yar olsunn, Gülhüseyn müəllim!

17 aprel 2003

Məleykə Şəms

Onun səsinin, hünərinin sorağını hələ cəbhədə döyüdüyü vaxtlardan eşitmişdim. Yaxından tanışlığımısa, mənim kitabımdan təqdimat günündən başladı. Məleykəyə söz verdilər. O, ürəkdolusu çıxış edərək belə dedi. «Bəzən küçədə saqqız satan oğlan məni görüb deyir: «məni xilas edən qızə bax». Bu sözlər, əyninə qeyrət libası geyinmiş Məleykənin söz yox ki, xətrinə dəyirdi.

Kimdir axı bu Məleykə! Üç şəhid qardaşın bacısı, hər şeydən öncə, Vətənin, elin oğul qeyrətli qız qardaşı. Torpaqları düşmən tapdağı altında olduğu üçün gecə-gündüz yaralarının siziltisindən yata bilməyən Vətəndaş!..

Özünün toy günü qardaşlarının şəhid meyti gəlir, Məleykə gəlin paltarını çıxarıb qeyrət rəmzi kimi əsgər paltarını geyinir və o gündən Vətən torpağı azad olunmasa, düşmən yurdumdan qovulmasa, əsgər libasını soyunmayacağam, - deyə and içir.

Mən də qadın libası geyinmək arzusundayam, lakin, nə qədər ki Vətənim dardadır, düşmən tapdağındadır, döyüş paltarında qəlbim sıxlırmaz deyir Məleykə. Mənim Məleykəyə ithaf etdiyim «Qeyrət libası» şeirim məhz bu tarixçəylə bağlıdır. Məleykə döyüş meydanlarında göstərdiyi sücaətlərə görə hörmətli H.Ə.Əliyev cənabları onu «Azərbaycan Bayrağı» ordeni ilə təltif etdi və ona leytenant rütbəsi verdi. Bundan sonra Məleykə Müdafiə Nazirliyinin Baş cərrahı vəzifəsinə təyin olundu. Bu xəbərdən hamı sevindi. Lakin Məleykənin gözləri gülsə də qəlbə sıxlıdı. Gözləri güldü ona görə ki, Məleykəyə böyük etimad göstərilmişdi, qəlbə sıxlıdı ona görə ki, o hələ içdiyi anda əməl edə bilməmişdi. Torpaqlarımız hələ düşmən tapdağından xilas olmamışdı.

Düşmən gəzir anamın sinəsində,

Hıçkırtı eşidirəm dağlarımın səsində!..

Bütün bunları onunla görüşdüğüm zaman çox yaxından hiss edib, duydum.

Məleykə mənə zəng etmişdi. Onun səsindəki kədəri telefonda belə, hiss edirdim. Məni işinə dəvət etdi. Nazirliyin poliklinkasında görüşdük. Məleykəni həmişə döyüş libasında

görmüşdüm. İndi onu hərbi geyimində görərkən mənə qəribə gəldi. Yəni Məleykəni belə rahat geyimdə olduqca əzgin, narahat görünən Məleykə gördüm. Bir qədər söhbət etdik. Söz yox ki, mən ona təskinlik verirdim. Mənim bu təskinliyimdən sonra şair Məleykə mənə şeirlə cavab verdi.

Simuzərim

Bağban dərər bağda barı,

Şirin olar ilk nübarı,

Səndə gördüm etibarı,

Simuzərim, Simuzərim.

Sevinmişən, qəmlənmişən,

Sən Vətənə can demisən,

Gah ağlayıb, gah gülmüsən,

Simuzərim, Simuzərim.

Məhəbbətin davamçısı,

Şən nəğmələr soraqcısı:

Məleykənin gül bacısı,

Simuzərim, Simuzərim.

Qarabağım qan ağlayır,

Gecə gülür, dan ağlayır,

Yaralanan can ağlayır,

Simuzərim, Simuzərim.

Yaşılbaşam göldən uzaq,
Budağından, eldən uzaq,
Zənguləm var güldən uzaq,
Simuzərim, Simuzərim.

Keçmişimi varaqlaram,
Vətənimi soraqlaram,
Sağalmayıb hələ yaram,
Simuzərim, Simuzərim.

Qanad açdım, tez vurdular,
Yağılar tələ qurdular,
Qardaşımı susdurdular,
Simuzərim, Simuzərim.

Uğur oslun sənə, bacım,
Çıxaq biz ağ günə, bacım,
Tufanlara sinə bacım,
Simuzərim, Simuzərim.

VƏTƏN BACIM, EL BACIM

Sən baharsan, ətirli çəmənin var,
Bu çəməndə öz gülün, çıçeyin var,
El üçün döyünən saf ürəyin var,
Sevin bacım, öyün bacım, gül, bacım,
Fəxr eləyir sənlə Vətən, el, bacım.

Söz gəminin öz ləngəri, yolu var,
Gözlərində yaz yağışı, dolu var,
Şirin dilin şəkəri var, balı var,
Gəl qəlbimdən qəm, kədəri sil, bacım,
Fəxr eləyir sənlə Vətən, el, bacım.

Könüllərin bəzəyisən, zərisən,
Nazlı sənəm, gözəllər gözəlisən,
Sən yurdumun şair Simuzərisən,
İncə bacım, qönçə bacım, gül bacım.

Buz sindırar hərarətli nəfəsin,
Tarixlərin sinəsində var səsin,
Yaz, ey bacım, tükənməsin həvəsin,
Ağarmasın qara saçda tel, bacım.

Vurğunuyam gülüşünün, sözünün,
Ulduz-ulduz baxan qara gözünün,
Ləpir döyən incə, narın izinin,
Sənətinlə dağı, daşı dəl, bacım,
Fəxr eləyir sənlə Vətən, el, bacım.

Sərviboylu Natəvansan, Banusan,
Pak ruhlusan, mələk asimanısan,
Məleykənin dilində dastanısan,
Qəlbi dərya, dəniz bacım, gəl, bacım,
Fəxr eləyir sənlə Vətən, el, bacım.

Arzum budur zirvələrdə gəzəsən,
Gəlməyəsən bədnəzərə/V, gözə sən,
Əlli nədir, yetişəsən yüzə sən,
Zirvələrdən eylə mənə əl, bacım,
Fəxr eləyir sənlə Vətən, el, bacım.

İlk «Azərbaycan Bayraqlı» ordenli qadın, Məleykə
hərbi həkim, jurnalist-tələbə Səma (Əhmədova)

24 mart 1999

Mən Məleykənin bu misralarını oxuyarkən göz yaşlarını saxlaya bilmədim, ürəyim kədərdən əsdi. Onun misralarına cavab olaraq qələmi əlimə götürdüm.

Torpağına bağban olan,
Tər çiçəyi erkən solan,
Qərənfili saçın yolan,
Mərd Məleykəm, tər Məleykəm.

Sən Vətənin canındasan,
Millətinin qanındasan,
Öz ananın yanındasan,
Mərd Məleykəm, tər Məleykəm.

Şerə qələm soraqla sən,
Dərdə ələm soraqla sən,
Vətən gülməz ağlasan sən,
Mərd Məleykəm, tər Məleykəm.

«Qarabağım qan ağlayır,
Gecə gülür, dan ağlayır»,
Bu misrandan can ağrayır,
Mərd Məleykəm, tər Məleykəm.

Ürəyinə yaň olacaq

Yaraların sağalacaq,
Vətən sənlə ucalacaq,
Mərd Məleykəm, tər Məleykəm.

Tələ quran özü düşər,
Mərd olan elçün vuruşar,
Namərd burnundan ilişər,
Mərd Məleykəm, tər Məleykəm.

Düşməyəsən göldən uzaq,
Yaşılbaşlı sona, bacım,
Sevinc gəlsin qucaq-qucaq,
Qəmin çatsın sona, bacım.

Ucalt zərif zənguləni,
Bülbül səslə qəfəsi qır,
Ağlat, elə, sən güləni,
Yad sinədə nəfəsi qır.

Qəmçiçeyin üzü gülsün,
Özü gülsün, sözü gülsün,
Arzum budur fərəhlənsin,
Məleykənin özü gülsün.

Zirvə məhəbbət məkanıdır

Dağların zirvəsində məhəbbət yaşayır. Bəli, məhəbbət öz məkanını məhz dağların zirvəsində seçib. Bəlkə ona görə də məhəbbət əlçatmaz adlandırılır. Bu zirvəyə çatmaq hər kəsə qismət olmur. Elə buna görə də deyirik «uca məhəbbət». Bu möcüzəli, gözəl məkanda şəfa bitkilərinin bitməsi və kəpənəklərin bol-bol görünməsi də yəqin ki, əbəs deyildir. Bəs dumanlar zirvələri öpməyə niyə can atır görəsən?! Həyatın bu möcüzəli sırlarını açmağa qadir olan insan baxışları! Baxışlardan ruha axan qida kimidir bu gözəlliklər. Bütün bunları vəsf etmək, onu sözün qüdrəti ilə könüllərə köçürmək isə mən deyərdim yalnız şairlərə məxsusdur. Nə qədər şairlər bu gözəlliklərdən söz açıb, şeirlər, dastanlar qoşublar. Lakin zirvələr hələ də sırlarla doludur.

Qismətimə düşdü uca zirvələr,

Üzünə baxmağa üz-üzə gəldim.

Gözəlliyin qismətində cilvəli

Gözünə baxmağa göz-gözə gəldim.

Yardımlı dağlarının ən uca zirvələrindəki gözəlliklərlə üz-üzə, göz-gözə geldikdə və bu mənzərəni seyr etdikdə, ömrün irəliyə deyil, geriyə təref axınına qoşulurdum və duyğular məni lap yeniyetmə illərimə aparırdı. Qanadları cürbəcür rənglərdə, çoxlu sayda qoşa uçan füsunkar kəpənəklər həyatın məhəbbət simvolunu xatırladırdı. Təbabət elminin açarı kimi görünən otlar, çiçəklər, hətta tikanlar belə səni klassik dövrə aparır. Düşünürsən, bəlkə insanların yüz, yüz əlli il ölüm sürmələrinin sirli açarı məhz bu otların, çiçəklərin və tikanların həyatındadır. Yəqin ki, burada bircə bitki də əbəs yerə bitməyir. İstər-istəməz düşünməyə bilmirsən ki, dağın ən uca zirvəsində, daşların, kəsəklərin üstündə bu canlı təbiət aləminin bağbanı bəs kimdir?! Bax, elə buradaca Tanrıının qüdrətinə baş əyməli olursan.

Zirvə, səndə əsr gördüm,

Əsrlərdən-əsrlərə.

Zirvə, səndə nəsil gördüm,

Açarı yox bu sırlərə.

Allı-güllü kəpənəklər,

Tül içində zər, ipəklər.

Al-əlvəndi gül-çiçəklər

Zirvə, səni kim unudar.

Daşlar baxır dərin gözlə,

Duman gəlir sərin üzlə.

Sən eşqimlə dizə-dizlə

Zirvə, səni kim unudar.

Min bir dərdin loğmanısan,

Sevdin yadı, doğmanı sən.

Kül edərsən lovğanı sən,

Zirvə, səni kim unudar.

Məhəbbətin məkanısan,

Gül etmisən tikəni sən.

Uçurmasan tikəni sən,

Zirvə, səni kim unudar.

Zirvədə qala zirvə,

Əlçatmaz qala zirvə.

Eşqimin atəşini

Zirvədə qala, zirvə.

Yansın, əbədi olsun,

Eşqim zirvədə qalsın.

Yar zirvəyə çatanda

Eşqini yada salsın.

Əslinin qalasısan,

Kərəmin talasısan.

Sən bu daş yaddaşlarda

Əbədi qalasısan.

Eşqə zəmanət zirvə,

Etməz xəyanət zirvə.

Simuzərəm, deyirəm, -

Qalsın əmanət zirvə.

Kim bilir, bəlkə əsgər kimi zirvələrdə görünən qartal quşlar da bu məhəbbət məkanının qoruyucularıdır. Hər kəsə qismət olmayan ülvi məhəbbət kimi, zirvələr də hər quşa məskən ola bilməz. Bu gözəlliklərlə dolu yolum vətənimin dağları Lerik və Yardımlıdan keçirdi. Bu taliş sırə dağları üç silsilədən ibarətdir: 1) Burovar silsiləsi; 2) Peştəsər silsiləsi; 3) Lerik silsiləsi. Üçüncü silsiləyə Lənkəran, Astara, Lerik daxildir.

Peştəsər Yardımlının bütöv, Lerikinsə bir hissəsidir. Burovara gəldikdəsə, bu Yardımlının şimal-şərq hissəsidir ki, bura Cəlilabad, Masallınınsa bir hisssi addır. Peştəsər sırə dağlarına aid olan Aynəsti dağında 5-6 yerlik 15-20 sm qalınlığında 3 metr eni-uzunu olan «Kərəm köçü» deyilən yer var ki, Kərəm bura, - yaylağa köç edərmış.

Deməli, Yardımlının Peştəsər sıra dağlarının birində bir-birini uca məhəbbətlə sevən iki gənc - Əsli və Kərəm yaşayarmış. Kərəm öz köçüylə yuxarıda dediyim yaylağına gəlibmiş. Quldurlar onu yatan yerdə yaxalayıv və qollarını seyizin (tükləri qalın və uzun olan təkənin adıdır) tükləri ilə daldan bağlayıb aparırlar. Bu xəbər Əsliyə çatır:

Aman Əsli, aman Əsli,

Quldurlar yolumu kəsdi.

Ağ seyizin tükləri

Qolumu daldan kəsdi.

Əsli, bunu eşidir, nə eşidir?! Sevgi ağıllı başa gələr, ağılla sevgi birləşər dəli olar, bu dəlilikse qəhrəmanlığa aparar. Ağillı başda dəli sevginin hökmü belə olur. Əsli iki heyvan tuluğu tapıb onları kül ilə doldurur. Tuluqlardan iki deşik açır və deşiklərdən külü quldurların Kərəmi gətirdikləri yola səpir. Quldurlar külü uzaqdan görüb zənn edirlər ki, onların üstünə qoşun gəlir. Ona görə də Kərəmi qoyub qaçırlar. Beləliklə, Əsli öz sevdiyini xilas edib aparır.

Zirvə məhəbbətləri həmişə qəhrəmanlıq təcəssümüdür. Hələ dahi N.Gəncəvinin əsərlərində yaşayan Azərbaycan qadınlarının qəhrəmanlıq salnaməsi səkkiz yüz ildir ki, yol gəlir. Kim bilir, bəlkə bu yüzilliklər bundan qat-qat əvvəllərə təsadüf edir?

Dağların gəzintisindən qayıdırıq. Yolüstü Yardımlının Dağ üzü kəndinin sakini, ibtidai sinif müəllimi hörmətli Kamal Rüstəmovun qonağı olduq. O, bizim gəzintidən gəldiyimizi görüb dedi: - Gəlin qayasına getdinizmi, daşa dönmüş gəlini gördünüzmü?!

Kamal müəllimin bu söhbətindən məni maraq bürdü və fikirlərim məni daş dövrünə apardı.

Quldurlar tərəfindən əsir düşmüş gəlin öz həya-abrına bürünərək çox utanır və ulu Tanrıdan onu daşa döndərməsini təvəqqə edir. Gəlinin bu istəyi Tanrı tərəfindən qəbul olunur və o, əynində qadın libası daşa dönür. Bu gün də Peştəsər sıra dağlarının birində öz ismət və ləyaqətini qoruyan qeyrətli, qəhrəman qadın simvolu kimi möhtəşəm bir abidə yaşıyır. Ulu nənələrimizin dünyada misli görünməmiş qeyrət rəmzi olmalarının, bugünkü nəslə aşılanması görəsən nə dərəcədə əhəmiyyətli və vacibdir?! Onu da deyim ki, dünya

görmüş Kamal müəllim bu hadisələrin hələ heç kəs tərəfindən qələmə alınmadığını vurğuladı. Mən də qələmə aldım ki, eşitməyənlər də eşitsinlər.

Peştəsər kəndinin 6-7 yüz metrliyində «Qız qalası» deyilən bir abidə də var ki, bu barədə Vəli Məmmədov və Sabir Rüstəmxanlı yazıblar.

Sirlərlə dolu talış sıra dağlarının nə qədər açılmamış sirləri var.

Gözlərimizin qarşısında əsrlər boyu açıq-aydın yaşayan, bəşəriyyətə və kökümüzə qeyrət nümunəsi olan bu əvəzsiz tarixi abidələrimizi qoruyub yaşatmaq hər birimizin müqəddəs borcudur.

Yardımlı-Bakı